

ХЪРБЪРТ УЕЛС

ХРАНАТА НА БОГОВЕТЕ

Превод от английски: Лъчезар Живин, 1992

chitanka.info

ПЪРВА КНИГА
СЪЗДАВАНЕТО НА ХРАНАТА

ПЪРВА ГЛАВА

ОТКРИВАНЕТО НА ХРАНАТА НА БОГОВЕТЕ

В средата на деветнадесети век в нашия странен свят се появи една особена прослойка от хора в напреднала възраст, които въпреки техните възражения бяха наричани, при това съвсем точно — „учени“. Те дотолкова ненавиждаха тази дума, че тя не можеше да бъде срещната на страниците на списание „Nature“, което още от самото начало се оформи като тяхно специализирано издание, сякаш омразният термин лежеше в основата на всички ругатни в тази зловещна страна. Въпреки това широката общественост и печатът знаеха нещата по-добре и така прослойката си остана наименована по този начин. Във всички публикации тези хора бяха наричани най-малкото „нашите видни учени“, „най-изтъкнатите ни учени“ или пък „учени със световна известност“.

Без съмнение и господин Бесингтън, и професор Редууд бяха напълно заслужили всяко едно от тези определения дълго преди да бяха направили откритието, за което ще стане дума в нашия разказ. Господин Бесингтън беше член на Кралското дружество и бивш председател на Дружеството на химиците, а професор Редууд беше професор по физиология в колежа Бонд стрийт на Лондонския университет и от време на време бе злостно очернян от противниците на вивисекцията. И двамата още от младини водеха затворения живот на академични учени.

На външен вид и двамата, разбира се, бяха съвсем обикновени, каквито са всъщност всички истински учени. Дори у най-скромния актьор можеше да се забележи повече превзетост, отколкото у всички членове на Кралското дружество, взети заедно. Господин Бесингтън бе нисък и съвсем, ама съвсем плешив. Освен това той леко заекваше, носеше очила с позлатени рамки и високи платнени обувки, осеяни с безброй прорези, които облекчаваха неговите страдания, предизвиквани от мазолите на краката му. Външността на Редууд беше още по-непретенциозна. До възникването на идеята за Храната на боговете (както настоявам да бъде наричано това вещество) те водеха

толкова затворен и отдаден на науката живот, че в него надали може да бъде открито нещо, което би заинтересувало читателя.

Господин Бесингтън си създаде име (доколкото този израз може да се употреби по отношение на един джентълмен, носещ на краката си парцали вместо обувки) със своите възхитителни изследвания в областта на токсичните алкалоиди, а професор Редууд се прослави... вече не си спомням точно с какво. Просто си спомням, че беше много прочут, и толкова. Все пак си мисля, че ставаше въпрос за някакъв доста обемист негов труд върху рефлексите на човека с многобройни диаграми, сеизмографични чертежи и възхитителна нова терминология.

Широката общественост знаеше малко, или по-точно не знаеше нищо за тези двама джентълмени. Понякога в Кралския институт или в Обществото на изкуствата можеше да бъде забелязан Бесингтън или поне лъскавата му плешива глава и част от якичката и сакото му. Там човек можеше да чуе и откъс от някакво четиво, или статия от вестник, прочетени на глас (според мнението на Бесингтън — високо и отчетливо) от самия него. Спомням си, че веднъж по време на заседание на Британската асоциация в Дувър посетих секция С или D, или нещо такова, настанена в една обществена сграда. И след като от чисто любопитство последвах две дами с много сериозен външен вид през вратите с надписи „Билярдна“ и „Залагания“, попаднах в някакво сумрачно помещение, осветявано единствено от светлинния сноп на един магически фенер, илюстриращ с графики изказването на Редууд.

Гледах как диапозитивите се сменят един след друг и чувах някакъв глас (забравил съм вече за какво говореше), който се надявах да е на професор Редууд. Освен съскането на газта на магическия фенер долавях и друг, особен шум — именно той разпалваше любопитството ми и ме задържаше в това помещение, докато осветлението най-неочаквано бе запалено. Тогава разбрах, че този шум е породен от дъвченето на кифлички, сандвичи и други вкусни неща, които членовете на Британската академия поглъщаха лакомо под прикритието на полумрака.

Спомням си, че Редууд продължи да говори дори след като осветлението беше запалено и усърдно сочеше към екрана, където би трябвало да се виждат графиките му. Осветлението бе загасено едва след известно време. Спомням си, че тогава Редууд — наглед съвсем

обикновен, леко нервен мургав мъж — имаше вид на човек, който извършва всичко това единствено от чувство за дълг.

Навремето слушах веднъж и Бесингтън на някакъв педагогически конгрес в Блумсбъри. Подобно на повечето химици и ботаници господин Бесингтън беше голям специалист в областта на педагогиката (макар да съм сигурен, че всеки ученик в Борд скуул би могъл да го направи смешен за не повече от половин час) и доколкото си спомням, говореше за някакво усъвършенствуване на евристичния метод на професор Армстронг, при което с помощта на апаратура, струваща някакви си триста — четиристотин лири, и под прякото ръководство на един изключително надарен преподавател всяко средноинтелигентно дете можело без особени усилия, в рамките на някакви си десетина — дванадесет години, да усвои химията не по-зле от дете, което учи по изключително спорните едношилингови учебници, внедрени в училищата по онова време.

Както виждате, въпреки своята ученост тези двама джентълмени бяха най-обикновени хора и дори в практическите въпроси се ориентираха по-зле от обикновените хора. Същото впрочем важи и за всички останали представители на тази необикновена прослойка — учените. Тяхното величие предизвиква завистта на колегите им, но остава скрито за погледа на широката общественост.

От друга страна, нито един представител на човешкия род не е по-нищожен от учените. Те живеят в един особен, изключително ограничен свят. Техните изследвания им налагат монашеско усамотение и отнемат цялото им внимание и време. Полюбувайте се сами на онзи странен, злочастен, белокоп, надут и дребен автор на големи открития, смешно натруфен с широка лента на орден, когато приема свои колеги или когато чете терзанията на „Nature“ на тема „Пренебрежение към науката“ всеки път, щом името на Кралското дружество е пропуснато в печата във връзка с някоя годишнина, или пък когато слуша някой неуморим специалист по мъховете да критикува труда на друг неуморим труженик в същата област. Такива неща ни карат да осъзнаем изключителната нищожност на човека.

Освен това островът на науката, изграждан от тези учени, е толкова чуден, невъобразим и толкова богат на недоизказани тайни за бъдещето на човешкия род! Понякога дори се съмнявам дали самите учени съзнават величието на това, което извършват. Няма място за

съмнение, че господин Бесингтън имаше известни подозрения в това отношение още преди години, когато се посвети на алкалоидите и на техните сродни съединения — дори нещо повече от подозрения. Та какво друго би могло да подтикне един млад човек да отдаде живота си на науката, ако не положението на „мастит учен“ и блясъкът на славата? Сигурен съм, че те са видели тази слава, и то толкова ясно, че блясъкът ѝ ги е ослепил. Великолепието ѝ милостиво ги е заслепило до такава степен, че да могат да прекарат живота си необезпокоявано сред изгарящата светлина на познанието.

Без съмнение Редууд се е отдал на науката по същата причина. Той се отличаваше от своите колеги по това, че в погледа му все още се виждаха отблясъците от видението на славата.

* * *

Веществото, създадено от господин Бесингтън и професор Редууд, аз наричам Храната на боговете. Като си давам сметка за това, което се случи, както и за това, което предстои да се случи, мисля, че в това название няма нищо преувеличено, и затова ще продължа да го наричам така в целия си разказ. Господин Бесингтън не желаше да го нарича по този начин от мига, в който премина първоначалното му опиянение, по време на което той напусна дома си на Слоун стрийт „обвит в пурпурна тога и с лавров венец на главата“. Това название му хрумна в първия миг под въздействието на научния възторг. То му се струваше подходящо само около час, след което Бесингтън го сметна за абсурдно. Когато идеята го връхлетя за първи път, той видя огромните възможности, които това откритие предоставяше, и след като за известно време остана като втрещен под въздействието на ослепителното видение, решително и скромно сведе очи, както подобава на един истински учен. Тогава наименованието Храна на боговете му се стори прекалено, дори неприлично крещящо, и той се изуми как е могъл да му хрумне именно този израз.

— Наистина! Знаете ли — каза той, като потриваше ръце и хихикаше нервно, — това тук представлява не само теоретичен интерес.

— Тя би могла — поверително прошепна господин Бесингтън, като приближи лицето си до това на професор Редууд, — ако е обработена по подходящ начин, да бъде продавана.

— Точно така! — продължи той, като се разхождаше из стаята. — Като храна или поне като съставка на храната.

— Ако, разбира се, е добра на вкус — добави отново господин Бесингтън. — А ние не можем да знаем това, преди да сме я приготвили.

Той застана върху килимчето пред камината и започна старателно да изучава прорезите на обувките си.

— Името ли? — каза той в отговор на въпроса на събеседника си. — Аз съм по-склонен да се придържам към добрата стара традиция. Тя би придала някакво класическо достойнство на откритието. Мислех си... Не зная дали няма да ви се стори абсурдно... Мислех си да го нарека... Все пак човек може да прояви известна слабост... Мислех си да го нарека Хераклофорбия. А? Храната на един бъдещ Херакъл. Знаете ли, би могло... Вие, разбира се, не мислите, че...

Редууд поглъщаше с очи огъня в камината и не възразяваше.

— Смятате ли, че идеята ми е добра?

Редууд поклати глава в знак на съгласие.

— Би могла да се нарича и Титанофорбия — Храната на титаните... Вероятно предпочитате първото название? Сигурен ли сте? Не мислите ли, че е малко пресилено... Не? Чудесно! Много се радвам.

И така, те наричаха веществото Хераклофорбия през целия период на изследванията. Това бе названието, което използваша и в доклада си пред Кралското дружество, който така и не беше публикуван поради неочакваното развитие на събитията, което обърна с главата надолу всички техни предварителни намерения. Преди да се достигне до веществото, за което става дума в нашия разказ, бяха създадени три сходни нему, които бяха наречени съответно Хераклофорбия I, Хераклофорбия II и Хераклофорбия III. Именно Хераклофорбия IV е това вещество, което аз настоявам да бъде наричано с името, дадено му от Бесингтън — Храната на боговете.

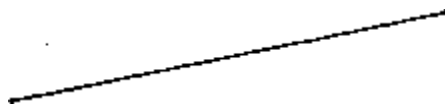
* * *

Идеята за откритието принадлежеше на Бесингтън, но тъй като беше вдъхновена от едно от научните постижения на професор Редууд, той отиде да се консултира с професора, преди да започне да я разработва, още повече че изследванията щяха да изискват познания както в областта на химията, така и в областта на физиологията.

Професор Редууд беше от учените, които са пристрастени към графичното илюстриране на идеите с помощта на всевъзможни диаграми и схеми. Вие, предполагам, сте попадали на този вид научни четива. Това обикновено са научни трудове, чиито заглавия не можете да запомните, нито пък можете да разберете нещо от тях. В края им задължително има пет — шест надиплени листа с диаграми, които, след като бъдат разгърнати, разкриват пред погледа някакви чудати зигзагообразни чертежи, стрелки, разсичащи листа от край до край, или пък синусоиди, прокарани през някакви си ординати и започващи от някакви си абсциси, и куп подобни неща. След като достатъчно дълго си поблъскате главата над тях, бивате обхващани от съмнението, че не само вие нищо не разбирате, но и самият им автор надали може да се справи в тази бъркотия. Но знаете ли, колкото и да е невероятно, голям брой от учените разбират значението на написаното от тях съвсем ясно. Просто самият начин на изразяване поражда тази преграда между тях и нас.

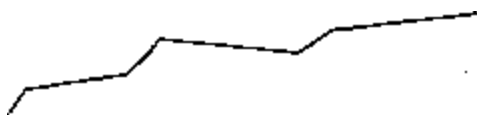
Склонен съм да мисля, че Редууд разсъждаваше в графики и криви. След своя монументален труд върху мишите рефлексии (съветвам незапознатия читател да се позанимава с него малко по-дълго и всичко ще му стане ясно като бял ден) професорът се нахвърли върху синусоидите и сеизмограмите на растежа. Именно една от тези графики вдъхнови господин Бесингтън.

Редууд бе подложил на измерване всичко, което расте: котета, кутрета, пилета, гъби, цветя и дори (докато отегчената му съпруга не му забрани) собственото си бебе, като по този начин доказва не само това, че растежът не е равномерен или, графично изразено, не изглежда така:

а е съпровождан от прекъсвания и графично може да бъде изобразен по следния начин:

Той стигна до заключението, че нищо на този свят не расте равномерно и с устойчиви темпове. Всяка живинка, насъбрала сили, расте известно време, след което спира, за да набере нови сили. А ако го обясним със заплетения научен език на стриктните учени, то Редууд предполагаше, че процесът на израстването вероятно изисква някакво специфично вещество в кръвта, което се натрупва много бавно и след изчерпването му по време на растежа доста дълго не може да бъде възстановено в същото количество. Точно това той нарече „период на застой при израстването“.

Редууд оприличи това непознато вещество на маслото в двигателя. Подрастващият организъм е като двигател, който трябва да бъде смазан от време на време, за да върви добре. („А защо човек да не може да смаже «двигателя» чрез външна намеса?“ — каза си господин Бесингтън, докато четеше статията.) „И всичко това — твърдеше Редууд с очарователната непословителност на истински учен — вероятно би могло да хвърли известна светлина върху тайните на някои жлези с вътрешна секреция.“ Като че ли те имаха нещо общо с темата!

В следващото си изследване Редууд отиде още по-далеч. Той представи куп диаграми, придаващи на статията вид на научен труд в областта на балистиката, които всъщност (доколкото изобщо можеше да бъде схваната някаква същност) представляваха кръвните картини на кученца и котета и анализите на растителните сокове във „фазата на израстване“. Те „ясно“ показваха различията в пропорциите на някои вещества във „фазата на застой“.

След дълго и обстойно проучване на графиките Бесингтън остана изумен — та тези различия най-вероятно се дължаха на същото това вещество, което той се бе опитал да изолира наскоро при своите изследвания върху алкалоидите, стимулиращи нервната система на човека. Той остави статията на Редууд върху патентованата масичка за четене, която бе прикрепена към креслото му по възможно най-

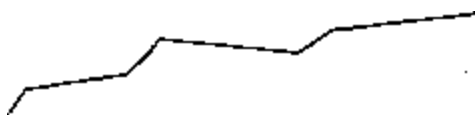
неудобния начин, свали очилата си, дъхна върху стъклата им и след това най-старателно ги изчисти.

— Дявол да го вземе! — възкликна господин Бесингтън.

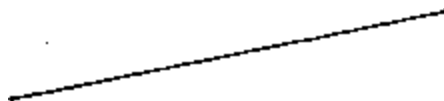
След това сложи отново очилата си и се извърна към патентованата масичка, но я удари с лакът, при което тя с кокетно изскърцване запрати статията ведно с всички диаграми на пода.

— Дявол да го вземе! — изсумтя господин Бесингтън, като се преметна по корем върху креслото и когато установи, че статията лежи извън обсега му, запълзя по пода към нея. Точно в тази поза го връхлетя идеята за Храната на боговете...

И така, ако и двамата с Редууд бяха прави, то прибавянето на новооткритото вещество към храната или почвата би отстранило „фазата на застоя“ и неравномерността на растежа, изразявана графично така:

и графиката би придобила вида:

* * *

През нощта след разговора с Редууд Бесингтън почти не спа. В мига, в който се унесе, той засънува, че е изкопал огромна яма в земята и хвърля в нея тон след тон от Храната на боговете, а земното кълбо се издува и всички държавни граници се разкъсват, а Кралското географско дружество работи на пълни обороти, подобно на някаква огромна гилдия шивачи, които отпускат подгъва на екватора...

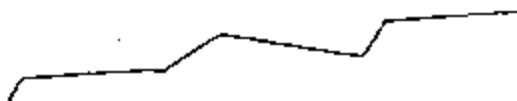
Това, разбира се, е един доста смешен сън, но той показваше в какво трескаво състояние се намираше господин Бесингтън, както и реалната стойност, която той придаваше на своето откритие — при това много по-добре, отколкото самият той можеше да го изрази наяве. Аз може би изобщо не трябваше да отварям дума за този сън, тъй като

смятам, че няма нищо по-досадно от това хората да си разказват един другиму какво са сънували.

По някакво неясно стечение на обстоятелствата през тази нощ професор Редууд също сънува странен сън, който графично може да бъде изразен по следния начин:

Това беше диаграма във формата на огнена спирала, идееща от глъбините на някаква непрогледномрачна бездна. Редууд беше застанал върху някаква планета пред нещо като огромна черна платформа (разбирай екран) и изнасяше пред членовете на Британския кралски институт лекция върху новия вид растеж, който беше вече напълно овладян. Редууд им говореше за първичните сили, които преди това откритие, дори при развитието на империите, планетарните системи и галактиките, винаги са се проявявали по следния начин:

А в някои случаи дори така:

Той им разясняваше по един убедителен начин, че тези изключително бавни и дори ретроградни начини на израстване ще бъдат пометени веднъж завинаги от новото откритие.

Смешно наистина! Но всичко това говори, че и единият, и другият сън трябва да бъдат смятани за пророчески.

ВТОРА ГЛАВА

ЕКСПЕРИМЕНТАЛНАТА ФЕРМА

Господин Бесингтън предложи следното: след като веществото бъде изолирано, въздействието му да се изпробва най-напред върху попови лъжички. Общо взето, когато някой учен реши да изпитва някое подобно свое откритие, той винаги първо го прилага върху поповите лъжички — та нали Господ ги е сътворил именно за това... И така, бе решено опитите да проведе господин Бесингтън, а не Редууд, тъй като лабораторията на последния бе заета от някаква прекалено обемиста балистична апаратура, както и от няколко глави едър рогат добитък, които му бяха необходими за изследванията върху темата „Дневни вариации на честотата на убожданията с рога при младите телета“ — едно изследване, което позволяваше да се получат толкова ненормални и озадачаващи диаграми, че никой сериозен учен не би могъл да устои на изкушението. Всички тези обстоятелства правеха присъствието на огромните и удивително крехки стъклени аквариуми, нужни за опитите с поповите лъжички, крайно рисковано и в края на краищата нежелателно.

Но след като Бесингтън сподели с братовчедка си Джейн тази част от своите планове, тя наложи вето върху внасянето на поповите лъжички или на други някакви експериментални животинки в техния общ апартамент. Навремето тя не се беше противопоставила една от стаите да се използва като лаборатория по неексплозивна химия, но тъй като това зависеше отчасти и от нея, тази идея не даде особен плод. От целия замисъл на господин Бесингтън му останаха правото да използва газовата инсталация на стаята, една нищожно малка мивчица, както и един шкаф, натъпкан догоре с химикали и прахове — единственото убежище на химията в този зловещ дом по време на ежеседмичната буря при почистването на цялата къща, от което Джейн не би се отказала за нищо на света. Но тъй като познаваше някои заклетии пиячи, тя все пак гледаше на неговите стремежи да се отличи в научните среди като на по-приемлив вариант на горепосочената форма на типичната за мъжете поквареност. Тя обаче не можеше да се съгласи

да приюти в дома си тези отвратителни животинки, които приживе се гърчат и извиват във всички посоки, а след смъртта си насищат всичко наоколо с миризмата на леш. Джейн изказа мнението, че тези гадини със сигурност са много вредни за здравето, а господин Бесингтън е човек доста уязвим в това отношение. Когато господин Бесингтън се опита да ѝ разясни изключителната важност на откритието, Джейн отговори, че всичко това е много хубаво, но ако тя даде съгласието си той да извърши всички тези отблъскващи и болестотворни опити в общия им апартамент, то със сигурност ще бъде първият, който ще има възможността да се наслади на реалните последствия.

Господин Бесингтън се мятеше из стаята като разярен звяр и се опитваше да я вразуми с помощта на своята твърдост и на едва прикрития гняв в словата си, но, уви — това не даде никакъв резултат. Той заяви, че нищо не може да спре напредъка на науката, а тя отговори, че напредъкът на науката е едно, а пълчищата попови лъжички у дома — съвсем друго. Тогава той ѝ каза, че в Германия на човек с идея като неговата веднага ще бъде предоставена лаборатория с невиджани размери, на което Джейн отвърна, че за нея е цяло щастие да не живее в тази страна. След това той заяви, че това откритие ще го направи прочут веднъж и завинаги, на което тя отговори, че е вероятно наличието на купищата попови лъжички в скромното им жилище да го разболее веднъж и завинаги.

Тогава господин Бесингтън гневно изкрещя, че е господар в своя дом, а Джейн отвърна, че по-скоро би станала училищна прислужница, нежели да прислужва на попови лъжички. Той я умоляваше да бъде разумна. Тя на свой ред го помоли да стори същото и да се откаже от целия замисъл с поповите лъжички, след което той заяви, че тя все пак би могла да се отнася с повече уважение към неговите научни интереси. Тя отвърна, че едва ли би могла, ако те са все така вонящи. В този момент господин Бесингтън загуби напълно контрол над себе си и изрече (въпреки класическите бележки на Хъксли по отношение на субекта) една доста груба дума. Е, не най-грубата, но все пак достатъчно груба.

В резултат на това Джейн се засегна дълбоко и дълго трябваше да бъде умолявана за прошка, а при тези извинения изгледите за извършването на опитите върху попови лъжички в общото им жилище станаха равни на нула.

И така, Бесингтън трябваше да открие някакъв друг начин за извършването на тези опити, които щяха да започнат веднага след като той успееше да изолира и да подготви за употреба Храната на боговете. В продължение на няколко дни той усилено разсъждаваше върху възможността да повери поповите си лъжички в ръцете на някой благонадежден човек и точно тогава пред очите му попадна изречение от научна статия, което насочи вниманието му към възможностите на една евентуална експериментална ферма.

Пилетата! Бесингтън се спря на тях. Замисляше фермата като птицевъдна. Нашият учен беше внезапно споходен от видението на неудържимо растящите пилета. Това беше гледка, в която дългите редици нестандартно големи кафези биваха следвани от още по-дълги редици с още по-големи кафези. Пилетата се хранят толкова лесно и наблюдението им, както и свързаните с него манипулации и измервания, щеше да е толкова опростено, че в сравнение с тях поповите лъжички изглеждаха направо необосновано диви и неподдаващи се на контрол същества. Той изобщо не разбра как идеята за пилетата не му е хрумнала още в самото начало. Освен всички останали свои предимства, тя щеше да му спести и неприятностите с братовчедката Джейн. Когато сподели идеята си с Редууд, последният изказа своето пълно одобрение.

Професор Редууд беше на мнение, че физиолозите допускат голяма грешка, като работят с прекалено дребни експериментални животни, и че това е като да извършваш химични опити, без да разполагаш с достатъчно количество от необходимите вещества. В такъв случай се получават непропорционално големи грешки при наблюденията и манипулациите. Според него беше изключително важно учените да успеят най-после да си извоюват правото да работят с по-едър експериментален материал. Затова той извършваше настоящата серия опити с млади телета в Бонд стрийт колидж въпреки някои неудобства, които добичетата създаваха на студентите и професорите по коридорите на учебното заведение. Но пък диаграмите, които получи при тези опити, бяха толкова интересни, че той се надяваше с публикуването им да оправдае напълно своя странен избор. Що се отнася до самия него, ако средствата, отделяни за науката в тази страна, не бяха обидно оскъдни, Редууд не би приел да експериментира с животно, по-дребно от кит. Но мечтите за вивариум

с такива размери бяха просто утопия в съществуващите условия. Виж, в Германия...

Тъй като телетата на Редууд изискваха всекидневни грижи, подборът и обзавеждането на експерименталната ферма легнаха изцяло върху плещите на Бесингтън. Разходите за всичко също щяха да бъдат заплащани от него до получаването на държавни субсидии за проекта. Господин Бесингтън заряза работата си в лабораторията и се зае с издирването на подходяща ферма. Той кръстоса надлъж и нашир южните предградия на Лондон, а позлатените рамки на очилата му, неговата плешивина и платнените му обувки разпалваха напразни надежди у собствениците на ферми, които никой не би се излъгал да купи. Освен това той пушна в няколко поредни броя на „Nature“ обява, че търси съпругеска двойка с чувство за отговорност. От кандидатите се изискваше освен това да са работливи, изпълнителни и да притежават достатъчно опит в птицевъдството, за да могат да поемат грижите за експериментална ферма от три акра.

Бесингтън намери най-подходящото от всички възможни места близо до Ършот в Кент. Това беше малко и откъснато от света парче земя, разположено в една долчинка, оградена от стара борова гора, която нощем беше тъмна и непристъпна. Гърбицата на един съседен хълм закриваше залеза, а мрачният кладенец и разбитият сайвант допринасяха и без това малката жилищна постройка да изглежда съвсем нищожна. Тя беше изцяло обрасла, няколко от прозорците ѝ бяха разбити, а навесът хвърляше върху нея непрогледна сянка дори по пладне. Самата ферма се намираще на около миля и половина от последната къща на близкото село. Нейната мрачна усамотеност беше оживявана единствено от някакво ужасяващо ехо, повтарящо всеки по-силен звук.

Мястото веднага беше преценено от Бесингтън като изключително подходящо за провеждане на научни експерименти. Като се отнесе с пренебрежение към предразсъдъците по отношение на архитектурните изисквания, той скицира набързо със собствената си ръка загражденията и схемата им на подреждане. При огледа на помещенията откри, че кухнята след съвсем незначителни изменения може да се приспособи за нуждите на експеримента и в нея да се поместят няколко инкубатора с нужните за целта яйца. След това той закупи фермата, а на връщане към Лондон се спря в Дънтон Грийн и

нае една много подходяща съпружеска двойка, която беше отговорила на обявата му. След това се прибра в лабораторията си и сякаш за да сложи венец на успешния ден, изолира известно количество Хераклофорбия III.

Двамата съпрузи, които поради избора на господин Бесингтън щяха да бъдат пионерите в областта на прилагането на Храната на боговете, бяха не само в доста напреднала възраст, но и изключително мърляви. Последният факт беше убягнал от вниманието на Бесингтън, тъй като нищо друго не може да унищожи наблюдателността така, както продължителните занимания в областта на експерименталните науки. Съпрузите се казваха Скинър. Срещата им с господин Бесингтън се състоя в една малка стаичка с херметично затворени прозорци, с омазнено до пълна непрогледност огледало и няколко саксии с болнави, посърнали цветя.

Госпожа Скинър беше дребна възрастна женица със сплъстени бели коси, обрамчващи едно прекалено слабо лице, което след загубата на зъбите и поради промените вследствие на напредналата възраст се състоеше предимно от един огромен нос. Беше облечена в рокля със светлосив цвят (ако дрехата ѝ изобщо притежаваше някакъв цвят), закръпена на места с парчета червен фланелен плат. Тя го въведе и му заговори много почтително, като внимателно го оглеждаше, доколкото огромният ѝ нос позволяваше това, докато господин Скинър, както се изрази тя, „довършва тоалета си“. Женицата имаше само един зъб, който използваше активно при изговарянето на думите, и през цялото време държеше ръцете си нервно вплетени една в друга. Тя разказваше, че от дълги години се занимавали с отглеждането на кокошки и познават тънкостите на този занаят. Всъщност самите те навремето притежавали експериментална птицевъдна ферма, но се разорили поради липсата на ученици.

— Парите падат предимно от учениците — нещо се произнесе госпожа Скинър.

Най-после се появи и самият господин Скинър. Той беше мъж с широко лице, който фъфлеше неразбираемо и беше дотолкова кривоглед, че на човек му се свиваше сърцето, като видеше как едното му око се рее към високите облаци. Той носеше изпокъсани платнени чехли, с което на мига си спечели симпатиите на Бесингтън, а освен това изобщо не беше трудно да се установи липсата на известен брой

копчета по ризата и сакото му. И така, той придържаше с едната си ръка сакото и ризата си, а с показалеца на другата нервно чертаеше някакви неразбираеми фигури върху покривката на масата. Господин Скинър говореше с някакво тъжно и отсъстващо изражение:

— Ние не търсим лична изгода, като искаме да се заемем с тази ферма. Не, господине! Не за това, а само заради експеримента.

Той спомена, че могат незабавно да се пренесат във фермата. В Дънтон Грийн не се занимавал с нищо, ако се изключат дребните шивашки поръчки.

— Тук не е чак толкова хубаво, колкото го мислех, но и доходите ми са по-мизерни, отколкото очаквах — каза той. — Така че ако ни смятате за подходящи...

След седмица Скинърови вече се бяха настанили във фермата и развличаха дърводелеца от Хиклиброу, който имаше задачата да направи загражденията и курниците, със систематични анализи на личността на Бесингтън. Те протичаха приблизително така.

— Не го познавам много добре — сподели господин Скинър, — ама като го гледам, ми изглежда да е или глупак, или луд.

— Мисля си, че ще да е изкуфял напълно — отвърна дърводелецът от Хиклиброу.

— Измисля си разни неща за птицевъдството — допълни господин Скинър. — Боже мой! Сигурно си въобразява, че никой освен него не разбира нищо от птицевъдство.

— А бе изглежда, че е доста дребнав — заключи дърводелецът. — Особено с тия негови очила.

Господин Скинър се приближи плътно до дърводелеца и му зашепна поверително, като при това едното му око беше зареяно към далечното село, а другото преливаше от хитрост и зле прикривано задоволство.

— Трябва да ги меря всеки божи ден — всяка проклета птица, за да се видело как расте всяка поотделно. О, Боже! Всяка проклета птица всеки божи ден!

Господин Скинър постави много изтънчено длан върху устата си и се захили заразително, като затресе тялото си така, че единствено замечтаното му око не взимаше участие в този неудържим пристъп. Когато се поуспокои, той се усъмни дали дърводелецът е схванал

целия убийствен хумор в думите му и изсъска още веднъж: „Да ги меря!“

— Тоя е по-калпав и от предишния ни кмет. Проклет да съм, ако не е! — каза в заключение дърводелецът от Хйклиброу.

* * *

Експерименталната работа е най-досадното нещо на този свят (освен ако не се занимаваш с изнасянето на резултатите пред научната общественост) и периодът, който измина от възникването на идеята до първите кънове на успеха се оказа непоносимо дълъг за господин Бесингтън. Той беше купил експерименталната ферма през октомври, а първите признаци за някакъв успех се появиха едва към края на май. През това време бяха изпробвани и отхвърлени Хераклофорбия I, II и III. Непрекъснато имаше проблеми с плъховете и със семейство Скинър. Единственият начин да бъдат принудени да свършат нещо беше недвусмислената заплаха с уволнение, при което господин Скинър обезсърчено започваше да трие небръснатата четина по лицето си (по някакъв странен начин той успяваше да е винаги небръснат, без брадата му да става по-дълга) и поглеждаше Бесингтън смутено с едното си око, докато другото следеше облаците, и казваше:

— О, разбира се, сър! Ако вие сериозно...

Но най-накрая успехът беше постигнат. Първият му вестител беше едно писмо, написано собственооръчно от господин Скинър:

Новите пилета се излюпиха — пишеше господин Скинър. — Те растат изключително бързо — доста по-бързо от онези, които подхранвахме, преди да дадете последните си разпореждания, и които също бяха много хубави и здрави, преди котката да ги изяде. А тия, новите, растат направо като бурени. Никога не съм виждал такова нещо. Кълват толкова силно, че се усеща през обувките, ето защо не мога да ги измервам, както бяхте разпоредили. Те са направо огромни и ядат като невидели. Скоро ще ни трябва още зърно, тъй като не можете да си представите по

колко изяждат. По-едри са от „бантам“. Ако растат с тази скорост, скоро ще стават за изложби — каквито са огромни. Дори „плимът рокс“ няма да им се опрат. Предишната нощ тук се вдигна малка паника и си помислих, че котката се е вмъкнала при тях. Мога да се закълна, че когато погледнах през прозореца, я видях да се промъква през мрежите. Когато излязох навън, билетата се бяха разбудили напълно и кълвяха настървено празните хранилки, а от котката не бе останала дори следа. Тогава им хвърлих малко зърно и ги затворих добре. Много ще се радвам да узная дали да продължа подхранването по начина, по който разпоредихте. Храната, която бяхте приготвили, е почти на привършване, а сам не смея да смесвам заради злополуката с пудинга.

С най-добри благопожелания и от двама ни!

Алфред Нютън Скинър

Намекът в края на писмото се отнасяше за един злощастен млечен пудинг, приготвен по невнимание с примес от Хераклофорбия II, който имаше много тежки последствия за Скинърови.

Но господин Бесингтън четеше между редовете и виждаше постигането на дълго лелеяната си мечта. На следващата сутрин той слезе на гарата в Ършот, а в пътната му чанта имаше такова количество от Храната на боговете, което щеше да е достатъчно за всички пилци в Кент.

Господин Бесингтън се наслаждаваше на прекрасното слънчево майско утро и тъй като мазолите му вървяха към подобрение, той реши да се поразтъпче до фермата в Хиклиброу. Разстоянието беше около три мили, а пътят му минаваше през парка и селото, а след това продължаваше през поляните на резервата на Хиклиброу. Дърветата бяха обсипани с току-що покарали зелени листа. Живите плетове бяха изпълнени с мишовка, а гората със сини хиацинти и пурпурни орхидеи. Навсякъде прелитаха пойни птички — червеношийки, дроздове, косове и множество други представители на пернатия род. Край една полянка, покрита с орлова папрат, Бесингтън успя да зърне дори бягаща сърна.

Всички тези прелести събудиха у него отдавна забравени усещания. Той беше изпълнен със съзнанието за величието и блясъка на собственото си откритие и му се струваше, че това е най-щастливият ден в живота му. Когато навлезе в сянката на боровата гора и стигна до покрайнините на фермата, откъдето се виждаха пилетата — покрити все още с жълт пух и настървено кълвящи насипаната им храна, — той разбра, че това наистина е най-щастливият ден в живота му. Пилетата бяха огромни и тромави, вече по-едри от възрастните кокошки, а тепърва им предстоеше да растат.

— Не мога да си представя колко големи ще станат, когато пораснат — каза господин Скинър.

— Поне колкото кон — отвърна господин Бесингтън.

— Нищо чудно — каза господин Скинър.

— Само с едно крилце ще могат да се нахранят няколко души — продължи господин Бесингтън. — Ще го режат като телешки бут.

— Аз си мисля, че няма да пораснат толкова — обори го господин Скинър.

— Няма ли? — запита Бесингтън.

— Не — отвърна спокойно Скинър. — Аз познавам тази порода. Израстват много бързо, но не стават много големи.

Последва кратко мълчание.

— Всичко е от гледането — сподели скромно господин Скинър.

Господин Бесингтън рязко се извърна и го стрелна през очилата.

— Грижехме се за тях много добре, затова пораснаха толкова едри — продължи господин Скинър, вдигнал набожно око към небето, а след това добави: — И аз, и госпожата.

Господин Бесингтън се зае както обикновено с обстоен оглед на помещенията, но мисълта му бързо се отклони от това занимание. Всичко това, знаете ли, многократно надвишаваше очакванията му. Пътят на всяко откритие е толкова дълъг и мъчителен. Дълги години на опити и усъвършенствания делят понякога идеята от практическото ѝ приложение. А Храната на боговете за по-малко от година — какви резултати! Всичко това беше толкова хубаво, толкова хубаво. Той през цялото време сновеше около загражденията и щастливо си мърмореше:

— Я да видим сега! Тези тук са на десет дни. Доколкото виждам — напълно нормални пилета, само че... около пет — шест пъти по-едри.

— Всичко това е от увеличаването на дажбите — каза господин Скинър на жена си. — Виж го колко е радостен, и то затова, защото сме си гледали работата както трябва. Ама колко е горд!

След това се наведе към нея и поверително й прошепна:

— А пък той си мисли, че всичко това е от неговата измишльотина — и постави длан на устата си, за да потисне смеха, който го давеше.

През този ден Бесингтън беше наистина щастлив. Той не беше в настроение да се заяжда за недостатъците в поддържането на фермата, въпреки че ярката слънчева светлина изкарваше на показ повече от всякога немарливостта на Скинърови. При все това неговите забележки бяха неочаквано меки. Загражденията на някои от курниците бяха разбутани, но Бесингтън сякаш намери за съвсем задоволително обяснението на господин Скинър, че това „ще да е някоя лисица или куче, или нещо такова“. Инкубаторите бяха потънали в мръсотия.

— Не насмогнахме, сър — обясни госпожа Скинър, като смутено криеше някакво подобие на свенлива усмивка под огромния си нос. — Просто не ни остана време да почистим, откак сме тук...

На горния етаж господин Бесингтън видя няколко дупки от плъхове (при което господин Скинър веднага му съобщи, че ще трябва да преправи капана, тъй като „тези гадини явно са много едри“) и откри, че в помещението, където се съхраняваше Храната на боговете, примесена с брашно, цари ужасна бъркотия. Скинърови очевидно бяха хора, които можеха да намерят приложение за всякакви вехтории от рода на счупени черпаци, стари бастуни и качета за туршия, използвани кутии от горчица и т.н., с които беше запълнен всеки сантиметър от помещението. В един ъгъл бавно гниеха ябълки, струпани и съхранявани тук от есента, а на гредата на тавана бяха провесени няколко заешки кожи, върху които, както се предполагаше, господин Скинър щеше да приложи своите умения на кожар. („Малко са нещата, които не умея да върша“ не пропусна да отбележи господин Скинър.)

Господин Бесингтън усети, че нещата тук не вървят добре, но не вдигна скандала, който Скинърови напълно заслужаваха. Дори когато откри оса в една стъкленница, пълна до половината с Хераклофорбия IV, той се задоволи само да забележи, че е по-добре препаратът да бъде

съхраняван в херметично затворен съд, а не да се излага по този начин на външни влияния.

След това Бесингтън се върна към това, което занимаваше ума му от известно време:

— Скинър, аз мисля, че трябва да заколим едно от тези пилета за лабораторен анализ. Това трябва да стане днес следобед. Ще го взема, като тръгвам за Лондон.

Бесингтън се престори, че разглежда внимателно някаква стъкленица, а след това свали очилата си и ги почисти.

— Бих искал — каза той, — много бих искал да имам нещо за спомен, нещо, което да ми припомня за този изключителен ден.

— Между другото — добави господин Бесингтън, — да не сте давали месо на експерименталните екземпляри?

— О! Не, сър! — отвърна Скинър. — Уверявам ви, сър, ние много добре си разбираме от работата, за да направим такова нещо.

— Тогава това сигурно са остатъци от вашата вечеря — струва ми се, че забелязах заешки кости, разхвърляни в далечния ъгъл на едно от загражденията...

Когато отидоха и провериха, се оказа, че това са идеално оглозгани котешки кости.

* * *

— Това не е пиле — каза братовчедката Джейн, като се горещеше повече от обикновено. — Мисля, че мога да позная пилето от пръв поглед. Първо, тази птица е много голяма, за да бъде пиленце, и второ... второ, вие и сам виждате, че това не е пиле. Това е млада дропла.

— Ако питате мен — каза Редууд, отстъпил пред доводите на Бесингтън, който го бе поканил да участва в разговора, — ако питате мен, трябва да призная, че предвид обстоятелствата...

— Е, разбира се — прекъсна го братовчедката, — ако постъпвате така, вместо да отговорите пряко на въпроса...

— Разбира се, госпожице Бесингтън...

— Продължавайте, продължавайте! — извика братовчедката Джейн. — Както виждам, всички мъже са еднакви.

— Предвид всички обстоятелства, които вече посочих, тази млада птица... без съмнение е хипертрофирала, но все пак... особено като си спомним, че е излюпена от нормално кокоше яйце... във всеки случай трябва да предположа, госпожице Бесингтън... длъжен съм да предположа, че тя е все пак някакъв вид пиленце...

— Значи наистина мислите, че това е пиленце? — попита братовчедката Джейн.

— Да... така мисля — каза Редууд.

— Каква глупост! — извика братовчедката Джейн, като видя упорития израз на Редууд, добави: — Пък и нямам време да говоря с вас! — и внезапно напусна стаята.

— Много ми е приятно да видя, че е здраво въпреки големината си — каза Редууд, когато стъпките на Джейн заглъхнаха.

След това без никаква покана от страна на Бесингтън се настани удобно пред камината и му довери, че е извършил нещо, което дори и за неукия е недопустимо или най-малкото непредпазливо.

— Може би ще си помислите, че това е много дръзко от моя страна, Бесингтън — каза той, — но работата е там, че поех риска да сложа малко... наистина малко от вашия прах в биберона на моето бебе... преди седмица...

— Как?... — извика Бесингтън.

— Зная, зная — прекъсна го Редууд и като погледна пилето върху подноса, добави: — Е, сега вече всичко тръгна добре, слава Богу!

След това бръкна в джоба си за цигари и помълча малко, но реши да разкаже всичко с подробности.

— Първия път ми беше по-лесно... и аз, естествено, много се безпокоях... а освен това този Уинкълс... моят бивш ученик, вие го познавате... Госпожа Редууд му вярва като на бог... а на мен, разбира се, изобщо не вярва... дори в детската стая не ме пуска... но трябваше все нещо да се направи... и аз се промъкнах вътре, когато бавачката закусваше, и сипах мъничко...

— Но то ще започне да расте! — каза Бесингтън.

— Ами то расте. Нададе два килограма през последната седмица... По думите на Уинкълс това било от добро гледане.

— И Скинър казваше същото за пиленцата.

Редууд пак погледна пиленцето.

— Трудно ще ми бъде да продължа храненето — каза той. — Не ме оставят сам в детската... откакто се опитах да отбелязвам растежа на Джорджина, помните ли? Как ли ще му дам втората доза?

— А трябва ли?

— Ето вече втори ден, откакто пици... Не му стига обикновената храна.

— Тогава кажете на Уинкълс.

— Дявол да го вземе този Уинкълс! — извика Редууд.

— Идете у тях и го помолете да даде на детето от праха.

— Така и ще направя — отговори Редууд, като гледаше замислено огъня.

Бесингтън се приближи до пиленцето и го погали.

— Наистина ще стане огромно, просто чудовищно голямо — каза той.

— Предполагам.

— Колкото кон?

— Може и по-голямо.

— Да, Редууд — продължи Бесингтън, като се приближи до камината, — нашите пилета ще направят сензация.

Редууд кимна с глава.

— И детето също, заклевам се в Юпитер! — прибави Бесингтън с блеснали очи.

— И аз така мисля — потвърди Редууд.

След това той хвърли недопушената цигара в огъня, разположи се в креслото, пъкна ръце в джобовете на панталоните си и продължи:

— Тъкмо си мислех за същото. Хераклофорбията е чудесно нещо. Колко бързо порасна това пиле...

— Така бързо ще расте и вашето момче — добави Бесингтън, като гледаше пиленцето — и си мисля, че наистина ще стане доста едро.

— Ще му давам малки дози — каза Редууд, — или най-малкото Уинкълс няма да ми позволи да слагам големи.

— За опита и това е достатъчно.

— То се знае.

— Но рано или късно ще даваме на децата и големи дози — каза Бесингтън след кратко мълчание.

— Все ще опитаме с някое дете.

— Докато не бях видял тези пиленца — каза господин Бесингтън, — не мислех за последиците от нашето откритие... Едва сега започвам да ги предвиждам...

Но мога отново да ви уверя, че господин Бесингтън дори не предполагаше каква страшна мина щеше да избухне благодарение на неговия малък опит.

* * *

Дойде юли. Няколко седмици Бесингтън не можа да отиде в имението заради жесток, макар и въображаем катар на бронхите, така че вместо него отиде Редууд и се върна опиянен от възторг от устойчивия, непрестанен растеж на пилетата.

Но тогава започнаха да налитат осите.

Първата гигантска оса беше убита една седмица преди пилетата да избягат от фермата, някъде към края на юли. Материали с нейното описание се появиха в много вестници, но вероятно Бесингтън не ги бе прочел и затова не свърза тази сензационна новина със своите опити.

А работата беше много проста. Стана ясно, че семейство Скинър се отнасят много небрежно към Хераклофорбия IV и може би осите са опитали от веществото преди пиленцата и са го отнесли в гнездата си на пясъчния хълм. Без съмнение храната им бе подействала по същия начин, както на птиците. А осите растат по-бързо от кокошките и от другите животни, които също се бяха възползвали от небрежността на семейство Скинър, ето защо те първи излязоха, така да се каже, на арената на историята.

Годфри, лесничейт на полковник Рупърт Хик, пръв срещнал и за свое щастие успял да убие нечуваното чудовище.

Както обикалял с пушка в ръце (пак за свое щастие) парка на полковника, той свърнал и към близката букова гора. Там, на една поляна, той за първи път видял гигантска оса. Не успял да я разгледа добре, защото летяла срещу слънцето, но шумът на крилата ѝ напомнял боботенето на мотор. „И да си кажа правичката, уплаших се — разказваше Годфри, — защото видях нещо, което по размери приличаше на бухал, а не летеше като птица“ — нещо, което набитото ловджийско око веднага преценило като застрашително. Без да му

мисли много-много, по инстинкт, Годфри стрелял по невиджданото чудовище, но дали защото ръката му трепнала от изненада, или понеже се прицелил зле, чудовището паднало на тревата с характерното за осите бръмчене, а след това отново полетяло право към Годфри.

Като изстрелял още един куршум от около двадесет метра, лесничият хвърлил пушката и хукнал да бяга, като от време на време се обръщал назад. По думите му осата няколко пъти падала, отново литвала и пак падала. Когато престанала да се издига във въздуха, Годфри спрял, намерил си пушката, напълнил я отново и се решил да се приближи до агонизиращата оса, в която изпразнил и двете цеви.

Разбира се, насекомото се оказало напълно разкъсано от изстрелите, но Годфри огледал останките. По неговите думи ширината на осата с разтворени криле била шестдесет и девет сантиметра, дължината на жилото — седем сантиметра, очите — колкото едра монета, а дължината на тялото — приблизително петдесет и пет сантиметра. Всички тези измервания впоследствие се оказаха съвсем точни.

След едно денонощие друг човек, велосипедист, пътуващ от Севънс за Торнбридж, се натъкнал на подобна оса, която му пресякла пътя. Тя прелетяла високо с шум на парен двигател, а велосипедистът се строполил на земята и като се съвзел, видял, че осата се носи над храсталациите по посока към Уестайм.

Тази среща толкова разстроила велосипедиста, че той дълго време не можел да дойде на себе си и трябвало често да слиза от велосипеда и да си почива край пътя. До вечерта не могъл да стигне в Ашфорд и спрял в Торнбридж...

Кой знае защо, следващите два дни не се чу нищо за осите. От справката, която направих в метеорологичния бюлетин, стана ясно, че тогава е имало проливни дъждове, и с това можеше да се обясни отсъствието на осите.

На четвъртия ден времето се затопли и осите заприиха на цели рояци. Трудно можеше да се определи техният брой, но във вестниците се споменаваха за повече от петдесет сблъсъци на хора с тях. Един бакалин дори загинал при подобен сблъсък. Щом видял една гигантска оса да прелита над захарта, той я цапнал с лопатата, която държал в ръка, съборил я на земята и я стъпнал, но тя успяла да го

ужили през обувката и той умрял почти моментално, като изпреварил своя неприятел.

От всички явявания на гигантските оси на публични места най-драматично, разбира се, бе нахлуването им в Британския музей, и то посред бял ден, когато там е пълно с народ. Отначало една оса нападнала гълъб, който кротко се разхождал из двора. Като го сграбчила, тя го замъкнала на корниза и там го изяла на спокойствие. След това запълзяла по корниза и като стигнала до един отворен прозорец, шумно се вмъкнала в залата. Появата ѝ предизвикала паника сред присъстващите, но осата подхвъркнала към тавана и спокойно излетяла през същия прозорец, през който влязла.

Останалите сблъсъци с осите минаха общо взето благополучно. Така например една оса разпръснала събралата се за пикник компания в Алдистрън Нол и изяла цялата храна, която била съблазнително подредена на тревата. Друга убила и разкъсала на парчета едно кученце от Уайтстейбъл пред очите на ужасената му стопанка...

По лондонските улици се чуваха само гласовете на вестникарчетата, които разгласяваха новината за гигантските оси в Кент — всички вестници им посвещаваха подробни статии. Дори професор Редууд, който малко се интересуваше от новините във всекидневниците, веднъж на излизане от своята колегия, след едно бурно събрание на комитета по повод на огромните суми, които той пръскал за своите телета, полюбопитства и си купи вестник. Като прочете информацията за осите, той забрави за телетата и за всичко на света и нае файтон до дома на Бесингтън.

* * *

Още от входа на къщата Редууд чу пронизителния глас на Скинър, който сега звучеше трагично и от време на време преминаваше в стонове.

— Ние, сър, никак не можем да останем там! — крещеше Скинър. — Все чакахме работите да се оправят, но то става все по-лошо. Не само оси, но и едни уховрътки са се навъдили, ей такива — Скинър протегна едната си ръка, а с другата отмери още половината от гърдите си. — Госпожа Скинър припадна, като видя една от тях! Ами

копривата, господине? Тя е с ей такива бодли — той показа палеца си, — а хмелът под прозореца нощес за малко не удуши госпожа Скинър със своите ластари! И всичко това от вашия прах, сър. Където и да сипеш малко от него, всичко расте, расте така, както никога не съм виждал. Не, по никакъв начин не можем да останем до края на месеца! Изобщо не е възможно! Ако не ни изядат осите, хмелът ще ни удуши! И след това не можем се изкопчи от тревата! Не, сър, вие не можете да си представите... — Като видя професор Редууд и му се поклони, Скинър продължи: — И откъде да знаем дали няма да се появяват и мишки, сър? Най-вече за това си мисля. Досега не сме виждали големи мишки, но откъде да знаеш? Уховрътки видяхме... бяха две... ей такива... Пък и оси, а отгоре на това и хмел... чувал съм за него, виждал съм го с очите си... И сега се разтрепервам, сър, като си помисля за госпожа Скинър! Хмелът така е избуял наоколо, че не можеш да минеш... също като змии... пък и тя не е застрахована...

— А пилетата как са? — попита Бесингтън. — Живи ли са?

— До вчера ги хранехме, но вече не смеем. Крецят така, че да те дострашее. Вече са доста и са големи като пуйки. Викам на жената — приший ми копчето да ида при господин Бесингтън в Лондон, а ти, викам, стой тук, но се затвори в стаята и не излизай, докато не се върна. Пък и прозорците, викам, здраво затвори...

— Ако вие не бяхте толкова непростимо небрежни...

— Не говорете така, сър! Поне не сега, когато сърцето ми се къса за госпожа Скинър! Изобщо не ми се мисли за това сега. Само като си спомня за мишките! Ами ако изядат моята баба, докато съм тук?

— И не направихте нито едно измерване на растежа?! — вметна укоризнено професор Редууд.

— Не ми остана време, сър! Само да знаехте как си изпатихме аз и госпожата! Цял месец! Хич не ми беше до това! Тези оси, този хмел — не си спомням дали ви казах...

— Вече всичко ни разказахте — прекъсна го Редууд. — Кажете сега, Бесингтън, какво да правим? — обърна се той към другаря си.

— А какво да правим ние? — попита Скинър.

— Вие трябва да се върнете обратно при госпожа Скинър — отговори Бесингтън. — Не бива да я оставяте сама през нощта.

— Не, не, в никакъв случай! Дори там да има цяла дузина такива гадини! Аз, сър...

— Глупости! — извика Редууд. — Нощем осите не летят, а и уховрътките не са опасни!

— А мишките?

— Никакви мишки няма там — авторитетно заяви Редууд.

* * *

Господин Скинър можеше да не се безпокои за жена си: тя не си пилееше времето напразно. Към единадесет сутринта, когато хмелът растеше буквално със същата бързина, с каквата се движи голямата стрелка на часовника, тя затвори плътно прозореца. Госпожа Скинър разбра, че скоро положението ѝ ще стане безизходно. Надникна през прозореца, след това отвори вратата и се послуша.

Наоколо беше тихо. Тогава тя отиде в спалнята, прегледа всички кътчета, надникна под леглата и като не откри нищо подозрително, започна да събира вещите си със скорост, която говореше за голям опит в подобни занимания. Взе чист чаршаф и уви в него всичките си дрехи, кадифеното сако, което господин Скинър носеше в празнични дни, един буркан, пълен с хапчета, и две херметично затворени тенекии с Хераклофорбия IV, останали от запасите, с които я бе снабдил професор Редууд при последната си визита. Тя беше честна и добра жена, но едновременно с това и баба, и сърцето ѝ не устоя на изкушението да храни своите внучета така, както хранеше чуждите пилета.

Като уви целия си багаж в един денк, тя си сложи шапката и след като надникна през отворената врата, пое по опасносния път.

Лицето ѝ излъчваше решителност. Стига толкова! Не може да стои тук цяло денонощие съвсем сама! Ако Скинър иска, може да се върне тук, но тя не е толкова глупава!

Госпожа Скинър излезе през предната врата не защото искаше да отиде в Хиклиброу (нейната цел беше Чийзинг, където живееха внучетата ѝ с майка си), а защото беше невъзможно да се мине през задната врата, където хмелът беше достигнал гигантски размери, особено там, където преди време беше изсипана кутията с Хераклофорбия.

Като стигна до ъгъла на къщата, госпожа Скинър отново се спря и се ослуша.

Пясъчният хълм отсреща беше осеян с дупки, където бяха гнездата на осите. Бабата внимателно се вгледа в дупките. Осите вече бяха излезли и наоколо не се виждаше нито една, само от пукнатината се чуваше глух шум като от парна мелница. Не се мяркаха и уховрътки. Далеч в тревата нещо се движеше, но може би беше котка, дебнеща птица.

Госпожа Скинър пристъпи няколко крачки, приближи до курника и отново спря. Пилетата вече бяха големи колкото агнета и всичките — пет на брой — бяха все кокошки, защото петлите предишния ден се бяха умъртвили един друг. Бабата се замисли за съдбата им.

— Горките! — каза тя, като сложи денка на земята. — Вече цяло денонощие са без храна и вода. А и без това непрестанно са гладни!

След това мърлявата бабичка направи нещо, което може да се изтъкне като пример за героично милосърдие. Тя отиде при кладенеца, извади три кофи вода и ги сипа в коритцето, от което пиеха кокошките, а докато те бяха заети с утоляване на жаждата си, отвори вратата на курника и побърза да се отдалечи по пътеката през полето към Чийзинг. Като се катереше по хълма, тя няколко пъти спираше да поседне и да си почине, като същевременно поглеждаше замислено към току-що напуснатата от нея къща, чийто покрив се виждаше сред дърветата. Три гигантски оси, които летяха на запад, я накараха да ускори ход. Едва когато прехвърли хълма, тя се успокои и пое полекичка към Чийзинг — тихо кътче, което не бе и сънувало за Хераклофорбия IV, а тя бавно, но сигурно се приближаваше към него, притисната между дрехите в денка.

* * *

Пилетата се появиха в Хиклиброу, ако не греша, към три часа следобед. Отначало никой не забеляза появата им, защото улиците бяха пусти. Тревогата беше вдигната от писъка на малкия Скърнсдейл. Госпожица Дерган, която както винаги стоеше на прозореца в пощата, първа видя една кокошка да тича по улицата с дете в човката си, следвана от още четири нейни посестрими. Разбира се, вие знаете

изключителната скорост, която могат да развият съвременните кокошки с атлетично телосложение. Знаете и колко са опасни те, когато са гладни!

Ето защо госпожица Дерган не се учуди много на гледката. Въпреки тайнствеността, която забулваше опитите на Бесингтън, слуховете за гигантските пилета в имението на Скинър обикаляха околността. Във всеки случай е известно, че когато госпожица Дерган видя малкия Скърнсдейл в човката на кокошката, тя извика:

— Господи Боже мой! Това трябваше да се очаква!

Очевидно не ѝ липсваше присъствие на духа. Тя грабна запечатаната чанта с писмата, адресирани до Ършот, и изскочи на улицата. Почти по същото време излезе и господин Скърнсдейл с бухалка в ръка, страшно блед, а минута след него на площада се струпа и цялото население на града.

Видът на госпожица Дерган, която размахваше чантата, накара кокошката с малкия Скърнсдейл в човката да спре. След кратък размисъл похитителката хукна към отворената врата на двора на Фулхер. Положението ставаше критично, защото друга кокошка се възползва от объркването на своята другарка, бързо грабна детето от човката ѝ и като кудкудякаше отчаяно, прелетя над вилата на госпожа Грийн в двора на доктора, а останалите две кокошки хукнаха след нея.

— О, небеса! — извика старият птицевъд Скърнсдейл (някои твърдят, че той се изразил доста по-цветисто) и затича след кокошките, като размахваше бухалката за крикет.

— Стой, никаквице! — извика той, сякаш кокошка с такива размери беше най-обикновеното нещо на този свят.

Като видя, че надеждите му са напразни и е невъзможно да настигне кокошката, той с всичка сила запрати след нея бухалката, която профуча на милиметър от главата на малкия Скърнсдейл и се стовари върху стъкления покрив на прекрасната нова оранжерия, направена от жена му.

Дзън! — посипаха се стъклата.

Кокошката (както би направил и всеки друг на нейно място) се изплаши. Тя пусна момчето в храсталака (откъдето го измъкнаха без особени наранявания, но с разкъсани дрехи), качи се на покрива на господин Фулхер, като улучи точно мястото, където липсваха няколко керемиди, и се вмъкна в стаята на паралистика господин Бумс, който

(това е доказано и е вън от всякакво съмнение) за първи път, откакто бе болен, скочи от леглото сам, без ничия помощ, изтича през двора в голямата къща, заключи вратата след себе си и пак изпадна в състояние на безпомощност...

Другите кокошки, които бяха преследвани от съиграчите по крикет на бащата Скърнсдейл, прелетяха през неговия двор в двора на доктора — там, където се намираще виновницата за цялата тупурдия и където малко след това дотича със счупен крак и кокошката, уплашила господин Бумс. Петте кокошки, като се побутваха от време на време и кудкудякаха замислено, покълваха из двора, а след това мудно една след друга се запътиха през полето към Ършот и завинаги напуснаха Хиклиброу.

Край Ършот те попаднаха в ечемичена нива, където вероятно биха и останали, ако славата им не ги беше погубила.

Като резултат от нахлуването на гигантските кокошки в обществения живот на хората, у последните се разви страстта да тичат, да прескачат препятствия и да хвърлят различни предмети по птиците, които нарушаваха спокойствието им. Почти веднага след като кокошките напуснаха Хиклиброу, всички мъже от града, годни да носят оръжие, съпровождани от няколко дами, въоръжени с предмети за замерване, ги подгониха към Ършот, където имаше местен празник. Ловът на гигантски кокошки се оказа най-неочакваното забавление сред празничните развлечения и ършотските жители се присъединиха към доброволците от Хиклиброу. След като хвърлиха по кокошките всичко, което им беше подръка, ловците ги подгониха към Финдън, където някой си имал пушка „Монте Кристо“. Сачмите на тази пушка не успяха да причинят никакви по-значителни увреждания на птиците, затова гонитбата продължи до Торнбридж, където кокошките се пръснаха. Едната дълго тича по брега успоредно на вечерния параход, като със силното си кудкудякане слиса пасажерите.

Към пет часа следобед две от кокошките бяха уловени от собственика на един цирк в Торнбридж, който ги примамва със зальци хляб в клетката на току-що починалата камила...

* * *

Когато злочестият Скинър слезе същата вечер на ършотската гара, вече се бе смрачило. Влакът малко позакъсна, за което началникът на гарата получи мъмрене от нашия познайник. Той забеляза нещо необичайно в поведението на служителя и след кратко колебание се осмели да запита случило ли се е нещо особено.

— Какво наричате нещо особено? — отговори началникът на гарата с груб и силен глас.

— Е, там осите и прочее, знаете...

— Нямаме време да мислим за осите! — рязко отговори служителят. — Имаме си достатъчно грижи с вашите пилета.

— Чул ли сте нещо за госпожа Скинър? — реши се да попита съпругът, окончателно объркан от грубостта на събеседника си.

— Нейните работи не ме интересуват! — извика началникът на гарата, който, както стана ясно, не искаше да продължи разговора.

— Но аз трябва да знам какво става с жена ми... — обидено отбеляза господин Скинър, макар че нямаше кой да чуе думите му, защото началникът премина към следващата точка от дневния ред, както се казва на парламентарен език.

Като прекосяваше Ършот, господин Скинър срещна един каменоделец, който не пропусна да го попита дали не търси билетата си, а на въпроса на Скинър относно съпругата му отговори с такова пренебрежение и с такива изрази, че ние няма да ги цитираме тук.

Вече беше съвсем тъмно — толкова тъмно, колкото може да бъде в Англия през юли, — когато господин Скинър, или по-точно главата му, се провря в кръчмата „Веселите файтонджии“ и извика:

— Хей, хора! Да сте чули нещо за моите билета?

— Тука позна! — извика господин Фулхер. — Как да не сме чули, когато едното от тях ми проби покрива, а второто счупи всички стъкла на цветарника ми... Съсипахте ми оранжерията!...

При тази вест тялото на господин Скинър последва главата му в кръчмата. Като се повъртя малко в средата на помещението, Скинър се приближи до тезгяха и каза меланхолично:

— Трябва да пийна нещо ободряващо... джин с вода или...

Докато се подкрепяше, всички присъстващи един през друг започнаха да разказват за подвизите на билетата, а през това време Скинър възклицаваше: „Господи, помилуй!“

— А не знаете ли нещо за госпожа Скинър? — попита той в паузата, която последва разказите на присъстващите.

— Нищо не знаем — отговори господин Ъндърспун, — дори не се сетихме за нея, както и за вас...

— Че днес не си ли бяхте вкъщи? — запита господин Фулхер, като надигна чашата.

— Дали не са я изкълвали тези проклети птици? — подметна Ъндърспун.

Това предположение, което направи впечатление на цялата почтена компания, я подтикна да придружи Скинър до имението, за да разбере какво става с жена му. Знаеше ли някой още колко интересни неща могат да се видят в този необикновен ден!

На Скинър, разбира се, му беше приятно да бъде придружен от някого, но сам развали цялата работа. Както си стоеше до тезгяха и гледаше с едното око в бутилките, а с другото — в пространството, той предпазливо се осведоми:

— Предполагам, че осите не са ви безпокоили днес.

— Нещо не се виждат наоколо — отговори Фулхер.

— Трябва да са заминали нанякъде — каза Скинър, а след това с престолено равнодушие, което не би измамил и дете, продължи: — Надявам се, че никой от вас не е чул за други гигантски животни, например кучета, котки или тем подобни. Мисля, че ако има гигантски оси и кокошки, то... — и се засмя, сякаш и сам се чудеше на глупавото си предположение.

Но внушението не можеше да се заличи. Лицата на присъстващите, които търсеха шапките си за предстоящия поход, се издължиха.

— Да, котка със съответната големина...

— ... би трябвало да е страшен звяр. Не по-малък от тигър — добави Ъндърспун.

— Може би и по-голям...

В този миг членовете на почтената компания си спомниха, че в такава тревожна нощ те нямат право да бъдат далеч от своите домашни огнища, и господин Скинър трябваше да си отиде вкъщи сам. Впрочем Фулхер, синът му и Ъндърспун го изпроводиха до върха на хълма, който се спускаше към тъмната гора, ограждаща имението. Почтените джентълмени се поспряха на върха и останаха да гледат след Скинър,

докато той потъна в мрака. Оттогава никой повече не го видя и не разбра какво е станало с него.

— И това свърши — каза младият Фулхер, когато Скинър се изгуби от погледа му.

— А в къщата не свети ли? — попита Ъндърспун.

— Оттук не се вижда.

— Пък е и мъгливо — каза старият Фулхер.

Помълчаха малко.

— Ако стане нещо, той ще се върне — отбеляза младият Фулхер и това заключение им подейства успокоително, така че и тримата отидоха да спят.

През онази нощ овчарят от фермата на Хекстър чул в гората писък и вой, а на сутринта намерил една от овците си разкъсана на пътя за Хиклиброу. Част от нея била изядена...

Но най-странното беше, че не бяха открити дори останките на Скинър! Наистина след няколко седмици сред развалините на къщата беше намерено нещо подобно на човешка лопатка и тазобедрена кост, но костите бяха така изгризани, че точното им разпознаване бе невъзможно. По-късно до една ограда по пътя за Ейбрът беше намерено стъклено око, което гледаше божия свят толкова тъжно и замислено, колкото и окото на господин Скинър, което постоянно бе вперено в небето.

При по-внимателно претърсване в развалините на къщата бяха открити и три металически части от облечени копчета и едно цяло метално копче (от онези, които се пришиват обикновено към тайните части на мъжкото облекло). Напълно компетентни хора доказаха, че тези копчета са собственост на господин Скинър, от което всички заключиха, че той е намерил смъртта си в имението. Що се отнася до мен, то аз с типичната за един джентълмен подозрителност бих предпочел да открия повече кости и по-малко копчета като доказателства.

Разбира се, стъкленото око би могло да послужи като решаващо доказателство, ако изобщо някой бе уверен, че то принадлежи на Скинър, но както се разбра, дори самата госпожа Скинър не знаела дали мъжът ѝ има изкуствено око. Пък и цветът му не беше същият: според показанията на госпожа Скинър мъжът ѝ имал светлокафяви очи, а цветът на стъкленото око беше син.

А колкото до така наречената лопатка, гарантирам, че никой зоолог или анатом не би направил разлика между показаната ми безформена огризка от някакъв плосък кокал и кост от кое да е домашно животно.

Позволете само да попитам къде се дянаха ботушите на господин Скиньър? Колкото и ненаситни да са гигантските мишки, аз не мога да допусна, че тези животни, които не можах да изядат цяла овца, са съумели да изядат господин Скиньър не само с кокалите, но и с косата, зъбите, обувките и пироните, забити в токовете.

Разпитах старателно всички, които са познавали лично господин Скиньър, и те единодушно потвърдиха, че той не може да бъде изяден от никого. По думите на един бивш моряк от Дорнтън Грийн, господин Скиньър бил способен да преплава върху греда Атлантическия океан и да излезе сух от водата. Освен това морякът добави, че не иска да каже нищо лошо за него, но фактите са си факти и той по-скоро би се съгласил да влезе в затвора, отколкото да гарантира за господин Скиньър... Това последно съобщение ми бе прошепнато на ухо.

Откровено казано, аз не вярвам, че господин Скиньър е стигнал до имението. Предполагам, че придържайки се към линията на най-малкото съпротивление, той е скитал наоколо, докато е... потънал в незнайното, където пребивава и до днес.

* * *

Два дни след изчезването на господин Скиньър докторът от Подбърн минавал през нощта край Хекстър. Почти цяло денонощие той се мъчил да помогне на един още с нищо неотличил се, но вече упорит да се появи на бял свят гражданин, затова бил страшно уморен и дремел в своя фиакър. Било към два след полунощ. Луната навлизала в последната си четвърт и едва се подавала на хоризонта. Било студено и в падината плувала гъста мъгла. Докторът бил сам, защото файтонджията се разболял два дни преди това. Нямаło нищо за гледане, нито за слушане, конят бил надежден — знаел пътя към дома, нищо не пречело на доктора да подремне...

Знаете колко лек е унесът под съпровода на еднообразния тропот на колелата и конските копита по пътя: бавно потъваш в небитието,

главата ти клюмва или лениво се отпуска... чат-чат, чат-чат — потропват копитата... И най-слабият звук може да те изтръгне от унеса.

Изведнъж докторът бил събуден от силен писък наблизо. Сепнат от дрямката, той се огледал, не забелязал нищо подозрително и като помислил, че пици някой заек, попаднал в капан, подкарал коня и отново задрямал...

Трака-трак, трака-трак, чат-чат, чат-чат.

Какво е това? Докторът отново се събудил, огледал се, послушал се... Няма нищо... Наистина ли няма нищо? А чия е тази голяма глава с кръгли уши, която надникна иззад стобора и пак се скри?

„Глупости! — помислил си докторът. — Още спя.“

Като се успокоил по този начин, той пак подкарал коня и се обърнал да погледне към стобора. Там нямало нищо, а и да имало, в тази гъста мъгла и на мъждукащата светлина на фенера на фиакъра не би могло да се види нищо. Конят би усетил, ако ги заплашва някаква опасност, а той се движел в тръс спокойно и равномерно.

„Истински кошмар!“ — помислил си докторът. Вече не бил в състояние да заспи поради някакво смътно безпокойство.

След няколко минути започнал ясно да долавя лекия шум от нечии скокове по пътя. Без да вярва на ушите си, той се обърнал, но точно на това място пътят правел завой и докторът отново не могъл да види нищо. Въпреки това скоковете продължавали да се чуват и докторът, силно уплашен, шибнал коня, като се озъртал непрекъснато. В един миг ясно видял главата на някакво голямо животно, което със страхотни скокове следвало фиакъра.

По-късно докторът разказваше, че тогава си спомнил приказките за вампири. Като образован човек той, разбира се, не вярвал на подобни неща, но все пак защо конят не усещал опасността (дори трябвало да му дръпне юздите, за да не свие встрани)?

На бледата светлина на луната вече се виждали очертанията на имението Хекстър. Макар там да не се виждала светлина, все пак помощта била близо и докторът подкарал коня в кариер. И точно тогава мишките се нахвърлили отгоре му.

Той вече бил успял да стигне до оградата, когато от мъглата срещу коня изскочило голямо сиво животно с кръгли уши и заострена муцуна. Докторът останал поразен от розовите ципести предни лапи

на това чудовище. Заради невероятните му размери той не можел да схване, че това е мишка, но именно поради това положението му изглеждало не само ужасно, но и свръхестествено.

Докторът се изправил, започнал да вика и да удря с камшика, но мишката впила зъби в шията на коня. Той подскочил и хукнал по пътя. В това време друга мишка се нахвърлила върху доктора отстрани. Той Отчаяно извикал и с всичка сила я ударил с дръжката на камшика, а какво е станало по-нататък, той не можеше да си спомни, или по-точно, помнеше смътно, още повече че всичко свършило за няколко секунди. Докторът дошъл на себе си едва в стаята на каменоделеца и там почувствал, че го боли коляното и че е ранен. Раните се оказали доста големи: от лявото рамо били съдрани две успоредни ивици кожа, и то доста на дълбоко.

Като изхождам от спомените на доктора, от разказа на каменоделеца и от следите от стълкновението, намерени при следствието, предполагам, че се е случило следното: едновременно с втората мишка, която нападнала доктора, трета мишка (вероятно са били три — каменоделецът ясно ги видял) също се хвърлила върху коня. Дали първо конят е паднал и е повлякъл фиакъра след себе си, или първо фиакърът се е преобърнал, като колелото затиснало ока, не се знае, но докторът се озовал на земята (където паднал или скочил — не помни), спуснал се към входа на имението и заудрял отчаяно с дръжката на камшика по вратата с викове: „Отворете, отворете!“

Фиакърът, както вече споменах, се преобърнал (добре че това се случило в двора на имението, а не малко по-рано), фенерите се счупили, газта се разплискала наоколо и лумнал силен пламък. „Беше светло като ден“ — разказваше каменоделецът, който гледал през прозореца. Той се събудил още преди това от необикновения шум. В началото не можел да види нищо, но след това, когато газта пламнала, каменоделецът съзрял силуета на доктора, който тичал към вратата, а след това и коня — проснат на земята и разтърсван от силни конвулсии, а край него две чудовища: едното било с гръб към прозореца, а главата на другото се подавала иззад тялото на коня. Трето подобно чудовище, черно на цвят, с червени лапи, свирепи очи и два дълги остри предни зъба, които стърчали от устата му, стояло до стобора и гледало към огъня. Вероятно тази мишка е наранила

доктора. Изплашена от преобръщането на колата и от неочакваната светлина, тя се спуснала да бяга, но спряла до оградата.

Вие, разбира се, сте виждали мишки и познавате свирепото им изражение. Представете си сега това изражение, уголемено десетократно, както и цялото животно, при това нощем, сред мъгла, на фантастично осветление — и ще разберете какво впечатление е направило то на каменоделеца, току-що разбуден и изплашен!

Не е чудно, че той не отворил веднага на доктора, а първо запалил лампата. Мнозина го упрекват за това, но без предварително да съм се уверил в собствената си смелост, аз не се решавам да се присъединя към тях... През това време докторът викал и удрял по вратата.

По думите на каменоделеца той хлипал от ужас, когато вратата най-после се отворила.

— Ключ, ключ! — повтарял той, без да може да каже: „Заклучете вратата!“ Когато каменоделецът заключил, докторът се тръшнал в креслото в преддверието и дълго време не бил в състояние да се изкачи по стълбите.

— Не зная какво беше това, не зная — повтарял той непрекъснато.

Каменоделецът искал да донесе уиски, но докторът се страхувал да остане сам в преддверието и каменоделецът му правел компания, докато нещастникът дошъл на себе си.

През това време огънят на двора изгаснал и мишките отново се заели с коня. Те го замъкнали до оградата и яли там до сутринта, защото никой не смеел да се доближи до тях.

* * *

На другия ден към единадесет сутринта Редууд отиде при Бесингтън с купчина вчерашни вестници.

В това време Бесингтън размишляваше над някакво позабравено белетристично произведение, изровено от него в Британската библиотека.

— Има ли нещо ново? — попита той.

— Ето, осите ухапали още двама души около Чертъм.

— Кой е виновен? Трябваше да ни позволят да опушим цялото гнездо.

— Разбира се, ние не сме виновни.

— А какво става с продажбата на имението?

— Посредникът все нещо протака. Уж казва, че имало и други купувачи, а когато му признах, че за нас това е въпрос на живот и смърт, той сведе скромно очи и ме посъветва да увеличим с два фунта възнаграждението му. Струва ми се, че предпочитам да се разправам с гигантски оси, отколкото с посредници по продажбата на имоти... Никакво чувство за обществен дълг!

Като поговориха още малко за адвокатите, посредниците и изобщо за хората от този бранш и позлословиха за тяхна сметка, както е прието в Англия, Редууд се приближи до прозореца и се загледа в улицата.

През това време Бесингтън, сложил романа настрана, седеше замислен в креслото и гледаше към молитвено склучените си длани.

— Как е, Редууд? — запита най-последно той. — Навярно хубавичко са ни насолени във вестниците.

— Не чак толкова, колкото можеше да се очаква.

— Значи не ни смятат за виновни за тази работа?

— Не е точно така, но от друга страна, не ни винят много и са напълно съгласни с мнението ми относно мерките, които трябва да се вземат. Знаете, че написах статия за вестник „Таймс“, в която обясних всичко...

— Не знаех. Ние получаваме „Хроника“ — каза Бесингтън.

— Как така? Аз ви изпратих броя. „Таймс“ помести и дълга уводна статия върху нашия проблем. Много хубава, прекрасно написана статия с латински цитати. Когато я четеш, ти се струва, че някой болен от грип равнодушно, но много авторитетно говори през респиратор или марля, покриваща устата и носа му. Изобщо, стига се до заключението, че е безполезно много-много да се разисква по проблема, а трябва да се вземат незабавни мерки, защото иначе гигантските оси и уховрътки ще направят още по-големи поразии. А какви мерки трябва да се вземат — за това нито дума. Напълно държавническа статия! Съвсем в английски стил!

— А в това време гигантските животни си се размножават?

— Предполагам.

— Нима Скинър беше прав за гигантските мишки?

— О, не! Това вече ще бъде прекалено!

Редууд се приближи до Бесингтън, сниши глас, посочи вратата и добави:

— Ами тя какво мисли?

— Братовчедката Джейн? Тя не знае нищо. Дори не ѝ идва на ум, че имаме нещо общо с гигантските животни. Пък и тя не чете вестници.

— За щастие — отбеляза Редууд.

— Както и госпожа Редууд, предполагам?

— О, не — отговори Редууд. — Вече изпада в отчаяние заради детето.

— Расте ли?

— Ужасно. За десет дни нададе почти килограм и половина. А е едва на шест месеца. Наистина има за какво да се отчайваш.

— А здраво ли е?

— Юначага! Кърмачката си отиде, защото много я измъчва. Не успяваме да му купуваме дрешки: сменяме ги почти всяка седмица! Вчера го извели на разходка и едното колело на количката се счупило. Калпава работа! Завели го вкъщи с количката на млекаря. Събрал са народ... Принудихме се да го слагаме да спи в леглото на Джорджина, а Джорджина спи в неговата люлка. Е, естествено е майка му да се безпокои. Отначало се гордееше с него и все хвалеше Уинкълс, но сега вече не! Започна да забелязва, че това не е нормално.

— А аз си мислех, че му давате малки дози.

— Опитвах.

— И какво?

— Реве. Той и по-рано викаше доста силно, а така и трябва да бъде: дробовете се развиват, но откакто започна да приема Хераклофорбията...

— Хм! — измънка Бесингтън, като заразглежда пръстите си още по-усърдно, отколкото преди. — Ако се съди по кокошките и осите, той ще израсне до около тридесет фута... при съответните размери на всичко останало...

— Какво да правим тогава?

— Това се питам и аз — отговори Бесингтън.

— По дяволите! Неговите костюми ще излязат доста скъпички... Освен това — прибави Редууд — как ще живее той: като самотния Гъливер сред лилипутите!

— Защо самотен? — попита Бесингтън и като не получи отговор, повтори: — Защо самотен?

— Мисля, че...

— Аз нищо не мисля, само питам: защо самотен? — каза господин Бесингтън със задоволството на човек, който е задал труден въпрос.

— Вие искате да кажете, че може би и други хора...

— Искам да кажа точно това, което казах.

Редууд започна да кръстосва стаята.

— Разбира се — подзе той след кратко мълчание, — възможно е и други... Но все пак докъде ще стигнем?

— Не забравяйте, Редууд — каза господин Бесингтън, като очевидно се наслаждаваше на смущението на приятеля си, — че и мозъкът му... да се надяваме, ще бъде с тридесет и пет фута над нашето равнище, а това... Какво има там?

Редууд стоеше до прозореца видимо развълнуван и гледаше втренчено нещо навън.

— Какво има там? — отново попита Бесингтън.

— Трябва да си купим вестник — каза Редууд и хукна към вратата.

— Какво има?

— Там вестникарчето... с големи букви...

— И какво от това?

— Не разбрах много добре... трябва да купим вестник... нещо за гигантски мишки.

— Мишки ли?

— Да. Значи Скинър е бил прав.

— И вие мислите...

— Не мога нищо да мисля, докато не съм си купил вестник! Боже мой! Гигантски мишки! Дали не са го изяли?!

Редууд потърси шапката си и като не я намери, хукна навън гологлав.

Докато слизаше по стълбите, от улицата се чуваха виковете на вестникарчето:

— Ужасно произшествие в Кент! Ужасно произшествие в Кент! Мишки изяли доктора... Ужасно произшествие! Доктор, изяден от гигантски мишки! Подробности по случая!

* * *

Косар — известен инженер в града — откри двамата приятели пред входа на къщата: Редууд беше разгърнал вестника, а Бесингтън, изправен на пръсти, надничаше иззад рамото на своя колега.

Косар беше здравеняк с груби крайници, сякаш случайно прикрепени на предназначенията за тях места, и с лице, наподобяващо недовършен барелеф, бракуван още в началото на създаването му: очите бяха леко загатнати, носът бе останал четириъгълен, долната челюст изпъкваше силно, а косата стърчеше на всички страни. Изобщо, малцина биха го нарекли красавец. Освен това той непрекъснато пъшкеше и винаги нареждаше недоволено и огорчено с тъжния си гласец. Беше облечен със сив сюртук и носеше лека копринена шапка.

Пристигнал от дома си с кабриолет, той пъкна грамадната си червена длан в джоба на панталоните, плати на файтонджията и тежко започна да слиза по стъпалата. Под мишница носеше грижливо сгънат вестник, който премести в ръката си, щом я освободи от портфейла.

— А какво пише за Скинър? — попита Бесингтън, без да забележи Косар.

— За него няма никакви сведения — отговори Редууд. — Сигурно е изяден.

— Двама изядени. Това е ужасно!? А, ето го Косар!

— Ваша работа ли е това? — извика Косар, като размаха вестника. — Защо не прекратите тези безобразия!... Или ще кажете, че фермата е ваша и можете да правите в нея каквото си искате? Пълна безсмислица! Знам, че на вас ви е все едно... Питате какво да правите? Как така — какво да правите! Ако искате, аз ще ви кажа!... Отивате право в оръжейния магазин... непременно... Защо ли? За да си купите пушки... Магазинът е наблизо. Купете осем пушки от най-големите... От тези, с които се стреля по слонове... Защо точно осем? Не може по-малко... И не забравяйте да купите патрони, повечко патрони... Току-

виж сте купили само за една пушка. Веднага вземете файтон. Къде беше това? В Ършот ли? Значи на гарата в Чарингкрос. Има влак. Първият влак за там тръгва след два часа. Съгласни ли сте? Прекрасно... А имате ли разрешително?... Разрешително за лов, разбира се, а не за игрален дом!... Вземете осем наведнъж... непременно осем... Тук, в пощата. Защо ли? Защото тези мишки са необикновен дивеч... Трябва да имате разрешително... А големите пушки трябва, защото и мишките са големи. Още какво ви е необходимо? Да, имате телефон! Имате, нали? Сега ще телефонирам на петима свои другари в Коцба... Защо на петима? Защото пушките ще бъдат осем: ние сме трима и те петима... Къде отивате, Редууд? За шапката си? Глупости! Вземете моята! Трябват ни пушки, а не шапки!... Имате ли пари? Ще ви стигнат ли? Добре!... А къде ви е телефонът, Бесингтън?

На такава стремителна атака двамата приятели, разбира се, не можеха да устоят: те се объркаха и покорно започнаха да изпълняват всички заповеди на енергичния инженер. Бесингтън го отведе при телефона. След като свърши разговора, Косар отново нападна Бесингтън.

— Освен мишки там има и оси — каза той. — Трябва да се запасим със сяра и селитра. Вие нали сте химик... Откъде може да вземем сяра, около тон, но в малки чувалчета? Защо ли? Ех, Господи Боже мой! Разбира се, за да се опушат осите!... Или може би за тази работа е по-добре да се вземе селитра... Откъде да знам? Вие сте химик, а не аз!... Е, по-добре ли е селитра?

— Мисля, че сяра е по-добре...

— И няма нещо по-подходящо, нали?... Е, добре... Това вече си е ваша работа... Добре. Купете колкото е възможно повече сяра. Вземете и селитра: няма да съжालявате... Къде да ги изпратим? Разбира се, в Чарингкрос. Направо там. И сам проверете дали всичко е както трябва... Как се казваше?...

Косар се замисли за момент.

— Да — извика той почти веднага. — Парижки пластир! Някакъв пластир, с който да се залепят дупките, знаете...

— Колко?

— Какво колко?

— Сяра.

— Ами един тон, разбира се.

Въпреки че ръцете му трепереха, Бесингтън с видима решителност намести очилата си и каза:

— Добре.

— Имате ли пари? — попита Косар. — По дяволите чековете! Може там да не ви познаят! Идете веднага и изтеглете четиридесет фунта. Непременно! Къде ви е банката?...

Пауза и след кратък размисъл:

— Ако оставим тази работа на полицията, тя ще обърне с краката нагоре целия Кент — продължи Косар. — Още какво? Струва ми се, че няма друго.

Той се подаде през прозореца и се провикна.

— Файтон, господине? — попита един кочияш.

— Веднага!

След това Косар и Бесингтън, и двамата без шапки, изтичаха по стълбите и се нацелиха да седнат във файтона.

— Предполагам — осмели се да отбележи Бесингтън, като гледаше прозореца на своята стая и държеше вратата отворена, — че трябва да предупредя братовчедката Джейн...

— Нямаме време да се връщате — каза Косар, като го подкрепяше с грамадната си ръка.

— Умни хора сте — забеляза той, докато седнаше, — а не притежавате нито капка съобразителност. Нима има време да се разправяте с братовчедката Джейн. Аз я познавам! Страната е пълна с подобни братовчедки! По цяло денонощие трябва да им доказвате това, в което и самите те са убедени. Един Господ знае защо са такива!

Като подхвърли тази мъглява тема за размисъл, Косар погледна часовника си и реши, че ще има достатъчно време да отскочи до гостилницата и да хапне набързо, докато Бесингтън отиде за пластир, сира и пари.

Влакът тръгваше в три часа и пет минути, но в три без четвърт Косар вече беше на гарата, където завари Бесингтън, потънал в разгорещен спор с двама полицаи, и файтонджията, който стоеше до входа. Редууд от своя страна водеше оживени дебати в багажното отделение върху някакви технически тънкости относно превоза на огромния сандък с патрони. Стана ясно, че никой няма право да даде разрешение за товаренето на този сандък, никой не знае как трябва да

се извърши това и към кого да се обърнат за нареждания — както се получава винаги по железниците, когато работата е спешна.

— Жалко, че човек не може да разстреля всички чиновници и да ги замени с нови! — отбеляза Косар с въздишка. Но понеже нямаше достатъчно време за подобни радикални мерки, той реши да прибегне към временно разрешение на проблема: намери „еди-къде си, на специално място“ началника на гарата или пък някакъв човек, който доброволно се обяви за такъв, хвана го за ръката, поведе го към перона и като даваше от негово име заповеди, така бързо оправи всичко, че гаровите чиновници не успяха да усетят как бяха нарушени техните най-свещени правила и традиции.

— Кой е пък този? — попита предполагаемият началник на гарата, като разтъркваше ръката си, в която преди малко се впиваше лапата на Косар.

— Сигурно е някой началник — отговори хамалинът. — И той, и цялата му компания пътуват в първа класа.

— Който и да е, слава Богу, скоро ще се отървем от него — отбеляза началникът на гарата.

Като се запъти обратно към „специалното местенце“, откъдето го беше измъкнал Косар и в което висшите чиновници от железниците се спасяват от досадните простосмъртни, той продължаваше да се усмихва. Енергичността на непознатия, която толкова лесно разруши хармонията на всички правилници и наредби, които ограничаваха не само гражданите, но и самите чиновници, явно му се понрави. „Виж ти, колко е просто — мислеше си той, — а пък нашите началници не се сещат за тези неща.“

* * *

В пет часа същия ден неуморимият Косар, запасен с всичко необходимо за борба с всепомитащата фауна на Кент, вече беше на път към имението. Той купи две бъчви парафин и цяла каса сухари в Ършот. Няколко чувала сяр, осем нови пушки със запаси от патрони бум-бум, три ловджийски двуцевки със сачмени патрони (за осите), една секира, три саби, две торби, копие, две макари канап, няколко дузини бутилки с бира, сода и уиски, огромен сандък с отрова за

мишки в пакетчета и суха храна за два — три дни, получена от Лондон. Всички тези неща, с изключение на пушките и патроните, бяха натоварени най-грижливо в каруца и изпратени напред към Хиклиброу, а пушките и патроните бяха положени под пейките на фургона, приготвен за самите ловци, т.е. за Редууд и петимата членове на клуба, повикани по телефона.

Косар свърши всичко това бързо и с лекота, макар че в Ършот цареше паника и трудно можеше да се намери каруцар. Магазините на площада бяха затворени и целият град сякаш беше замрял. Хората си седяха по домовете и не отваряха на никого, така че се налагаше да се говори с тях през прозорците. Това никак не притесни Косар, напротив — той прецени този начин на общуване като много удобен.

Най-накрая инженерът взе от „Червеният лъв“ катран и заедно с Бесингтън тръгна след багажа. На кръстопътя двамата го настигнаха и влязоха първи в Хиклиброу.

Бесингтън седеше до Косар в колата с пушка между коленете и гледаше учудено наоколо. Всичко, което бяха направили досега, по думите на Косар беше напълно в реда на нещата и толкова обикновено, че... Но в Англия така рядко се правят обикновени неща! Погледът му се плъзна от краката на съседа нагоре към ръцете му, които здраво стискаха юздите. Вероятно Косар никога дотогава не бе карал каруца, но въпреки това смяташе това занимание за напълно обичайно и го вършеше повече от добре само защото не мъдруваше и не хитруваше, а следваше линията на най-слабото съпротивление.

Околният пейзаж напомни на Бесингтън онова скорошно, но вече като че ли позабравено утро, когато вървеше пеш от Ършот към фермата с желанието да се порадва на билетата си.

— Да... съдбата наистина си играе с нас.

— Дий, дий! Хайде, ленивци!... — подвикна Косар.

Вечерта беше топла. Не полъхваше никакъв ветреца. Прахът тегнеше във въздуха. По пътя имаше малко хора, а няколко елена спокойно си пасяха край оградата на една градина. Точно пред Хиклиброу Косар и Бесингтън видяха две гигантски оси, които бяха кацнали върху татарското грозде, а трета пълзеше по стената на една млекарница и сякаш искаше да намери входа. Вътре смътно се различаваше нейният притежател, притаен до стената със стара ловджийска пушка в ръце.

Когато багажът и ловците стигнаха до Хиклиброу, водачът на коларите съобщи на Редууд, че по-нататък той не може да отиде. Към това изявление се присъединиха и останалите колари. Те отказаха дори да дадат конете си.

— Тези проклетни мишки много обичат коне — повтаряше водачът.

В течение на минута Косар само слушаше тези изявления, а след това се обърна към един от приятелите си — висок, хубав, много изискан инженер — и заповяда:

— Дайте ми пушката от колата.

После приближи с пушката до коларите и каза:

— Не искаме да ни водите, но колкото до конете, ще ги вземем насила.

Коларите се развикаха, но Косар ги прекъсна със следното категорично изявление:

— Първият, който ми попречи, да му мисли: ще стрелям в краката му! Конете идват с нас.

След като обяви инцидента за приключен, Косар започна да раздава заповеди.

— Флек — каза той на един нисък и дебел мъж от свитата си, — вземете колата под ваше разпореждане, а вие, Бун, седнете отпред.

Коларите започнаха да се оплакват на Редууд.

— Вие повече не носите отговорност пред своите господари — отговори им ученият, — защото вземаме конете ви насила. Но и няма за какво да се безпокоите всъщност: ние не сме никакви крадци, а постъпваме по този начин, защото обстоятелствата го налагат. Стойте тук, докато се върнем, и аз ви обещавам да ви платя конете, ако се случи нещо с тях.

— Е, добре — подкрепи го Косар, който сам никога нищо не обещаваше.

Инженерите, на които Косар заповяда да подкарат каруците, седнаха на каприите, а останалата част от компанията тръгна пеш, понесла пушките на рамо. Странна беше тази военна експедиция в спокойната и мирна съвременна Англия — тя беше много по-подходяща за Далечния запад на Америка от доброто старо време на индианските нашествия.

Като стигна до завоя, откъдето имението вече се виждаше, експедицията срещна малка група хора с пушки. В състава на тази група влизаха и двамата Фулхер, както и един жител на Мейдсън. Той предвождаше групата и наблюдаваше фермата с бинокъл.

— Има ли нещо ново? — попита Косар.

— Осите хвърчат насам-натам — отговори старият Фулхер, — но не се вижда дали мъкнат нещо.

— Хмелът расте страшно бързо — каза човекът, който гледаше през бинокъла. — Тази сутрин още го нямаше сред боровете. Расте буквално пред очите ми.

Той старателно избърса с кърпа стъклата на бинокъла.

— Вие, изглежда, сте се запътили натам — каза Скърнсдейл.

— Да. Искате ли да дойдете с нас? — попита Косар.

Скърнсдейл видимо се колебаеше.

— Ще ноцуваме там — добави инженерът.

Скърнсдейл реши, че няма да отиде.

— Видяхте ли мишки?

— Видях една в гората. Гонеше зайци, струва ми се.

Косар, който беше изостанал от своята дружина, побърза да я догони.

Като видя своята ферма, Бесингтън можа нагледно да се увери в достойнствата на изобретената от него храна. Къщичката сега му се видя още по-малка от преди, а растителността — невероятно буйна. Навесът на кладенеца едва се виждаше от избуялата трева, висока десет стъпки, а хмелът беше стигнал до покрива на къщата, увиваше се около комина и се устремяваше към небето. Цветовете му бяха големи колкото чинийки и се виждаха отдалеч, а стеблата напомняха корабни въжета. Копривата беше изпълнила целия двор, приличаше на коноп и на някои места почти достигаше височината на хмела. Колкото повече отрядът приближаваше към имението, толкова повече наподобяваше група джуджета от приказките, които обикалят край куклена къщичка, изгубени в исполинска гъста гора.

Няколко оси кръжаха над гнездото си и отдалеч приличаха на ято големи птици. От време на време част от тях бързо отлитаха нанякъде — навярно за плячка. Те вдигаха страхотен шум, който се чуваше на половин километър. Изведнъж едно от тези черно-жълти чудовища долетя близо до групата и известно време я съпровождаше, като я

наблюдаваше втренчено с изпъкналите си очи. Но Косар стреля и въпреки че не улучи, все пак принуди осата да се махне.

В един ъгъл на двора, вдясно от къщата, няколко оси пълзяха по някакви кости — вероятно тленните останки на някой елен, когото мишките бяха домъкнали чак от имението на Хекстър. С приближаването към фермата конете ставаха все по-неспокойни, а тъй като никой от коларите по неволя не умееше да кара добре, всички слязоха от каприите и поведоха конете за юздите, като се мъчеха да ги успокоят.

Мишки не се виждаха никъде и изобщо в къщичката беше спокойно и тихо, макар че във въздуха се носеше постоянен, ту усиливащ се, ту затихващ шум от бръмченето на осите, който изморяваше ухото.

Вкараха конете в двора. Един от помощниците на Косар видя, че вратата на къщичката е отворена — т.е. че е изгризана цялата, — и смело влезе вътре. Отначало никой не забеляза това, защото цялата компания беше заета с разтоварването на сярата и парафина, и изведнъж — бум-бум! — в къщата изстреля два изстрела и единият куршум изсвири край ухото на Редууд, заби се в чувала със сярата и вдигна стълб жълт прах. Редууд грабна пушката и изпразни двете ѝ цеви в нещо сиво, което профуча край него. Той видя само широкия гръб, дългата гола опашка и розовите лапи, характерни за мишките, и забеляза как Бесингтън, който беше на пътя на мишката, политна и падна.

В мига, когато се появи мишката, не само Редууд, но и всички останали грабнаха пушките си и настана такава разгорещена стрелба, че животът на всички висеше на косъм.

В огъня на пламналата у него ловна страст Редууд дори не помисли за съдбата на своя приятел, а се втурна да гони мишката, но се препъна в една паднала керемидата с полепнало по нея парче мазилка, откъртена от заблуден куршум. В същия миг той се озова на земята — лицето и ръцете му бяха облени в кръв — и за миг изпадна в безсъзнание.

След няколко минути се чу възглас от къщичката:

— Хей, кой е там?

— Аз съм — отговори Редууд.

— Убихте ли го този дявол?

За чест на Редууд трябва да отбележим, че у него най-напред заговори загрижеността.

— А господин Бесингтън здрав ли е? — попита той.

— Е, няма що, следващия път ще имаме повече късмет — отговори човекът, който явно не беше чул въпроса на Редууд.

Тревогата в сърцето на учения се засили. Той забрави драскотините по лицето и ръцете си и се втурна да търси своя приятел. Намери го да седи на земята и да си пълни пушката.

— Хубаво я надупчихме! — каза Бесингтън, като гледаше Редууд над очилата. — Тя ме прескочи и ме повали, но аз все пак я нагостих с два куршума.

В тази минута през вратата излезе причинителят на цялата тревога.

— Улучих я право в сърцето и още веднъж в хълбока — каза той.

— А останалите къде са? — попита Косар, който се показва иззад избуялия хмел.

За голямо учудване на Редууд стана ясно, че никой не е убит или ранен и че конете, уплашени от стрелбата, са хукнали към градината и са спрели на около петдесет метра от къщата с оплетени ремъци в колелата. По средата на пътя им лежеше разбита бъчвата с парафина, а наоколо бяха разпръснати чувалите със сярата. Всички се запътиха към конете.

— А къде се дяна мишката? — попита Косар. — Забих един куршум между ребрата ѝ, а втория — в муцуната! Тъкмо се беше извила към мен... хубавичко я нагостих.

Докато освободят конете, откъм гората дойдоха двама от приятелите на Косар.

— Убих мишката — каза единият от тях.

— Къде е?

— Джим Бейтс я намери зад оградата. Улучих я тъкмо когато завиваше. Добре я улучих — право под лопатката!

Като оправиха конете и колата, те отидоха да видят убитата мишка. Тя лежеше на лявата си страна. Стърчащите резци придаваха на муцуната ѝ обидено изражение, в което имаше нещо жестоко и ужасно. Големите предни лапи напомняха сухи старчески ръце. Освен една кръгла раничка зад дясното ухо по нея нямаше никакви други рани.

— Как така? — каза замислено Редууд. — Сигурно мишките са били две.

— Сигурно... А тази, която всички улучихме, за нещастие е избягала — отбеляза някой.

— Но аз съм уверен, че моят изстрел... Казвайте каквото си щете, но аз... Видях с очите си... — заговориха всички в хор и може би щяха още дълго да спорят, ако пронизителното бръмчене на осите, които прехвъркваха наблизко, не накара импровизираният парламент да прекрати дебатите и да започне работа по същество.

Инцидентът с мишката направи всички по-предпазливи, но не и по-бездейни.

Запасите бяха стоварени в къщичката, разнебитена от мишките след бягството на госпожа Скинър. Конете бяха откарани обратно в Хиклиброу. Довлякоха мишката под прозореца и там случайно се натъкнаха на купчина уховрътки. Тези насекоми (наистина с невероятни размери, но все пак не колкото описаните от господин Скинър) побързаха да се разбягат, но Косар прояви необикновена пъргавина и успя да стъпче с крак и да смачка с приклада на пушката си доста от тях.

След това двама от групата се заловиха да изсекат със секира хмела край къщата и едва успяха да го сторят, защото на места стеблата му достигаха два фута в диаметър. Косар оправяше къщата, а един от неговите приятели — електротехник — отиде да потърси мишите дупки заедно с Бесингтън и Редууд.

След като старателно обходиха гигантската коприва, чиито шипове бяха дълги по цял фут, те минаха край изгризаната и полусрутена ограда и се натъкнаха на дупка в земята, подобна на пещера, от която се носеше отвратителна миризма. От предпазливост се строиха в редица с пушки, готови за стрелба.

— Надявам се, че ще излязат — отбеляза Ре-дууд.

— Ако ли не... — обади се Бесингтън.

Двамата се замислиха.

— Ако се наложи да влизаме вътре — прибави Редууд, — ще трябва да вземем свещи или...

— Още не е време за това — реши електротехникът.

Приятелите бяха принудени да се съгласят с него и тримата поеха към боровата гора по пътеката, посипана с бял пясък. Щом

излязоха в края на гората, те спряха до пясъчния хълм, осеян с гнезда на оси.

Слънцето вече залязваше и осите долитаха да нощуват. Без да посмеят да излязат от прикритието на дърветата, ловците дълго гледаха тези страховити насекоми, които летяха на цели рояци, пълпеха по хълма и се скриваха в дупките.

— След два часа ще утихнат съвсем — реши Редууд.

— Ще трябва да търсим дупките в тъмното — отбеляза Бесингтън. — Имаме ли с какво да си светим?

— Днес има пълнолуние — отговори електротехникът.

Отидоха да се посъветват с Косар.

Той реши, че сярата, селитрата и парижкият пластир „непременно“ трябва да се пренесат през гората, преди да се стъмни. В пълна тишина всички се заловиха за работа, така че когато бръмченето на пчелите престана, можеха да се чуят само тихи стъпки и пъшкането под тежестта на чувалите. В работата участваха всички с изключение на Бесингтън, който очевидно не ставаше за тази работа. Дадоха му пушка и го оставиха в спалнята на Скинърови да пази трупа на мишката. А останалите по двойки мъкнеха чувалчетата, като се сменяха, а освен това бяха оставили съгледвачи пред входа на мишата дупка. Това бдение, разбира се, щеше да бъде много скучно, ако не ги развличаше разпукването на цветовете на хмела, което се съпровождаше със звук, подобен на револверен изстрел. Тичинков прашец с размерите на просени зърна хвърчеше на всички страни.

Господин Бесингтън седеше до прозореца в едно твърдо, напълнено с конски косми кресло, чиято облегалка беше покрита с протрита, мръсна бродерия, която дълго време придаваше аристократичен вид на приемната на семейство Скинър. Пушката, с която не беше свикнал, беше подпряна до прозореца, а великият учен гледаше втренчено трупа на убитата мишка. От прозореца долиташе приятна миризма на хмел. Цареше тишина. Слънцето вече беше залязло, но нощта все още не се бе спуснала напълно.

В стаята миришеше на жилище: на бира, сирене, гнили ябълки и като лайтмотив — на стари обувки. Последната миризма напомняше на Бесингтън за Скинърови, макар че и без миризмата цялата къща натрапчиво говореше за тях. Наистина покъщнината беше доста повредена от мишките, но дрипавият костюм, окачен на закачалката

зад вратата, бръсначът, който се търкаляше с купчина мръсни книжа по масата, парченцето сапун, изсъхнало и напукано от дълго стоене — всичко носеше отпечатъка на Скинъровата индивидуалност. За първи път Бесингтън бе завладян от отчетливата мисъл, че Скинър вероятно е бил разкъсан и изяден от същата тази мишка, която лежи убита край оградата.

Като си помислиш докъде може да докара човека едно откритие по химия!

Живееш си в цивилизована страна, за която си мислиш, че отдавна е покорила природата и я е направила безопасна за човека, но къде всъщност е тази безопасност? Къде е този комфорт, който с такъв труд са създавали десетки поколения англичани? Можеш ли да мислиш за комфорт, ако си сам в една полусрутена къща с пушка в ръце? Боже мой! Каква промяна в живота! Какво изпитание! И защо самият той трябваше да бъде подложен на подобно изпитание без дори да се обади на братовчедката Джейн!

Какво ли си мисли тя за него сега?

Бесингтън се опита да си представи какво си мисли братовчедката Джейн, но не успя. Стори му се, че те са разделени завинаги и няма повече да се срещнат в този живот. И той чувстваше, че влиза в един нов, безкраен и непознат за него свят.

Кой знае какви чудовища се крият в мрака?...

Бесингтън погледна през прозореца. Стеблата на виещия се край къщата гигантски хмел ясно се очертаваха на жълтеникаво-сивия фон в западната част на хоризонта. Трупът на мишката едва се различаваше. Цареше мъртва тишина и на Бесингтън неочаквано му хрумна, че неговите другари са го изоставили. Сянката под навеса на сайванта му приличаше на входа на мрачна пещера. Бум!... Бум!... Бум!...

Гърмежите отекнаха и бяха последвани от викове.

Последва продължително мълчание. Бум!

Неясно ехо и отново тишина...

— Най-последно! Слава тебе, Господи!...

В мрака се очертаха фигурите на Редууд и Косар. Първият викаше: „Бесингтън!“ Вторият го прекъсна: „Бесингтън! Убихме и втората мишка!“

— Косар уби втората мишка! — потвърди Редууд.

ТРЕТА ГЛАВА

ГИГАНТСКИТЕ МИШКИ

Когато експедицията подкрепи силите си, вече се бе смрачило напълно. Звездите на небето блестяха ярко, а бледата светлина над хълмовете известяваше за появата на луната. Стражата пред дупките на мишките бодърстваше, но часовете се бяха преместили на хълма, защото отвисоко се стреля по-добре. Те лежаха сред росната трева и за да не пострадат от влагата, усърдно смучеха уиски. Останалата част от компанията начело с водачите на експедицията заседаваше в къщичката — обмисляха нощното нападение над гнездата на осите и също щедро се подкрепяха със спиртни напитки. Луната се издигна над хоризонта към полунощ и щом лъчите ѝ осветиха долината, Косар поведе бойците към леговището на неприятеля.

Да се запушат дупките, се оказа лесна работа, макар и смъртноопасна в случай, че неприятелят се събудеше по-рано. След като част от отворите бяха запушени с камари селитра и сяр, запалиха ги почти едновременно и като по даден знак всички освен Косар се спуснаха да бягат по хълма към долината и гората, където се скриха в мрака сред дърветата. След две — три минути откъм гнездата се чу глухо бръмчене, което скоро престана.

— Нима всичко свърши? — попита шепнешком Бесингтън.

Никой не му отговори. Нощта беше все така тиха и светла. Хълмът с гнездата на осите беше облян в лунна светлина и парчетата пластир върху дупките блестяха, сякаш бяха метални.

Силуетът на Косар се насочи към гората.

— На пръв поглед... — започна Косар, но беше прекъснат от изстрел, който се чу откъм мишата дупка.

— Какво е това? — попита Бесингтън.

— Сигурно се е показала някоя мишка — отговори някой от присъстващите.

— Ами ние не си носим пушките — забеляза Редууд.

— Там са, до чувалите.

Цялата група пое тихичко нагоре по хълма.

— Бум! — отново се чу изстрел откъм градината.
— Това трябва да са други мишки! — каза Бесингтън.
— Сигурно! — добави Косар, като си гризеше ноктите.
Кратко мълчание.

Два последователни изстрела, след това силен, отчаян вик, още два изстрела и трясък на сухи клони. Сред нощната тишина тези звуци прозвучаха рязко и отчетливо, почти злоещо.

Няколко мига не се чуваше нищо освен неясен шум откъм дупките, а след това отново отчаян вик... Цялата компания инстинктивно се втурна към пушките, които бяха оставени до чувалите с взрива.

През това време проехтяха още два изстрела.

Когато Бесингтън се опомни, той носеше пушка в ръце и се промъкваше заедно с другите през гъстата борова гора. За голямо учудване първата му мисъл беше желанието братовчедката Джейн да го види отнякъде в този миг, макар че прелестта на картината се разваляше донякъде от гримасата, която Бесингтън трябваше да прави, за да задържи очилата на носа си, както и от начина, по който държеше пушката за края на цевта, като бастун.

След няколко минути Косар, който вървеше начело, се сблъска с един от часовите пред мишата дупка. Той тичаше през глава без пушка.

— Стой! — извика Косар и го хвана за ръката. — Какво става?

— Нахвърлиха се върху нас! — отговори часовият.

— Мишките ли?

— Разбира се, мишките. Шест на брой.

— А Флек къде е?

— Флек падна.

— Какво, какво? Какво стана? — попита довтасалият Бесингтън.

— Ами мишките изскочиха изведнъж и Флек падна.

— Как така падна?

— Ей така, падна. Аз стрелях и с двете цеви, Флек също стреля и след това падна.

— Значи вие сте го повалил.

— Ами! Мишките се нахвърлиха върху нас.

— Да вървим! — извика Косар. — Елате и вие с нас. Ще ни покажете къде сте оставил Флек.

Цялата група тръгна напред и по пътя побягналият часови продължаваше да разказва подробности за случилото се на останалите.

— Къде са сега мишките?

— Сигурно отново са се върнали в дупката си. Когато побягнах, те се втурнаха натам.

— Как така? Значи вие сте ги преследвали?

— Ние бяхме край дупката. Щом ги видяхме да излизат, се опитахме да им преградим пътя. Но те наизскачаха като зайци. Ние стреляхме по тях. Отначало те уж се разбягаха, а след това се нахвърлиха отгоре ни.

— Колко бяха?

— Шест или седем.

Косар, който беше стигнал до края на гората, спря.

— Да не са изяли Флек? — попита някой.

— Една мишка беше стъпила върху него.

— Как можяхте да стреляте, когато Флек лежи под мишката?

— Заредени ли са пушките? — отсечено попита Косар, без да се обръща.

Всички измърмориха утвърдително.

— А какво стана с Флек?... — каза някой.

— Как може да се стреля, когато Флек... — отбеляза друг.

— Трябва да го открием — допълни Редууд.

— Да не губим време — каза Косар и след това извика: — Флек!

Целият отряд тръгна в колона по един към дупката. Избягалият часови вървеше последен. На минаване през избуялия хмел те се натъкнаха на трупа на мишка. Всички се скупчиха около него с пушки, готови за стрелба, и се заоглеждаха. Някой взе пушката, захвърлена от побягналия часови.

— Флек! — извика Косар. — Флек!

— Той отстъпи зад копривата и падна там — обади се часовият.

— Къде точно?

— Ето там.

— Къде?

Часовият малко се поколеба, озърна се наоколо, а след това поведе цялата група вляво, но след като изминаха няколко крачки, отново се спря, огледа се и каза:

— Струва ми се, че е тук.

— Но го няма.

— Няма го.

— Дори и пушката му не се вижда.

— Да не са го завлекли в дупката си?

— Чак и пушката да са помъкнали...

— Дявол да го вземе! — извика Косар. — Къде се е дянал?

След това приближи малко към височината, където се намираще дупката, спря отново и въздъхна:

— Ами ако наистина са го завлекли?...

Всички стояха дълбоко замислени. Очилата на Бесингтън проблясваха, когато той извъръщаше глава встрани. Лицата на присъстващите ту се осветяваха от луната, ту потъваха в мрак в зависимост от това, накъде поглеждаха. Всички искаха да заговорят, но никой не се решаваше да продължи започнатата фраза. Изведнъж Косар отново се впусна в трескава дейност. Започна да крачи напред-назад и да дава команди. Първо поръча да донесат фенерите от каруците. Всички освен него се спуснаха да изпълнят заповедта.

— Искате да влезете в дупката, така ли? — попита на тръгване Редууд.

— На всяка цена! — отговори Косар.

Бесингтън взе един фенер и пръв заслиза по пътеката край кладенеца. Като погледна встрани, той видя снажната фигура на Косар почти пред самата дупка.

„Как можахме да оставим Косар сам!“ — помисли си той, но веднага се утеши с мисълта, че инженерът винаги би съумял да се защити.

В същата минута чу слаб писък наблизко и три мишки изскочиха от избуялия хмел и се спуснаха към Косар. В първия момент той не ги забеляза, но след това прояви невероятно самообладание. Не започна да стреля, защото нямаше да успее да се прицели, а просто удари първата от нападателките с приклада на пушката по главата и тя се катурна с краката нагоре и остана неподвижна.

Фигурата на Косар изчезна за миг в храсталака, а след това отново се появи, като размахваше енергично пушката си. Другите две мишки хукнаха с големи скокове към дупката си, но храбрият водач на експедицията ги последва.

Всичко това стана само за няколко секунди. Лунната светлина и леката мъгла придаваха нещо призрачно на участниците в тази сцена, чийто зрител бе само Бесингтън. Фигурата на Косар изглеждаше ту исполинска, ту пък съвсем се изгубваше от погледа. Мишките се придвижваха с гигантски плавни скокове. Бесингтън извика тихо и се спусна да помогне на Косар, но пристигна едва когато мишките вече бяха влезли в дупката си.

— Е — каза Косар с такова спокойствие, сякаш нищо не се беше случило, — върнахте ли се вече? А къде е фенерът? Всички мишки вече са в дупката. Аз тук счупих главата на едната. Къде остана? А, ето я там.

Бесингтън мълчеше. Той беше твърде развълнуван, за да може да води някакъв разговор.

През това време дойдоха и останалите. Отначало се показва една светла точка, която разпръскваше жълтеникава светлина по тревата и дърветата; след нея идваше малка тъмна фигурка, която хвърляше огромна сянка след себе си; най-накрая се появиха няколко такива фигурки, които викаха нещо. Най-често се чуваше името на Флек.

— Той се заключи в сайванта — обясни най-накрая един от присъстващите.

Като чу тази новина, Косар мълком се приведе и се вмъкна в дупката. Вътре — там, докдето беше осветено от фенерите — се виждаха само подметките на обувките му.

Той запълзя на четири крака, като мъкнеше от двете си страни по една пушка, чиито ремъци бе захапал със зъби. След него запълзя с фенер в ръка най-преданият му приятел — мъничък чернокос човечец със сериозно лице. Всичко стана много бързо, почти несъзнателно, като в пристъп на лудост, но се оказа доста целесъобразно. Всъщност докато мишките пълзяха навътре в дупката си, те не можеха да причинят никаква вреда на Косар, а щом обърнеха муцуните си към него, той щеше да види светещите им очи и да стреля между тях, така че те не биха могли да се спасят. Помощникът на Косар взе дори едно въже, за да измъква от дупката труповете на мишките. Той хвана единия му край и поръча на един от стоящите пред дупката да държи другия край.

След като обмисли и разбра всичко това, Бесингтън забеляза, че държи в ръце копринената шапка на Косар. Как беше попаднала тя у

него?

Пред всеки от изходите на дупката, около които се наредиха ловците, бяха сложени фенери. По един от тях стоеше на колене, с пушка, готова за стрелба, ако нещо се покаже.

Настъпи продължително очакване, което се стори безкрайно на присъстващите. Най-накрая от дупката се дочу първият изстрел на Косар. Всички изтръпнаха. След това: бум! бум! бум! — гърмежите зачестиха срещу изсочилите през изходите мишки и две от тях паднаха убити. В това време човекът, който държеше края на въжето, усети, че някой го дърпа.

— Сигурно Косар е убил някоя мишка в дупката — каза Бесингтън.

На фантастичната светлина на фенера въжето се изхлузи от дупката подобно на змия и спря. Отново минаха няколко минути в мъчително очакване. Най-накрая в отвора се появи нещо, което според Бесингтън бе чудовище, но при по-внимателен оглед се оказа помощникът на Косар — дребничкият инженер, а след него се показаха първо подметките на Косар, а след това и неговият осветен от фенера гръб.

Беше останала жива само една мишка, скрита в най-отдалечения край на дупката. Косар повторно се пъкна вътре и я уби. Най-после този мъжага, който за кратко време се прояви като истински териер, пълзешком обходи всички тунели на дупката, за да се убеди, че вече са празни.

— Видяхме им сметката! — каза той на другарите си, като излезе от дупката. — Ако в главата си имах мозък вместо слама, щях да се вмъкна вътре гол. Наистина! Пипнете, Бесингтън, ако не се гнусите: целият съм подгизнал от пот и кал.

* * *

През тази богата на фантастични приключения нощ на Бесингтън неведнъж му се струваше, че е създаден точно за такива приключения. Тази мисъл го осени особено силно, след като гаврътна няколко прилични чаши уиски.

— Повече няма да се връщам на Слоун стрийт! — заяви поверително той на високия и красив инженер.

— Нима?

— Бъдете уверен! — отговори Бесингтън, като кимна мрачно с глава.

Усилията, положени от него за довлчане на седемте мъртви мишки до погребалната клада, направена сред копривата, го накараха да се изпоти седем пъти и отново да потърси уискито, за да предотврати неминуемата простуда.

След като пренесоха мишките, всички се събраха в кухнята, за да си отдъхнат и да подкрепят силите си, но след половин час Косар отново ги подкани да довършат започнатото.

— Всички следи трябва да се прикрият — каза той. — Без шум, без дандания! За една нощ всичко трябва да изчезне.

Предложено беше да се събори къщичката и да се изгори всичко, което може да гори. Съгласно с това предложение всички малки постройки и пристройки бяха съборени, натрупани на клада сред копривата и покрити с хмел, върху който стовариха трупите на мишките, а отгоре изляха парафин и газ.

Бесингтън работеше трескаво. Към два часа след полунощ, докато сечеше хмел със секирата, той почувства такъв прилив на радостна възбуда, че съседите му трябваше да се отдръпнат понастрана от него. Изчезването на очилата му временно охлади въодушевлението на учения, но те скоро се намериха в задния джоб на собственото му палто, макар той да не можеше да си обясни как са попаднали там.

Край него с мрачна загриженост сновяха енергични хора. Сред тях Косар приличаше на бог на разрушението.

Бесингтън се упиваше от чувството за другарство на живот и смърт, напълно непознато на почтените хора, достойние единствено на войниците по време на война и на разбойниците при нападение, изобщо — на хората, обвързани чрез някое опасно начинание. Той не усещаше умора и към всички се отнасяше със сурова нежност.

— Палете! — изкомандва Косар, който крачеше сред работещите. — Тази миша бърлога трябва да бъде изравнена със земята!

На слабата светлина на утрото неговата едра фигура с наръч горящи съчки в ръце и лицето с издадената долна челюст направиха незабравимо впечатление на Бесингтън.

— Пази се! — извика някой на учения и го дръпна за ръкава.

Малкият червеникав пламък близна основата на кладата и започна бързо да пълзи по клоните, а след това цялата клада избухна в силен огън. Задушливият дим, трясъкът на горящите съчки и купищата искри, сипещи се наоколо, накараха членовете на експедицията да грабнат пушките си и да се оттеглят назад. Последен отстъпваше Косар.

Едновременно с кладата беше подпалена и къщичката. Отдалеч всичко това представляваше приказна картина, особено когато от прозорците на къщичката изскочиха огнени езици.

В тихата утрин стълбовете дим се извиха високо над гората и привлякоха вниманието на жителите на Хиклиброу. Всички изскочиха по пижами на хълма и бяха възнаградени за това не само със зрелището на пожара, но и с честта да приветстват уморените членове на експедицията, които, предвождани от Косар, тържествено излязоха от гората с пушки на рамо.

Бесингтън беше изпаднал в някакво състояние на полусън, крачеше съвсем машинално и през ума му пробягваха откъслечни мисли. Погледна назад към огъня и внезапно в паметта му изплува една много позната фраза, но изобщо не можеше да си спомни за какво са отнася.

— Уважаеми господа! Днес ние запалихме... Днес запалихме... Какво беше това, което запалихме?... Ах, да! Това го казваше Латимър... пък и други... и винаги така се казва: днес ние запалихме светлина, която никой не може да угаси... А, Косар! Ето го човека!... Да-а-а!... Това е истински човек!... Гордея се, че държах шапката му... Да, господинчо — гордея се! Няма значение, че се занимава само с приложни науки!

И Бесингтън с дълбоко уважение, бих казал дори с възхищение, погледна крачещия напред Косар.

Веднага след това го побиха тръпки, последвани от неудържими прозевки и желание по-скоро да си легне, да се завие по-топличко и да сръбне кафе като това, което толкова добре умееше да прави братовчедката Джейн (той си спомни за нея едва сега).

А и как иначе? За последните три години той за първи път прекарваше безсънна нощ на чист въздух и в усилен физически труд.

* * *

Докато осмината авантюристи се сражаваха с мишките около Хиклиброу, на девет мили оттам, в Чийзинг, една дългоноса баба на светлината на малка свещ полагаше неимоверни усилия да отвори тенекиената кутия с Хераклофорбия IV. Въръжена с подходящи за целта клещи, тя пъшкеше, сумтеше и разраняваше ръцете си, очевидно решена да победи или да умре. Слабото гласче на новородения Кадълс, което идваше иззад тънката преградка, в случая изпълняваше ролята на сигнален рог, който напомняше за наложителността на саможертвата.

— Я го виж, горкото, чак се дави! — каза госпожа Скинър и като прехапа долната си устна с едничкия си горен зъб, се напъна с последни сили.

Този път старанията ѝ се увенчаха с успех: капакът отскочи и богатият запас от Храната на боговете вече бе в услуга на новата издънка на семейство Скинър.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА ГИГАНТСКИТЕ ДЕЦА

Засега ще пренебрегнем по-нататъшната съдба на полуразрушеното имение с неговата гигантска коприва, гигантски гъби и насекоми. Няма да се разпростираме и върху участта на двете гигантски пилета, които попаднаха в един цирк и бяха осъдени да прекарат остатъка от живота си обкръжени от слава, но при пълна липса на семейни радости, което впрочем винаги се случва с тези, които имат видно обществено положение. Читателят, който иска да се запознае до най-малките подробности с всичко това, може да се обърне към вестниците от онова време, а ние ще се заемем изключително с господин Бесингтън и с неговите изобретения.

Когато се върна в Лондон, той вече бе прочут. За една нощ целият свят промени отношението си към него. Всички знаеха за случилото се — и братовчедката Джейн, и хората по улиците, и наемателите на къщата, а що се отнася до вестниците, те знаеха и това, което не се бе случило. Бесингтън се страхуваше от срещата с братовчедката си, но всичко завърши благополучно. Почтената мома разбра, че има обстоятелства, на които трябва да се подчини. Тъй като не можеше да отхвърля повече Храната на боговете, тя призна нейното съществуване, но към поведението на Бесингтън — неговото бягство от родната къща — тя не можеше да се отнесе по друг начин освен с негодувание. Но трябваше да прикрива това свое чувство предвид всеобщото внимание към нейния учен роднина и затова тя като истинска християнка реши да отговори на злото с добро. За тази цел започна да се грижи старателно за здравето на Бесингтън — да воюва с умората, която той отдавна беше забравил, и да го лекува от простудата, която не съществуваше.

Тя му купи някакъв специален елек, който се закопчаваше отзад и след това се загръщаше обратно, а това не можеше да стане без помощта на няколко асистенти. Накара Бесингтън да го носи всеки ден, макар че с него той не можеше не само да се движи свободно, но дори да мисли. Въпреки това в минути на отдих от елека на

братовчедката Джейн, Бесингтън продължаваше по-нататъшното си изследване.

Неизвестно защо, в очите на широката общественост той се яви като единственото лице, отговорно за това откритие и за всичките му последици. За Редууд и Косар хората някак си забравиха. Докато Бесингтън се опомни, вече беше станал обект на разговори. Описваха го във вестниците, изнасяха лекции за него; неговата плешивина, червеното лице и очилата с позлатени рамки станаха обществено достояние. Предприемчиви млади хора с фотоапарати и достатъчно запаси от самоувереност се възползваха от всички удобни и неудобни случаи да го снимат във всевъзможни пози на дневна светлина и при ослепителния блясък на магнезия, а след това поместваха снимките му в илюстрираните списания. Други предприемчиви хора от всички полове и възрасти го обсаждаха по всяко време на денонощието с въпроси за Хераклофорбията, която вестник „Таймс“ нарече „храна на рекламата“, и след това публикуваха интервюта, като приписваха на Бесингтън мнението си по зададените въпроси. Особено нетърпим беше популярният хуморист Бродбим. Без нищо да разбира от откритието на знаменития учен, той с всички сили се стараше да го осмее и печаташе памфлети, кръстосваше по клубовете и говореше на всеки, когото можеше да докопа за копчето:

— Тези учени нямат капка разум. Те не разбират от шеги, нямат капчица чувство за хумор, уверявам ви. Науката, както знаете, убива здравия разум, както и чувството за хумор.

Една предприемчива литературна агенция изпрати на Бесингтън копие на ругателна статийка, поместена в жълтата преса, с предложение да му достави стотина такива копия срещу една лира. Две очарователни млади дами, напълно непознати на Бесингтън, му направиха визита и въпреки явното негодувание на братовчедката Джейн останаха да пият чай, а след това изпратиха албумите си с молба за автограф.

Изобщо Бесингтън трябваше да свикне да вижда името си във вестниците редом с най-глупавите идеи, които му бяха приписвани, и да чете за отношенията си с хора, за които никога на беше чувал, така че мечтите му за прелестите на славата се разсеяха окончателно и завинаги.

Трябва да подчертаем, че общественото мнение не беше настроено враждебно към Бесингтън (с някои изключения). Обществеността просто се развличаше с Хераклофорбията, като предполагаше, че тя е окончателно погребана заедно с гигантските оси и мишки и в бъдеще няма да се споменава за нея, че е блеснала и се е пукнала като сапунен мехур. Особено смешни бяха за публиката карикатурите на видни хора от тази епоха (в това число и на самия Бесингтън), които уж били яли Хераклофорбия... За появата на гигантските деца и за по-нататъшните последици от великото откритие никой и не мислеше.

Но извън широката общественост имаше хора, които виждаха далеч в бъдещето и се плашеха от тези последици. Младият Катергам например, сродник на Петерсън, един от многообещаващите публицисти, рискуваше да си спечели славата на чудак с една дълга статия в „Летописи на деветнадесетото столетие“, в която препоръчваше да се забрани напълно производството на Храната на боговете. Същото мнение споделяше и самият Бесингтън.

— Изглежда, че те не разбират добре как ще свърши всичко това... — каза той веднъж на Косар.

— То се знае, че не разбират.

— А ние двамата какво да правим? Като си помисля за бъдещето... Мъничкият Редууд... пък и вашите трички... Току-виж станали триметрови... И дали да продължаваме с опитите?

— Дали да продължаваме? — изненадано извика Косар с писклив глас. — Непременно трябва да продължаваме! Иначе какво ще правим? Може би ще смучем бонбончета след закуска и обяд?

— Последиците са сериозни! — продължи Бесингтън след кратко мълчание.

— Разбира се, че са сериозни! Несъмнено! Защо ще работим, ако последиците не са сериозни? Веднъж в живота държите в ръцете си възможността да се доберете до сериозни последствия, а вие искате да отстъпите. Това ще бъде недостойно, позволете да ви кажа! Наистина недостойно!

Косар се задъхваше от негодувание.

Но Бесингтън не можеше да продължава да работи с предишното увлечение в своята лаборатория. Сериозните последствия не съблязняваха хора с такива скромни вкусове като неговите. Откритието

е велико, но... Не са ли достатъчни плодовете, които то вече донесе? Макар и съвсем опустошено, имението в Хиклиброу поскъпна — по сто фунта на квадратен метър, а колкото до славата — тя е в повече от необходимото... По дяволите!...

Всъщност Бесингтън невинаги мислеше по този начин. Докато продължаваше работата си по навик, този дребничък човечец с очила и смачкани обувки от време на време започваше отново да мечтае за сериозни последици от своето откритие: за нов свят, за гигантско човечество, което да се превърне в нова сила във вселената; за резултатите от намесата на тази сила във вселенските дела и т.н. Но всички тези мечти завършваха обикновено с още по-голямо обезсърчаване, с още по-мъчителни страхове...

* * *

По това време в света, който създаде славата на Бесингтън, се появи една бляскава фигура, която прикова всеобщото внимание върху себе си. Това беше доктор Уинкълс — онзи млад практикант, с помощта на когото Редууд започна да дава Хераклофорбия на своя син. Беше ясно, че Храната на боговете го интересува много, и нейното превръщане в храна на рекламата, както и появата на великанските оси само засилиха интереса му.

По външен вид, маниери, постъпки и нравствен облик Уинкълс бе от онези хора, за които се казва, че са „млади, но многообещаващи“. Изгряващо светило в средите на практикуващите лекари, той беше едър, хубав мъж с живи, пронизателни очи със стоманен цвят, с гладко избръснато слабо лице, с руса коса и бързи, енергични движения. Облечен беше винаги с фрак и черна връзка, с дебел златен ланец на жилетката и многобройни дрънкулки, окачени по него. Особената форма на шапката му го открояваше сред останалите хора.

Още от самото начало той стана горещ привърженик на Бесингтън, Редууд и Храната на боговете, а от време на време се изказваше толкова авторитетно за новото откритие, че дори и самият Бесингтън трябваше да отстъпи пред него.

— Това няма значение — заяви той в отговор на опасенията на Бесингтън за опасността да продължат опитите с хора. — Решително

няма значение. Важно е откритието. Ако се отнасяме към него разумно, ако поставим под контрол действието на нашата храна, ще имаме мощно средство за въздействие върху живота. Опитите трябва да бъдат следени най-внимателно. Не бива да зарязваме работата, но не бива и да я изпускаме от ръцете си.

И той наистина не я изпускаше. Сега ходеше у Бесингтън всеки ден. В точно определен час неговата карета завиваше пред входа на Слоун стрийт и Уинкълс почти мигновено се озоваваше в приемната с нови сведения и предложения.

— Знаете ли — каза той веднъж, — вчера Катергам говори за нашата храна пред църковното настоятелство.

— Струва ми се, че той е сродник на министър-председателя, нали? — попита Бесингтън.

— Да, роднини са — отговори Уинкълс. — Способен младеж, много способен. Реакционер наистина, пламенен, упорит, но много талантилив. Изглежда, има намерение да натрупа капитал в борбата срещу вашата храна. Вчера говори за нашето предложение да въведем храната в основните училища...

— Как така в основните училища? Кой е предлагал подобно нещо?

— Аз споменах за това в Политехниката... просто така. Опитах се да разясня благотворното действие на Хераклофорбията; доказах, че е съвсем безвредна и не се влияе от странични въздействия въпреки многобройните приказки по този повод. Такива неща като случаите с осите няма да се повторят... то се знае, ако препаратът е напълно чист... Е, и Катергам поде случайно изпуснатата от мене дума...

— Вие какво казахте?

— Празни приказки! Просто ми се изплъзна от устата! А той взе насериозно всичко и каза, че и без това много пари се харчели за основните училища. Спомнете си онзи нашумял случай с часовете по музика. Знаете го, нали? Никой, казва, не пречи на простолюдието да образова децата си, но да им даваш такава храна, значи да унищожиш всяко чувство за пропорция... По този въпрос той бе особено словоохотлив. Защо, казва, е нужно бедните хора да стават високи по два метра и половина?... И той наистина вярва, че те могат да пораснат толкова — добави Уинкълс с усмивка.

— Та те наистина ще пораснат, ако се хранят редовно с Хераклофорбия — каза Бесингтън. — Но никой не възнамерява да прави подобно нещо...

— Да, но аз възнамерявам...

— И какво ще кажете, драги Уинкълс, за това...

— Зная, че ще пораснат много — прекъсна го Уинкълс толкова авторитетно, сякаш по-добре от Бесингтън знаеше за какво става въпрос. — Безспорно доста повече!... Но чуйте го какво каза по-нататък. Ще бъдат ли те, казва, по-щастливи тогава? Чувате ли? Куриозно, нали? Ще им бъде ли по-добре? Ще се отнасят ли с по-голямо уважение към собствеността и към законната власт? И най-накрая, ще бъде ли справедливо това спрямо техните родители и семейства? Как ви се вижда? Тези хора прекалено много се грижат за справедливостта. Дори и сега, казва той, родителите не са в състояние да изхранват децата си, а какво ще стане тогава?... Какво!

Виждате ли, той се улови за непредпазливо казаните от мен думи... И после започна да изчислява колко ще струват на данъкоплатците панталоните на порасналите хлапаци... Чудак е този Катергам! Толкова е дребнав... Данъкоплатците, казва, трябва да се имат предвид. И още, казва, родителската власт... Ето, всичко е тук, в две колони — добави Уинкълс, като подаде вестник на Бесингтън. — Всеки баща, казва, има право да възпитава своите деца в съответстващи на положението си размери...

Като се поразходи из стаята, Уинкълс продължи:

— След това Катергам премина на въпроса за приспособяването на училищните здания и на обзавеждането, за стойността на всяка училищна мебел. И всичко това в цифри... И какво, казва, ще се получи? Ще създадем пролетариат от гладни гиганти? Изобщо, казва, дори и това предложение за училищата да не се осъществи, то все пак Хераклофорбията е вредно вещество: ако веднъж сте го опитали, не можете да живеете без него...

— Да, това е вярно — намеси се Бесингтън.

— ... а отгоре на това, казва, към него се отнасят небрежно и размножават гигантски животни. Накратко, той предлага да се основе Национално дружество за защита на нормалните размери на човешкия организъм! Куриозно, нали? Но обществеността се хваща на тези неща.

— И какво мислят да правят? — попита Бесингтън.

— Да основат това дружество и да вдигнат шум — отговори Уинкълс, като сви рамене. — Искат да извоюват забрана върху производството и свободната продажба на Хераклофорбията. Вече написах една статия по този повод. Доказах, че Катергам преувеличава, но това не убеди никого. Странно е, че всички се надигат против нас. Ето, и въздържателното дружество открива отдел за умереност на растежа.

— Хм! — промърмори Бесингтън.

— Впрочем трябваше да се очаква нещо подобно след всичко, което се случи... — добави Уинкълс и си взе шапката. — То беше доста необичайно.

Той се поколеба, но най-накрая излезе.

За Бесингтън беше съвсем ясно, че в ума на Уинкълс зрее някаква много важна за него идея, която той се бои да изкаже на глас, но веднъж тя се изплъзна от устата му.

— Е, как вървят работите? — попита Уинкълс, като потриваше ръце.

— Двамата готвим доклада си.

— Пред Кралското дружество ли?

— Пред Кралското дружество.

— Хм! — измънка Уинкълс, като отиде до камината. — Хм. Но... дали трябва?

— Кое?

— Да се публикува вашето откритие.

— А как иначе? Не сме в средновековието — каза Редууд.

— Е да, така е.

— И Косар казва, че в науката това е задължително.

— В повечето случаи — да! Но този случай е изключителен.

— Ние сме длъжни да изложим всичко подробно пред Кралското дружество — каза Редууд. И този път Уинкълс не започна да настоява, но се възползва от първия удобен случай да поднови разговора.

— Вашето откритие е изключително във всяко отношение — каза той.

— Това няма значение — отговори Редууд.

— А знаете ли, че с него може лесно да се злоупотреби, дори да се използва за престъпни цели, както предполага Катергам, затова

съставът на храната трябва да се пази в тайна.

Редууд мълчеше.

— Дори една просто небрежност — и видяхме какво стана. Не е ли по-добре производството на Хераклофорбията да се съсредоточи в едни ръце и да се назначи комитет от лица, заслужаващи доверие, които да наблюдават това производство.

С едва прикривано неудоволствие Редууд заяви, че засега не вижда необходимост от подобен комитет.

Сред широката общественост Уинкълс стана главен авторитет по въпроса за Храната на рекламата, въпреки че нямаше и понятие от нея. Той пишеше писма и статии за нейната употреба, четеше доклади в медицинските дружества и клубове, изнасяше лекции на различни сбирки и навсякъде изтъкваше себе си като главен инициатор и пионер в това начинание. В своята брошура „Истината за Храната на рекламата“ (след шегата на вестник „Таймс“ всички вече я наричаха така) той сведе последиците от произшествията в Хиклиброу до нула и доказа, че значението на храната силно се преувеличава, че от нея децата растат, но е глупаво да се смята, че това е непрекъснат процес — до тридесет и седем фута никой няма да порасне, разбира се; това е съвсем преувеличено.

В кръга на Бесингтън сега всички разбраха, че Уинкълс иска да разбере какъв е съставът на Хераклофорбията, както и активно да участва в нейното производство и продажбата ѝ. И на Редууд, и на Бесингтън той повтаряше непрекъснато, че Храната на боговете е велико откритие, че разкрива широки перспективи, но че „трябва най-после да се уреди въпросът за нейното производство по съответния начин“. Един прекрасен ден той дори се осмели да попита направо, как се прави Хераклофорбията.

— Ние обмислихме вашето мнение — каза Редууд.

— И какво решихте? — попита Уинкълс, видимо зарадван.

— Имате право: Хераклофорбията е вещество, с което може лесно да се злоупотреби.

— Но... какво общо има това с моя въпрос? — попита Уинкълс.

— Много общо — сухо отговори Редууд.

Два дни Уинкълс обмисляше този отговор, а на третия дойде при Редууд и заяви, че не може да храни сина му с прахове, чийто състав не му е известен. Това било все едно да размахва нож в тъмнината.

Сега беше ред на Редууд да се замисли.

— А чухте ли — каза Уинкълс, като смени темата на разговора, — че дружеството за борба с Храната на рекламата вече наброява няколко хиляди членове? Сега те подготвят законопроект (с чието прокарване охотно се е заел младият Катергам), а през това време ще образуват комитети по места, за да влияят върху избирателите и кандидатите. С този законопроект те искат да забранят приготвянето и продажбата на Хераклофорбията без специално разрешение и предвиждат затвор за всеки, който посмее да дава Храната на рекламата (знаете, че я наричат така) на лица под двадесет и една години... Освен това дружество има и други намерения — най-различни. Казват, че дружеството за защита на нормалните размери смята да избере за свой председател Фредерик Хармсън — този, който написа брошура против нас, в която доказва, че Храната на рекламата е несъвместима с общоприетите възгледи на Огюст Конт за човечеството. Идеята за такава храна, казва той, е достойна за най-мрачните години на седемнадесети век и не е хрумвала на Конт, а това е неопровержимо доказателство за нейната вредност. Който добре е разбрал Конт...

— Но вие не искате да кажете... — прекъсна го Редууд, който доста се изплаши независимо от презрението си към Уинкълс.

— О, те, разбира се, няма да успеят — прекъсна го младият лекар, — но все пак с общественото мнение не можем да се шегуваме. На всички е ясно, че открихте едно все пак опасно вещество, а към опасностите, както знаете, не можем да бъдем безразлични. Разбира се, никой не вярва, че ще има тридесет и седем футови гиганти, които няма да се побират не само в къща, но дори и в църква, но все пак трябва да сме нащрек. Сами виждате, че във вашето откритие има нещо... нещо необикновено, изключително...

— Всяко откритие е изключително — каза Редууд.

— Е, както и да е, но хората се безпокоят. Катергам няма да пропусне случая да ви нападне. Според мен това не бива да се допуска.

Уинкълс започна да крачи чз стаята, като че ли му се искаше да повдигне отново въпроса за тайната, но след това навярно размисли и изскочи навън.

Учените мълком се спогледаха. Те се разбраха без думи.

— Да става каквото ще — каза най-накрая Редууд със спокоен и решителен тон, — но аз ще храня моя Еди с нашата храна — собственоръчно!

* * *

След няколко дни Редууд прочете във вестниците, че министър-председателят е сформирал кралска комисия, която да разгледа въпроса за Храната на рекламата, и веднага се втурна при Бесингтън с тази новина.

— Уинкълс, изглежда, се мъчи да ни напакости — каза той. — Сговорил се е с Катергам и компания. Само плаши хората с брътвежите си. Така може да попречи на изследванията ни. Пък и немалко грижи ми донесе с моето момче...

Бесингтън се усъмни в злонамереността на Уинкълс.

— Забелязал ли сте с какво удоволствие нарича Хераклофорбията „храна на рекламата“? — възрази Редууд.

— Това наименование не ми харесва — каза Бесингтън.

— Но на Уинкълс сигурно му харесва.

— Обаче не той го е измислил.

— Не го е измислил, но сигурно смята, че е напълно подходящо.

— Ако тази безсмислена, невежа, смехотворна агитация не се прекрати... — започна Бесингтън.

— Аз знам само, че моето момче не може да живее без храната — прекъсна го Редууд, — и каквото и да стане...

Лек шум накара приятелите да забележат че Уинкълс стои наред стаята и както винаги потрива ръце.

— Трябваше да почукате — каза Бесингтън с негодувание, като втренчи поглед в златния ланец с висулките.

Уинкълс започна да се извинява и след това се обърна към Редууд.

— Много се радвам, че ви заварих тук — каза той. — Въпросът е в това, че...

— А четохте ли за кралската комисия? — прекъсна го Редууд.

— Разбира се, разбира се!

— И какво мислите?

— Прекрасна идея! — извика Уинкълс. — Ще сложи край на всички празни приказки. Ще популяризира нашата работа. Ще запуши устата на Катергам... На аз не съм дошъл за това, Редууд. Въпросът е...

— На мен тази кралска комисия не ми харесва — прекъсна го Бесингтън.

— Уверявам ви, че всичко ще завърши добре! — извика Уинкълс. — Мисля, че мога да ви съобщя, без да наруша дадената дума, че...

— Хм! — измънка Редууд, като погледна Бесингтън.

— ... че всичко ще се нареди прекрасно. Първо, ще докажа, че храната е вещество напълно проучено и безвредно, и второ, наемам се да убедя комисията, че произшествията в Хиклиброу няма да се повторят. То се знае, че бих говорил с по-голяма убедителност, ако... Но да оставим това настрана. Сега съм дошъл за друго... Кхъ, кхъ... Трябва да се посъветвам с вас; Редууд... Работата е там, че... Хм!... Да... Сега съм в затруднено положение и искам да ми помогнете...

Редууд със скрито злорадство се взря в стоманените очи на Уинкълс.

— Но работата е... строго поверителна.

— Бесингтън няма да ни попречи — каза Редууд.

— Наскоро, знаете ли, ми повериха детето на една високопоставена особа... — Уинкълс се изкашля.

— Е, и после?

— Трябва да призная, че дължа много на вашите прахчета и... и на слуховете за успешното лечение на вашия син... Не мога да скрия, че срещнах силна съпротива сред околните, но с образовани хора винаги е по-лесно да се споразумее човек... За лекуването на Нейно Височество... т.е. на тази моя малка пациентка, инициативата пое самата майка, иначе аз никога не бих дръзнал...

— Но доколкото си спомням, вие се съмнявахте дали можете да използвате нашите прахове — каза Редууд, като се наслаждаваше на смущението на Уинкълс.

— О, това беше краткотрайно съмнение!

— Значи няма да се откажете...

— Да продължа лечението на вашия син? Разбира се, че не!

— Според мен това би било преднамерено убийство.

— Нима съм способен на подобна постъпка!...

— Тогава ще получите запас от праховете.
— Аз си мислех, че вие няма да...
— Напрасно сте си мислил. Сам ще ви ги приготвя.
— Много, много ви благодаря! — каза Уинкълс, като се вгледа учудено в Редууд. — Аз пък си мислех... Е, извинете, благодаря ви от сърце.

* * *

След неговото излизане Бесингтън погледна с усмивка Редууд и каза:

— Нейно Височество! Я виж ти!

— Да-а-а! Нейно Височество!

— Сигурно е княгиня Везер Драйбург.

— Възможно е.

— Е, Редууд — каза Бесингтън, след като помълча малко, — колкото и да е странно, все пак си личи, че Уинкълс нищо не разбира.

— Как така нищо не разбира?

— Не разбира нито смисъла, нито значението на нашето откритие. Ако го разбираше, едва ли би се осмелил да дава от нашата храна на членовете на това семейство... на тази пациентка... — продължи Бесингтън, като сниши глас и погледна към вратата. — Всички членове на това семейство винаги са били от ниски, по-ниски...

— По-ниски от нормалния ръст ли?

— Да! И изобщо по нищо не са се отличавали от другите. А той рискува да създаде сред тях човек с великански размери. Според мен това е един вид оскърбление на величеството.

— Кълна се в Юпитер! — извика Редууд с необикновена разпаленост. — Този човек нищо не разбира. Той не е способен да разбере. И когато беше студент, нищо не разбираше. Съвсем нищо. Това е негова отличителна черта. Той блестящо издържа изпитите си, паметта му е силна, но в действителност може да вниква в същността на нещата толкова, колкото този въртящ се шкаф за книги. Той и сега нищо не разбира. Той е Уинкълс и завинаги ще си остане Уинкълс, неспособен да усвои нищо, което не се отнася до него. Той е

абсолютно лишен от въображение и затова е неспособен да вниква в нещата. Благодарение на тази неспособност си взимаше изпитите, облича се така контешки и има толкова голяма клиентела. Това е вярно. Въпреки постоянните му срещи и разговори с нас, макар да вижда и да чува, той няма никаква представа накъде вървим и какви резултати ще донесе нашето откритие. Пък и не му е необходимо всичко това. Той е роден рекламист. Затова Хераклофорбията за него е храна на рекламата. Ето сега някой го е въвел в кралското семейство и той дори за миг не се замисля, преди да създаде с рекламна цел една тридесет и седем футова принцеса. Но какво говоря аз — „не се замисля“! Той просто не знае, не разбира, не предвижда последиците.

— Голям скандал ще стане — каза Бесингтън.

— Да, след години, когато видят колко бързо расте.

— Ако не успеят да потулят скандала.

— А как ще успеят?

— Е, все ще направят нещо. Ще я затворят някъде. И друг път са ставали такива работи.

Редууд прихна да се смее.

— Ще я затворят в най-високата кула на Везер Драйбург — каза той, — ще избият таваните според ръста й... Да, но не трябва да забравяме, че и аз съм в същото положение, и Косар с неговите три момчета... Да, да!...

— Голям скандал може да стане! — каза Бесингтън напълно сериозно. — Вие също трябва да се замислите, Редууд. Не е ли по-добре да внушите на Уинкълс да не храни сина ви с Хераклофорбия и да се задоволи с теоретичната разработка на проблема?

— Искам да прекарате само половин час в моята детска стая, Бесингтън, когато храната се е забавила — каза Редууд и в гласа му прозвуча отчаяние. — Тогава пак ще си поговорим. А освен това какво значи да се внуши на Уинкълс? Опитайте се да го направите! Няма как, скочили сме във водата и ще трябва да плуваме.

— Значи ще трябва да плуваме — каза Бесингтън, като замислено гледаше върховете на обувките си. — Да, сигурно ще трябва! И вашият син, и Косаровите момчета — той и трите ги храни с Хераклофорбия. При Косар винаги е така — или всичко, или нищо! А ето че сега храната стигна и до Нейно Височество. И това е само началото... Кой знае как ще свърши всичко... Могат да станат големи

страхотии... Да ви кажа право, понякога си мисля, че Катергам е прав. Поне донякъде. Нашето откритие наистина ще наруши пропорциите в природата... ще промени размерите само на една нейна част...

— Каквото и да промени — каза Редууд, — моят син не може без храната.

В това време по стълбите се чува бързи стъпки и почти веднага след това в стаята се появи главата на Косар.

— Охо! Какво има? — попита той, като влезе.

Приятелите му разказаха за принцесата.

— Усложнени обстоятелства! Труден въпрос, както се казва в дипломатическите ноти! — извика той. — Но всичко е вятър! Ще порасне и тя, ще пораснат и децата ни, и всички, които ядат от храната. Какво толкова? Какво лошо има в това? Къде е проблемът?

Учените се опитаха да му обяснят къде е и му съобщиха за намерението си да прекратят опитите.

— Да прекратите! — извика той. — Вие нормални ли сте? Нима можете да ги прекратите сега? Ами че вие само за това съществувате на този свят, както и Уинкълс. Точно за това. Преди не предполагах защо съществува Уинкълс, но сега виждам... Сега вече знам... Да се наруши пропорцията? Разбира се! Да се променят размерите? Колкото повече, толкова по-добре! А най-важното — да се объркат всички човешки сметки... Непременно да се объркат... Ясно е като бял ден! Искате да спрете, но вече е късно. Вашата участ е такава — да закъснявате. И добре че е такава... Трябва да сте благодарни на Бога, че именно вас е използвал!

— Но ще трябва да се борим! — каза Бесингтън. — Какви усилия ще ни струва това! Не зная дали правилно преценявате...

— Знам, че вие, Бесингтън, е трябвало да се родите някакъв лишей или водорасло. От тези, които растат по подводните камъни. Така си е! Бог ви е дал такива способности, а вие само гледате как да си седите мирничко и да си хапвате сладичко. Нима светът е създаден за бабите, които все искат да го оплакват? Е, вече е късно да отстъпвате. Волю-неволю трябва да вървите напред!

— Струва ми се, че трябва по-малко...

— Никакво по-малко! Нищо по-малко! — извика с цяло гърло Косар. — В никакъв случай! Правете всичко възможно и колкото може по-бързо! Не се влачете, а летете! Ето как!

Като имитираше жестовете на Редууд, Косар направи широк мах с ръка нагоре и продължи:

— Ето така направете, Редууд. Разбрахте ли? Ето така!

* * *

Ако майчината гордост може да премине в разочарование, то този преход бе извършен от жената на господин Редууд в деня, когато нейният шестмесечен син счупи своята красива количка и го пренесоха вкъщи с количката на млекаря.

По това време младият Редууд тежеше петдесет и девет и половина фунта, вдигаше около петдесет фунта, а бе висок четири фута. На горния етаж в детската го пренесоха двама души — готвачът и слугинята. След всичко това, разбира се, майчината гордост се превърна едва ли не в отчаяние.

Веднъж на връщане от лабораторията Редууд намери жена си обляна в сълзи.

— Какво направи с него? — извика тя, като се хвърли към мъжа си. — Кажи, какво му направи?

Редууд внимателно отведе съпругата си до канапетото.

— Успокой се, мила — каза той, — няма нищо ужасно, ти си преуморена. Количката беше много лоша, сега ще му направим по-здрава. Вече му поръчах желязно кресло с колелца.

Госпожа Редууд се тръшна на канапетото.

— За дете кресло с колелца? — извика тя.

— А защо не?

— Да не е сакато?

— Как така сакато — млад гигант, душичке! Няма защо да се срамуваш.

— Но ти му даваше нещо, Денди, признай, че му даваше!

— Каквото и да съм му давал, не съм му причинил никакво зло, както виждаш — отговори Редууд.

— Как да не си му причинил, Денди?! Та той е цяло чудовище! — извика госпожа Редууд, като притисна кърпичката до очите си.

— Глупости! Как ще е чудовище, като е толкова здраво, силно и хубаво дете, с което всяка майка би се гордяла. Какво чудовищно

намираш в него?

— А ръстът му?

— Е, ръстът му! Нима е по-добре да бъде пигмей като всички деца наоколо? Недей, той е прекрасно дете...

— Прекалено прекрасно — прекъсна го госпожа Редууд през сълзи.

— Но той повече няма да расте — каза Редууд, като си кривеше душата. — Сега вече ще спре...

Но растежът му не спираше. В следващите шест месеца детето израсна още с единадесет пръста и тежеше петдесет фунта. Сега то имаше размерите на херувимите в „Св. Петър“ във Ватикана, а силата, с която скубеше коси, щом докопаше някого, стана известна в целия квартал. Вкъщи го возеха на кресло на колелца, а за разходка му бе поръчан автомобил с осем конски сили, управляван от мускулеста девойка, току-що завършила народното училище. За щастие Редууд имаше познати навсякъде.

По думите на хората, които виждаха младия Редууд при всекидневните му разходки в Хайд парк, той наистина бе прекрасно дете във всяко отношение, ако не се обръща внимание на великанския му ръст. Винаги весел, без да има нужда някой да го забавлява, той се возеше по улиците с големи дрънкалки в ръце и много любезно се обръщаше към кондукторите в трамваите и на полицаите, като им викаше „чичо“ и „дядо“.

— Ето го, идва нашето великанче — казваше обикновено кондукторът.

— Здравеняче — обаждаше се някой пътник.

— С рог са го кърмили — казват, че по цял гюм изпивало.

— Затова са го отхранили! — съгласяваше се пътникът.

Когато госпожа Редууд се убеди, че растежът на детето не спира, тя изпадна в отчаяние. Заяви, че повече няма да стъпи в детската стая; че иска да умре; иска и детето да умре; иска всички да измрат; че би искала никога да не се е омъжвала за Редууд; би искала никога да не се е омъжвала. След това тресна вратата и се заключи в стаята си, където прекара три дни само на една пилешка супа, без да излиза. Когато Редууд се опитваше да я успокои, тя го замерваше с възглавници, плачеше и си скубеше косите.

— Но той е съвършено здрав — говореше Редууд. — Нима не е хубаво, че е толкова едър. Значи би искала да е по-дребен от другите деца?

— Искам да прилича на тях. Да няма нищо в повече и нищо по-малко от тях. Искам да бъде като Джорджина, да го отглеждам като всички майки, а сега — прибави злочестата жена с глас, прекъсван от хлипания — той носи четвърти номер обувки за възрастни и се вози в ав-то-мо-бил! Не мога да го обичам! — добави тя през сълзи. — Никога няма да го обикна! Той е прекалено голям за мене. Не мога да му бъда такава майка, каквато бих желала да бъда!

Най-после тя се съгласи да отиде в детската стая, където Едуард Монсън Редууд (с прякор Пантагрюел) се клатеше в креслото си и бърбореше по детски „агу“, „бу-бу“, „чичо“, „мама“... Сърцето на госпожа Редууд се разтопи при тази дума, тя взе своя син на коленете си и отново се разплака, като занарежда:

— Какво ти направиха, радост моя? Ти все растеш и растеш, но аз ще положа всички усилия да те възпитам както трябва, каквото и да говори баща ти.

И Редууд, който стана причина за примирието между майката и сина, излезе от стаята с олекнало сърце.

(Унизително е да бъдеш мъж... на такава жена, а те в повечето случаи са такива.)

* * *

До края на годината в западната част на Лондон се появиха още няколко подобни автомобили. Казват, че били единадесет, но при внимателно проучване се оказа, че по това време наброявали само шест в столицата. Трябва да се допусне, че Храната на боговете действа различно на различните организми. Отначало тя не бе приспособена за подкожни инжекции, а при вътрешно приемане не всеки организъм можеше да я понесе. Опитаха например да хранят с нея малкия син на Уинкълс, но детето проявяваше такава неспособност за растеж, каквато и баща му (по мнението на Редууд) — за умствено развитие. На някои деца Хераклофорбията причини дори увреждания и те страдаха от някакво необяснимо разстройство в

храносмилането, както бе доказано от „Дружеството за борба срещу разпространението на Храната на рекламата“. Но децата на Косар я ядяха с удивителна охота.

Изобщо, растежът е велико явление, прилагането на новооткрити средства изисква голяма предпазливост, а все още не бяха измислени никакви общи правила за употребата на Хераклофорбията. Но на основата на опита вече можеше да се каже, че Храната на боговете стимулира еднакво развитието на всички тъкани на организма, но в определени граници — от шест до седем пъти над обикновените човешки размери. Що се отнася до злоупотребите с Хераклофорбията, вкарването в организма на прекалени количества от веществото причинява болестни изменения на тъканите — развиване на склероза, рак, разни новообразувания и т.н.

Приемането на Хераклофорбия не може да бъде прекратено, защото засиленият растеж налага да се набавят вещества в повишени количества, каквито обикновената храна не съдържа. Внезапното прекратяване предизвиква в началото понижено настроение, после — неутолим апетит (като при малките мишки в имението), а след това — остра анемия, крайно изтощение на организма и смърт. Същото се получава и с растенията. Това обаче продължава само докато трае периодът на растежа. Щом животното или растението достигне зрелост (при растенията този етап настъпва с появата на първия цвят), то престава да се нуждае от Хераклофорбия. Тогава растежът спира окончателно, като формира нов гигантски вид, и то дотолкова завършен, че дава и съответното великанско потомство.

Мъничкият Редууд — пионерът на новата раса, първото дете, израсло с Хераклофорбия — вече пълзеше из детската стая, като чупеше мебелите, скачаше като кон и с дебел глас викаше „како“, „мамо“, а понякога и своя изплашен и злочест „татко“ — виновника за цялата беда.

Впрочем детето беше добронамерено. „Трябва да бъдеш добър, Пади, трябва да бъдеш добър“ — обикновено си повтаряше то, когато нещо се счупеше в ръцете му. „Пади“ беше съкращение от Пантагрюел — прякор, даден му от неговия баща. Без да обръща внимание на наредбите на местната комисия по строителството, Косар последва съвета на Редууд и построи на празния парцел до къщата му голяма сграда, в която имаше детски стаи за трите му момчета и за Пади. Една

от стаята бе определена за игра и изобщо за прекарване на времето през деня — това беше зала с размери шест хиляди квадратни фута. Редууд направо се влюби в тази стая и напълно забрави своите диаграми.

— Подредбата на детската стая е нещо много важно — каза той, — много важно. Стените, различните предмети, всичко трябва да спомага за развитието на детето, да стимулира неговото мислене...

— Естествено! — извика Косар, като сграбчи шапката си.

Те работеха заедно и в пълно съгласие, но педагогическата част беше възложена изцяло на Редууд.

Стените и всички мебели в прекрасно осветената детска стая бяха боядисани в светли тонове, най-вече в бяло и тук-там в червеникаво. Контурите бяха очертани със същия цвят, но в по-тъмни тонове. На този фон върху една от стените бяха наредени квадрати с всички чисти цветове на спектъра.

— На нас ни трябва само чисти цветове — казваше Редууд.

С тези квадрати децата можеха да играят колкото си искат.

— Рисунките по-късно — каза Редууд. — Първо нека да свикнат с чистите цветове и със светлосенките. Не трябва насила да се привлича вниманието им към някакъв цвят или рисунка.

Детето трябва да бъде заобиколено от интересни неща — казваше той. — Интересът развива ума и подхранва въображението, а отсъствието на интерес е нещо като липса на храна за ума, като умствен глад. Когато децата привикнат към чистите цветове, ще им дадем картинки, които ще сменяме, за да могат децата непрекъснато да имат все нови и нови предмети за наблюдение и изучаване.

Засега по стените бяха окачени само празни рамки. Единственият прозорец на детската стая (тя се осветяваше предимно отгоре през стъкления покрив) гледаше към оживената улица, а на покрива беше поставена камера обскура, която отразяваше Бесингтъновите градини.

В единия ъгъл на стаята имаше здрави, отвесно поставени метални сметала със заоблени ъгли, които трябваше да спомогнат за ранното развитие на математическите способности на децата. Обикновени играчки — овчици, кравички, зайчета, войници — имаше малко, но на тяхно място Косар докара множество предмети, посредством които можеха да се развиват различни умения — кубчета,

тухлички, топки, конуси, цилиндри, пълни с различни пластинки или празни, а така също сандъчета, кутийки и прочие (всички те бяха достатъчно големи, за да не могат децата да ги глътнат), направени от дърво, стъкло и гума и боядисани в ярки цветове.

— Само ви моля да не им давате всичко наведнъж — каза Редууд и ги заключи в шкафа.

На една от стените на детската стая, на височина шест — седем фута, висеше голяма черна дъска, по която децата можеха да пишат с бели и цветни тебешери, а край нея имаше тесте хартия, от което можеха да късат листове и да рисуват по тях с въглен или молив, каквито край дъската имаше в неограничени количества. Освен това Редууд поръча предварително да се закупят акварелни и маслени бои, както и пластелин и восък.

— Първоначално те ще моделират или ще лепят с учителя — каза той, — а след това ще се научат да правят и сами... какви ли не животни, фигурки... Ах! Замалко да забравя: трябва да се набавят и дърводелски инструменти! И разбира се — книги. Трябва да се изберат подходящи и да бъдат в достатъчно голям формат и с едър шрифт. Но какви трябва да бъдат тези книги?... Разбира се, те трябва да подхранват и въображението, защото развитието на въображението е венецът на образованието, както развиването на здравия разум и на добрите навици са неговата основа! Не само диваците са надарени с въображение. Работата е в неговото съдържание, то може да бъде първобитно, но може да бъде и цивилизовано. Когато му дойде времето, детето трябва да помечтае за феи, добри духове и... други подобни. Но основната храна за ума му трябва да бъде реалността. То трябва да чете история и пътеписи с приключения. Трябва да разглежда илюстрации за живота на цветята, растенията, птиците, разбира се, в красиви албуми с картинки. Не бива да се забравя и за географията, астрономията, явленията в космоса и морските дълбини... И най-накрая трябва да се помисли за развиването на изящния вкус на детето, да му се предоставят красиви китайски и японски картини, пейзажи с изящни композиции... чертежи и скици на сгради... Струва ми се, че трябва да се направи и малък театър... А след това и музика!

Като обмисли детайлно въпроса, Редууд реши да даде на сина си най-напред хармоника с една октава, но с хубав, чист звук, а след това

да продължи с музикалното му образование.

— Нека първо поиграе и посвири на мъничка хармоника, нека да научи нотите и след това...

Редууд погледна стената под прозореца и измери височината му.

— Пианото трябва да се постави тук — каза той, — все ще се побере някак.

Ако някой можеше да види замислената фигурка на Редууд, който се разхождаше из огромната детска стая, осеяна с грамадни играчки, можеше да го помисли за механична кукла — толкова мъничък изглеждаше той сред това обкръжение. Огромен килим с размери четиристотин квадратни фута бе постлан пред решетката на електрическия радиатор, който отопляваше стаята. По него трябваше да пълзи младият Редууд. Един от работниците на Косар, покачен на висока стълба, ковеше по стените рамките на бъдещите картини. В ъгъла имаше хербарий с големината на врата и от него на места стърчаха листа и стебла на гигантските растения, които щяха да прославят ършотската флора.

Редууд дори се объркваше, като оглеждаше стаята.

„Нима не сънувам? — казваше си той. — И всичко това наистина съществува? И нашата работа напредва?“

Последната фраза той произнесе на глас и в отговор под покрива се чу друг глас, подобен на звуци на тръба.

— Разбира се, че напредва.

След това оттам се разнесоха гръмки удари на чук по дърво, които отекваха из стаята — бум, бум, бум.

— Трябва сам да се учи — мърмореше Редууд, — няма друг начин.

Ударите на чука ставаха все по-силни и по-сигурни. Понякога Редууд имаше чувството, че се е задвижил изобретеният от него гигантски локомотив, който го отнася в страната на приключенията, но едно настойчиво почукване го върна към реалността.

— Влезте! — извика той, като забеляза, че грамадната врата, достойна за катедрала, започва полекичка да се отваря.

Малко след това в рамката на вратата се показа фигурата на Бесингтън с плешивата си глава, с очилата и с приветливата си усмивка.

— Наминах да се полюбувам — прошепна той, като че ли се извиняваше.

— Влезте, влезте — каза Редууд.

Бесингтън затвори вратата след себе си и бавно запристъпва напред с ръце, кръстосани на гърба, като се оглеждаше наоколо като птица в клетка.

— Какво грамадно нещо! — каза той все така шепнешком. — Всеки път, когато дойда тук, се учудвам.

— Да, но и те няма да бъдат малки — съгласи си Редууд, като се огледа.

— Наистина, дори много големи. Знаете ли, не мога да си представя какви ще станат.

ПЕТА ГЛАВА

ИЗЧЕЗВАНЕТО НА БЕСИНГТЪН

Точно когато кралската комисия, създадена да проучи въпроса с Храната на рекламата, подготвяше своя доклад, в наличния запас от Хераклофорбия отново бяха констатирани липси. Това беше много неприятно (поне за Косар), защото комисията, благодарение на гаранцията на своя председател доктор Стийв Уинкълс (член на Кралското дружество, доктор по медицина, член на Кралския лекарски съюз, доктор на естествените науки, доктор по право), вече беше потвърдила, че случайни загуби от храната са невъзможни и с оглед на обществената безопасност нейната продажба може да се повери на специален комитет под председателството на доктор Уинкълс. Комитетът имаше пълен монопол над продажбите. И именно сега по ирония на съдбата бе констатирана липсата, с която се обясняваше появата на гигантски животни, и то като напук — на около петдесет метра от малката вила край Кестън, която през летните месеци бе наемана от доктор Уинкълс.

Стана ясно, че отказът на Редууд да съобщи на Уинкълс точния състав на Хераклофорбията е породил у този джентълмен силна страст към аналитичната химия. Понеже беше много лош експериментатор, той не се реши да се занимава с тези изследвания в прекрасно оборудваните лондонски лаборатории, а се опита да ги извършва в уединение, почти тайно, в беседката в градината на вилата си. Естествено той не прояви голяма упоритост и експериментираше доста рядко, с прекъсвания, а след около месец напълно заряза изследванията.

Разбира се, импровизираната лаборатория на Уинкълс беше много лошо обзаведена, снабдяваше се с вода от прост кран, а отпадъците се изхвърляха по една тръба в тинесто езерце, обградено с иглолистни дръвчета, което се намираще в края на градината. Както често се случва, тръбата на отводнителния канал имаше пукнатина и през нея остатъци от Храната на боговете попаднаха в природния свят под благотворното влияние на пролетното слънце.

Това тинесто езерце беше пълно с живот, както и локвата, която се образува под пукнатината на тръбата. Поповите лъжички се ококорваха веднага след излюпването си от жабешкия хайвер. За бавно пълзящите по дъното охлюви не можеше да се каже, че се кокорят, но техните движения демонстрираха големия им запас от жизнена енергия, акумулиран през зимата. Под нежната зеленикава кожица личинките на водния бръмбар прогризваха обвивките на яйцата. Не зная дали читателят има представа за личинките на бръмбара, наричан неизвестно защо *dytiscus*. Това са членестоноги, много пъргави, мускулести, бързо движещи се създайца, които плуват с главата надолу и с опашката нагоре. Дълги са около два дюйма и имат силни челюсти, с които се впиват в жертвите си и смучат кръвта им.

Първи от Храната на боговете се възползваха поповите лъжички, които направо се пристрастиха към нея, а после и охлювите. Но тъкмо когато някоя попова лъжичка израснеше и намислеше да замени вегетарианския режим с месояден и — хоп! — водният бръмбар я сграбчваше със страшните си челюсти и изсмукваше кръвта ѝ, съдържаща Хераклофорбия IV, която по този начин преминаваше в новия си потребител. Само остриците, водораслите и семената на някои растения, останали на дъното, имаха късмета да отнемат от тези чудовища част от веществото, което те поглъщаха с такава лакомия — вещество, чиито запаси бяха попълвани при основното почистване на лабораторията след приключването на изследванията.

Първият човек, който откри новия живот в езерцето, бе господин Лъки Карингтън, учител по естествени науки в лондонско училище и специалист по сладководните видове. Неговото откритие обаче едва ли беше за завиждане. Той дойде в един празничен ден в Кестън, за да си набави подходящи екземпляри за изследване. С тояга в ръка и десетина стъкленици в джоба той се спусна по песъчливия хълм към езерото, без да подозира, че се намира под наблюдението на градинаря на господин Уинкълс, който стоеше пред кухнята силно заинтригуван от намеренията на новоодошлия.

Градинарят видя как господин Карингтън се държи за един елхов клон, пъхва другата си ръка в езерото и с доволен вид измъква водорасли. По това време във водата нямаше попови лъжички, защото всички бяха изядени. Господин Карингтън бе учуден от необикновените размери на растителността в езерото. Той запретна

ръкави до лакът и бръкна още веднъж за някакъв рядък екземпляр, но изведнъж сред водната растителност изскочи нещо черно, дълго почти фут, членестоного, подобно на скорпион, и веднага заби челюсти в голата ръка на учителя.

Поради внезапната поява на чудовището и поради острата болка от ухапването господин Карингтън припадна за миг. Той извика отчаяно и се плюсна по лице в локвата.

Градинарят видя как той изчезна сред гъстата растителност и чу вика му. След секунда нещастникът скочи отново и започна да крещи, като се опитваше да махне нещо от обляното си в кръв лице. След това хукна да бяга, но като измина десет — дванадесет крачки, падна отново и се затъркала по тревата, като надаваше викове за помощ!

Градинарят никога не беше чувал такива отчаяни викове. След кратко колебание той се спусна към езерцето, като за щастие понесе градинарската ножица, която държеше в ръка. По-късно си призна, че искал да побегне назад, защото си помислил, че си има работа с някой луд, но ножицата му дала кураж.

„Ако нещо стане, ще му избода очите“ — помислил си той.

В това време господин Карингтън видя градинаря и изведнъж се посъживи, скочи на крака и побърза да посрещне спасителя си.

— Помогнете! — извика той. — Не мога да ги отскубна!...

Като се вгледа, градинарят видя, че по бузата на господин Карингтън, по голата му ръка и по бедрото са се прилепили три черни, мускулести, страховити чудовища. Челюстите им приличаха на челюстите на булдогом и усилията на господин Карингтън да ги махне от лицето си само влошаваха нещата — кръвта течеше на струи от раните.

— Почакайте, господине, ето сега ще ги срежа — извика градинарят и с усърдие, свойствено за възрастта му (а той беше почти момче), започна да реже с ножиците главите на бръмбарите.

— Едно, две, три! — извика той с победен вик.

Но макар и отрязани, главите на чудовищата продължаваха да се впиват в тялото и да смучат кръв, така че тя изтичаше през тях. Впрочем градинарят скоро ги довърши със замаха, но закачи малко и самия господин Карингтън.

— Изобщо не можах да ги откъсна! — повтори нещастникът, като продължаваше да се тресе от страх и се опитваше да спре кръвта с

ръце. Той беше страшно пребледнял, едва се крепеше на краката си и най-накрая се свлече в нозете на градинаря. Добре че той не гребна вода от езерото, защото и сам щеше да си изпати — там имаше доста личинки.

Понеже не разчиташе на медицинските си познания, градинарят хукна да търси помощ, срещна коларя, разказа му каква е работата и след това двамата заведоха съвзелия се Карингтън в кухнята.

* * *

Това бяха събитията, които известиха на света за ново небрежно отношение, проявено към Храната на боговете. За една седмица Кестънската община стана развъдник на гигантски животни. Сега вече нямаше нито оси, нито мишки, нито уховрътки, нито хмел, но се появиха най-малко три гигантски водни паяка, описаните по-горе личинки на водния бръмбар, няколко водни кончета, които зачудиха цял Кент с грамадните си шарени криле и сапфирени тела, както и някаква странна растителност, с която беше обрасъл целият бряг на езерото. Всички храсталаци край него също бяха страшно избуяли, а тревата достигаше невиджани размери. Скоро се изясни, че освен кестънското средище на гигантска флора и фауна съществуват още няколко. Така например в Илинг — сега това е въвн от съмнение — се появиха мухи и червени паяци; в Сентбъри великански червеи плъзнаха по бреговете и завличаха овце; в Блумсбъри се наблюдаваха гигантски хлебарки (в една стара къща, населена с всякакви инсекти). Накратко, светът отново трябваше да преживее вълненията на катастрофата в Хиклиброу с тази разлика, че огнищата бяха няколко и всяко от тях се отличаваше с местната си флора и фауна.

За нас сега е ясно, че всяко от тези огнища съответстваше на местожителството на някой от пациентите на доктор Уинкълс, но тогава това още не беше известно. Самият Уинкълс правеше всичко възможно да остане настрана от произшествията, които вълнуваха общественото мнение и пораждаха ту паника, ту гневно негодувание. Това негодувание по някаква странна логика се стовари не върху Уинкълс, а върху Храната на боговете и дори не точно върху нея, а върху нейния изобретател — нещастния Бесингтън, на когото още

отначало всички гледаха като на единственото лице, отговорно за последиците от новото откритие.

В резултат на това бе предприет опитът за линчуване на Бесингтън — опит, който вдигна много шум, ко не постигна нищо.

Историята около този опит е покрита с мрака на неизвестността. Наистина тълпата се появи откъм противорекламния митинг, организиран в Хайд парк от застъпниците на твърдата линия в партията на Катергам, но на този митинг никой не беше споменал и дума за линчуване или изобщо за някакво насилие. Как се породи тази мисъл и по какъв начин завладя тълпата, нека това да реши господин Гюстав Льобон — специалист по психология на тълпата.

Фактите говорят, че един неделен ден към три часа следобед огромна, ужасна и необузdana лондонска тълпа пое по Слоун стрийт с намерението да убие Бесингтън за назидание на всички учени изобретатели и тази тълпа за малко не постигна целта си. И наистина в продължение на около час само една непредпазлива дума можеше да погуби злочестия джентълмен.

Първият знак за грозящата го опасност бяха виковете на тълпата по улицата. Без нищо да подозира, Бесингтън се доближи до прозореца и няколко минути гледаше как десетина полицаи напразно се мъчат да препречат пътя на тълпата към неговата къща. Изведнъж като мълния през ума му премина мисълта, че той е замесен по някакъв начин в това улично произшествие и че разярената тълпа е дошла за него. Вероятно за свое щастие той беше сам в квартирата — братовчедката Джейн бе на гости при някаква сродница на майка си в Илинг. Известно време той ходи напред-назад из стаята, отваряше и затваряше шкафа, удряше по вратата и т.н., докато при него влезе управителят на дома.

— Не бива да се бавите нито миг, сър — каза той. — Те са научили номера на вашия апартамент и ще дойдат всеки момент.

И той изведе Бесингтън в коридора, заключи вратата след него и го тласна в съседния апартамент, който отвори със своя резервен ключ.

— Това е единственият ви шанс да се спасите — добави той, — защото тълпата вече се качва по стълбите.

След това отвори прозореца към задното дворче и посочи на Бесингтън железните скоби по стената, които служеха за аварийна

стълба в случай на пожар. Показа му как трябва да се качи по стълбата и пусна нещастния учен да се катери по нея.

Бесингтън полагаше неимоверни усилия да се изкачи горе. Страхуваше се да погледне надолу, а покривът над него беше абсолютно недостижим — на пръв поглед до него имаше не по-малко от километър.

— Спрете, спрете! — изведнъж извика управителят и дори го хвана за крака. Това беше истински кошмар! Вкопчил се с всичките си крайници в скобите, Бесингтън тихичко изпищя от ужас и в същия миг като насън чу, че някъде изтрещява стъкло, а другаде се отваря прозорец.

Малко успокоен, той се огледа внимателно и видя управителя на прозореца, в краката си.

— Слезте шест стъпала надолу — прошепна неговият спасител и Бесингтън заслиза, като тихичко мърмореше с треперливо гласче:

— Само не ме дърпайте, за Бога.

Като се спусна до нивото, на което стоеше управителят, той разбра, че от стълбата до прозореца може да се прехвърли само котка, а за него това е равносилно на самоубийство. Но преди да успее да съобрази какво става, той се намери в прегръдката на управителя, който го вкара в стаята на един от горните етажи.

— Стойте тук — каза той. — Нямам ключ от този апартамент. Бравата е американска. Ще трябва да постоите заключен, а аз ще отида да потърся слугата на етажа. Не се приближавайте до прозорците... Това е най-яръстната тълпа, която никога съм виждал! Вероятно като видят, че не сте си вкъщи, ще се задоволят да ви изпочупят мебелите.

— Но портиерът съобщи, че съм си вкъщи — каза Бесингтън.

— Ах, по дяволите! Е, все едно.

С тези думи управителят се промъкна през прозореца на стълбата. Бесингтън пак бе изоставен на личната си инициатива и тя мигновено го завлече под леглото.

Тук той скоро бе открит от Косар.

С един ритник Косар разби вратата и като огледа стаята, откри свря приятел почти напълно вцепенен.

— Излизайте по-бързо, Бесингтън — каза той, — не се страхувайте, аз съм! Аз ще ви спася! Трябва час по-скоро да се махнем

оттук. Те ще запалят къщата. Всички слуги се разбягаха, добре че открих един, който знаеше къде сте. Погледнете тук!

Като подаде глава изпод леглото, Бесингтън видя в ръцете на Косар някакви парцали и една черна дамска шапка.

— Те ще претърсят цялата къща, а може и да я запалят — продължи Косар. — Полицията ще бъде тук не по-рано от час, а през това време те ще са извършили един куп безчинства. Тълпата е ужасна. Наистина! Камък върху камък няма да оставят. Облечете това и аз ще ви изведа оттук.

— Но как така... — започна Бесингтън, като се измъкваше изпод леглото на четири крака.

— Ето така — облечете се и да тръгваме! Веднага! — каза Косар, като измъкна учения и с трескава бързина започна да навлича отгоре му дрехи на проста бабичка — червена фланелена блуза, тъмна пола и смачкана шапка. Панталоните бяха запретнати нагоре, сюртукът, жилетката, яката и очилата бяха свалени, меките обувки за нещастие на мазолите бяха заменени с дамски, а на раменете беше наметнат шал — с това преобличането завърши.

— Прекрасно! — извика Косар. — Сякаш сте се родил баба! Да вървим!

В това грозно облекло, под ръка с Косар, като застъпваше полата си и се мъчеше да говори с тънък глас, знаменитият изобретател на Храната на боговете прекоси коридора, слезе по стълбите край своя апартамент, мина край ревящата тълпа и напусна завинаги както къщата, в която беше живял дълги години, така и нашия разказ.

Така този малък човечец престана да играе роля в по-нататъшното развитие на този важен въпрос, на който даде началния тласък. След като напусна своята лаборатория, той излезе и от света на нещата, които са видими и описуеми. Но предвид неговите огромни заслуги за науката и за нашия разказ ние се смятаме за длъжни да дадем скромнен отчет за последните му дни.

След кратко пребиваване в пълна неизвестност, като се убеди, че народното недоволство окончателно е стихнало, Бесингтън се обади в Торнбридж Уелс и заживя там под крилото на своята братовчедка Джейн, отдаден на здравето си и в пълна незаинтересованост от по-нататъшната съдба на Храната на боговете.

Той се настани в една хидротерапевтична болница, която разполагаше с всякакви вани — въглеродни, кисели, креозотни, галванични, хвойнови, парни, серни, кални, минерални — с една дума, всякакви вани, а освен това предлагаше масажи, гимнастика и прочие. След като приключи с предишната си дейност, той се увлече в усъвършенстването на тези лечебни методи, но понеже почина, не успя да постигне истински усъвършенствания. От време на време се возеше в закрит файтон, увит в шуба, а понякога, ако мазолите му позволяваха, ходеше пеш до минералния извор, където пиеше вода под надзора на братовчедката Джейн.

Неговата прегърбена фигура, червеното лице, топлите обувки и очилата му станаха известни на целия Торнбридж Уелс. Всички се грижеха за него, а болницата се гордееше със своя знаменит пациент. Сега вече никой не можеше да го лиши от неговата слава и макар че той не следеше във вестниците съдбата на своето откритие, на минаване край градината на болницата или по улиците не без тайно удоволствие долавяше шепота на околните: „Ето го! Ето го!“

Да! Тази мъничка фигурка стовари върху света Храната на боговете! Трудно е да се каже кое е по-чудно — величието или нищожността на известните учени. Представете си Бесингтън в кожено палто, който пие вода на малки глътки от минералния извор. Цялата му поза изразява протест: очите гледат с неудържима омраза братовчедката Джейн, той се мръщи, мърмори, но все пак поглъща противната течност...

Нека такъв се запечата в паметта ни този учен, който се превърна само в незначителна точкица от картината, разраснала се край него — от историята на откритата от него Храна на боговете. Сега ще продължим с това, как растяха пръснатите на различни места великански деца, как се изхитряваха да живеят в един свят, който още бе твърде малък за тях, как особените закони и споразумения, съставени от специални комисии, все повече им връзваха ръцете, докато най-накрая...

ВТОРА КНИГА
ХРАНАТА НА БОГОВЕТЕ НА СЕЛО

ПЪРВА ГЛАВА

ПРИСТИГАНЕТО НА ХРАНАТА

Откритието, което бе направено в лабораторията на един учен, се разпространи навсякъде, така че нашият разказ също трябва да поеме по нови пътища. Да се следват посоките на разпространението на Храната на боговете е все едно да се описват разклоненията на растящо дърво. За около четвърт век тази храна стана известна в цял свят. След Англия тя много скоро стана популярна на континента, а през Европа проникна в Америка, Австралия, Япония, като навсякъде предизвикваше същия ефект. Тя проникваше постепенно в живота, като прескачаше от едно място на друго, без да се страхува от съпротивата. Независимо от предразсъдъците, законите, нормите, независимо от упорития консерватизъм, който е в основата на всеки обществен строй, Храната на боговете с тихи, но сигурни стъпки завоюваше все нови и нови територии.

Главният резултат от съзнателното ѝ приложение — растежът на гигантските деца — минаваше незабелязано, но случайните загуби, липсата на определени количества от храната винаги предизвикваха много приказки и правеха силно впечатление. Колкото повече деца израстваха, толкова повече липси биваха констатирани. Храната бягаше като живо същество, което съзнателно не се поддава на надзор. Смесена с брашно, тя като малко облаче политаше при най-лекия ветрец и навред посаждаше нещо ново. От време на време се появяваха гигантски растения, насекоми или животни, които съжителстваха с човека.

Например село Пангбърн в Беркшир трябваше да се бори с гигантски мравки. Трина души бяха ухапани от тях и умряха. Настана паника, започна война и макар че неприятелят бързо беше победен, той остави след себе си неизличими промени в природата. Освен мравките на едно място се появи чудовищно висока трева, на друго — великански лопуш, на трето — цял рояк гигантски комари, на четвърто — хлебарки, които трябваше да бъдат убивани с огнестрелно оръжие.

Изобщо в много краища на земното кълбо се водеше отчаяна борба между малки и големи и представителите на първите проявяваха понякога нечувано мъжество.

Но на пръв поглед „обичайният ход на нещата и събитията“ не се промени. Хората гледаха на мутантите великани като на случайност, с която могат да се справят посредством временни мерки. След като премина паниката, предизвикана от произшествията в Хиклиброу, дори Катергам, независимо от красноречието си, бе принуден да отстъпи и придоби славата на „краен“.

Водачът на тогавашната обществена мисъл — доктор Уинкълс — смело заяви, че в „обичайния ход на нещата“ не е станала никаква промяна, и всички му повярваха. Представителите на едно ново направление, наричано тогава прогресивен либерализъм, дори се усъмниха в реалността на проповядвания от самите тях прогрес на всичко дребно. Щом „обичайният ред“ е неизменен, значи и техните мечти са непостижими. А те мечтаеха за малки нации, малки общини, малко самоуправление, малки работници — изобщо за всичко, което е малко, чистичко, микроскопично и съвършено, а едрото наричаха „вулгарно“.

През това време гигантските деца растяха, трупаха сили и знания, започваха да проявяват своите лични стремежи и изобщо подготвяха се за извършване на големите дела, които съдбата им бе отредила. Човечеството свикна с тях, призна ги, макар и като любопитен факт, а не като нещо същностно в природата. Когато те проявяваха своите сили и способности, то се учудваше, но не много, както се удивляваме на разни любопитни „феномени“. Някои вестничета разказваха как децата на Косар — и трите — вдигали цял топ, хвърляли гюлета на стотина метра и скачали по двеста фута. Съобщаваше се, че са изкопали най-дълбоката шахта в света и че след време тя щяла да минава през цялата земна кора.

Същите малки вестничета мечтаеха как някога гигантските деца ще местят цели планини, ще прехвърлят мостове през моретата, ще прокарат тунели под тях и т.н. „Чудесно, нали! Ех, че лесно ще се живее тогава на този свят!“ — казваха си малките читатели на тези вестничета и се залавяха за своите работици, като че ли гигантските деца бяха създадени за тяхно удобство. Всъщност за тези деца подобни подвизи бяха наистина играчка, изразходване на енергия, която все още

не бе съсредоточена в определена посока. Децата още не бяха успели да опознаят себе си. Те играеха по детски, а гигантската сила в тях растеше в полза на бъдещото гигантско поколение хора, които трябваше да си създадат и гигантски цели.

Ако погледнем на този преходен период от дистанцията на времето, така да се каже, ще съзрем в него неотклонния процес на развитие на едромащабното в света, но тогава никой не забелязваше това. Никой в течение на няколко века не е долавял упадъка на Римската империя, който сега разглеждаме като непрекъснат закономерен процес. Съвременниците на тези процеси обикновено не ги забелязват; така както отблизо виждаме само отделните дървета, но не можем с един поглед да обхванем цялата гора, която ясно се очертава от разстояние.

Дори и умните хора си помислиха, че Храната на боговете може да даде на света няколко необикновени, чудати и ефимерни явления, които наистина трудно се подчиняват на установения ред, но не могат да го разрушат.

За страничния наблюдател, с една дума, най-учудващото нещо от онова време ще се окаже несъкрушимата енергия на народните маси, които спокойно продължаваха да се занимават със своите обичайни работи, без да обръщат внимание на зараждащата се сред тях нова гигантска сила, предопределена за велики дела. Така както в началото на водопад широкият и дълбок поток морно влачи водите си, сякаш им предстои да се носят по този начин до самия океан, народните вълни по това време мирно се плискаха, без да предчувстват катастрофата. Стъпките на приближаващата се епоха на гигантите вече отекваха, а в обществото се разпространяваха все същите приказки за упадъка на науката, за най-добрата формула на прогреса, за жълтата заплаха. Големи промени в хода на историята никой не очакваше, защото изпитаните средства да се променя този строй с малки революции, в които дребни хорица смъкват някой мъничък деспот, за да застанат на негово място, се бяха дискредитирали. На никой не му хрумваше, че новата, истинската, голямата промяна ще се извърши с нови, мощни средства. А тази промяна вече се подготвяше.

Да се разкаже подробно за нейното надигане значи да се пренапише историята на света, но понеже тази история е единен процес в цялото и в подробностите, то ние ще разкажем само как се

надигаше и приближаваше промяната в малкото и хубаво селце Чийзинг Ейбърт в Кент. По този модел читателят ще си създаде представа за промените в целия свят.

* * *

В Чийзинг Ейбърт имаше, както може да се предположи, свещеник. Но свещениците са различни, а от всички най-много обичам пъстрите, т.е. тези, които са реакционери и консерватори по професия, а проявяват страст към реформите и нововъведенията. Чийзингският свещеник беше точно такъв. Той беше дребничък, пълничък, много благонамерен и консервативно мислещ човечец. Но преди да поговорим за него, ще трябва да се върнем към времето, когато госпожа Скинър — спомняте ли си бягството ѝ от имението — донесе Храната на боговете в обикновеното, идилично английско селце.

Тогава на светлината на залязващото слънце това селце бе много красиво. Редиците къщурки, покрити със слама и червени керемиди, бяха нанизани в долината в подножието на планината, покрита с букова гора, край криволичещия път, който се спускаше от църквата към моста. Почти всяка къщичка беше оградена откъм фасадата със стобор, обвит с храсталаци или увивни растения. Къщата на свещеника беше встрани, между църквата и камбанарията, която беше доста висока. Под моста сред върбалаците се пенеше бързичък и широк ручей, чиято вода, прозрачна и бистра като огледало, на места бе покрита с пяна. С една дума, видът на селото беше типично английски — високата кула и пълното спокойствие се набиваха на очи под жарките лъчи на слънцето.

Свещеникът също поразяваше със своето спокойствие, образованост и нерешителност. Впрочем той винаги изглеждаше такъв — от ранно детство до зряла възраст си беше все нерешителен. От пръв поглед всеки разбираше, че той е започнал образованието си в потъналото в бръшлян народно училище с най-почтени традиции и благовъзпитани ученици, но без химична лаборатория, и го е завършил в старинната гимназия с готическа фасада. Освен богословски съчинения и проповеди той четеше всички книги, с които е пълна страната ни от хиляда години насам. Върху своята закръглена фигура

под топчестото личице, прилично на недозряла ябълка, той носеше винаги скромни свещенически дрехи, но шити при най-добрия шивач в Уест Енд, и от професионално приличие никога не окачваше верижка на часовника си.

В онази вечер, за която става дума в нашия разказ, свещеникът стоеше на верандата на къщата си и гледаше към селото с израз на блаженство и пълно задоволство.

— Ние имаме голям късмет — каза той, като махна с пухкавата си ръчичка във въздуха, — хълмове ни предпазват от всички страни от останалия свят. Той изобщо не ни влиза в работата.

Между свещеника и неговия приятел се водеше разговор на тема модерните мании, демокрацията, упадък на религията, двадесет и пет етажните сгради, автомобилите, жълтата заплаха, липсата на вкус у съвременните хора, както и на какъвто и да е интерес към друго освен към вестниците...

— Да, той не ни влиза в работата — повтори почтеният свещенослужител.

Точно в този миг до слуха му достигна шум от стъпки, така че свещеникът бе принуден да се обърне и да види кой идва.

Представете си една бабичка, която крета по пътя с денк в костеливите си ръце и със скъсан чадър под мишница; от цялото ѝ сбръчкано лице се вижда само един нос, а от облеклото ѝ се набиват на очи само грамадните, скъсани и прашни обувки. Можеше ли да предполага свещеникът, че с тази бабичка в селцето влиза непредвидимото, с други думи, самата Съдба? А това беше точно така, защото бабичката — госпожа Скинър, разбира се — носеше в денка си Храната на боговете.

Багажът много ѝ тежеше и тя не можеше да се поклони, затова се престори, че не вижда свещеника, и измина три ярда по посока към селото. Свещеникът мълчаливо гледаше след нея, докато обмисляше продължението на разговора. Баби с бохчи и денкове ходят, откак свят светува, поради това в появата на госпожа Скинър нямаше нищо необикновено.

— Да, ние живеем встрани от света — продължи свещеникът, — в кръговрата на обикновените и вечни неща. Ние се раждаме, работим, сеем и събираме зърното в хамбарите, с пот на чело си изкарваме хляба. Световната суета минава край нас. Нещата малко се променят,

но човечеството... аеге perennius (сиреч „по-устойчиво от медта“ — свещеникът обичаше да употребява доста често класически цитати, които изкусно вмъкваше в разговора).

А през това време госпожа Скинър — мръсна, невежа, уморена, но решителна — носеше в денка си съдбата на света...

* * *

Никой всъщност не знае какво беше отношението на свещеника към гигантските гъби, макар че той очевидно пръв ги откри.

Тези гъби растяха на известно разстояние една от друга край пътеката, по която беше вървяла госпожа Скинър, точно до селската межда. А свещеникът всеки ден се разхождаше по тази пътека. На брой гъбите излязоха тридесет и две. Свещеникът изчисти всяка от тях поотделно, повечето промуши с бастуна си (някои се оказаха промушени два пъти). Опита се да вземе една от тях в ръце, но тя се пръсна в прегръдките му.

Пред хората, на които описваше гигантските гъби, свещеникът говореше с известно учудване и им разказваше познатата на всички история, как растящите гъби са отместили каменните плочи. След това разгърна учебника по ботаника, за да разбере към кой вид гъби трябва да отнесе тези — към *Lycoperdon coelatum* или към *Lycoperdon giganteum* (свещеникът беше страшен класификатор и дори по този въпрос имаше собствено мнение, така че названието *giganteum* според него беше неправилно).

Не е известно и това, дали той бе забелязал, че гигантските гъби растат точно по пътеката, откъдето мина бабичката с бохчата си, и че последната подобна гъба се оказа на двадесетина ярда от къщичката, която принадлежеше на Кадълс. Дори и да беше забелязал всичко това, той не го съобщи на никого. Но по всяка вероятност не го бе забелязал, защото в областта на ботаниката се интересуваше изключително от класификациите, а на условията на живот на растенията и на тяхното развитие не обръщаше никакво внимание.

Освен това той не забеляза никаква връзка и между появата на гигантските гъби, необичайния ръст на детето на Кадълс и гостуването

на бабата на това дете, макар че то започна да расте точно месец след нейната поява.

* * *

Съвпадението на тази факти трябваше да отвори очите на свещеника, още повече че растежът на детето му донесе немалко грижи по време на кръщенето. Младенецът ревеше оглушително, когато студената вода потвърди неговата принадлежност към християнската църква и правото му да се нарича Албърт Едуард Кадълс. Свещеникът замалко не изтърва купела със светената вода.

Майката още тогава не можеше да носи детето си, носеше го баща му, но и той изпъшкваше от време на време, докато поглеждаше победоносно родителите на останалото дребно поколение.

— Досега не съм виждал такова едро дете! — отбеляза свещеникът.

С тези думи за пръв път беше изказано публично одобрение на двойката Кадълс, успяла за толкова кратко време да охрани така добре своя син, който при раждането си тежеше по-малко от седем фунта.

Скоро този син извоюва не само одобрение, но и слава за своите родители. А след месец тази слава дори надхвърли общественото им положение. За членовете на такава малка община притежаването на толкова голямо дете е почти осъдително.

Месарят претегли единадесет пъти малкия Кадълс и всеки път правеше някакъв коментар, въпреки че беше общо взето мълчалив човек. Първия път каза: „Юначага!“, втория път: „Я гледай ти!“, а третия: „Какво да ви кажа!“ След това той не казваше нищо, а само пръхтеше, чешеше се по врата и няколко пъти поглеждаше недоверчиво към стрелките на своите везни.

Всяка неделя почти всички обитатели на селото идваха да се любуват на „едрото юначе“, както го нарекоха, като повечето смятаха за свой дълг да го потупват по гърба и да кажат: „Възглавничка!“ Само госпожица Флетчър никога не го правеше, защото нямаше свои деца и не знаеше как да се отнася към чуждото.

Лейди Уондършифт, благодетелка (а същевременно и тиранка) на селото, дойде след третото претегляне, втренчи се през лорнета си в

детето и така го накара да се разпищи отчаяно.

— Необикновено едро дете — наставнически съобщи тя на родителите. — Трябва добре да се грижите за него, Кадълс. С изкуствено хранене, разбира се, той не би могъл да порасне бързо, но ние ще направим каквото е по силите ни. Ще ви изпратя малко дрехи.

Дойде и докторът, претегли детето, измери го с лента и си записа размерите в бележника. Дори дядо Дрифтосък, наемател в имението Марден, специално се отби два километра от пътя с каруцата за тор, за да види малкото. Като попита три пъти, на колко месеца е Албърт Едуард Кадълс, той изказа предположението, че този малък джентълмен е надут (както надуват телетата, за да изглеждат по-тлъсти), а след това посъветва да го изпратят на изложба.

При хубаво време дечурлигата от училището свикнаха да се отбиват, за да погледат „едрото юначе“. И госпожа Кадълс непрекъснато трябваше да отваря вратата пред повтарящите се пискливи гласове: „Госпожо, позволете да видим вашето дете. Може ли, госпожо?“ Самият господин Кадълс трябваше да се намеси, за да се прекрати неуместните шеги.

Госпожа Скинър присъстваше на всички посещения при нейния внук, като стоеше отзад със скръстени ръце, но лукаво усмихната.

— Старата вещица, бабата, пак е дошла — отбеляза лейди Уондършифт на своята приятелка. — Много съжалявам, че отново се върна при нас.

Както и да е, детето стана местно чудо с тази разлика, че обикновено подобни чудеса, така да се каже, бързо се износват и отстъпват място на други подобни, а това дете не само не можеше да бъде изхранено, но и ставаше все по-необикновено.

* * *

Лейди Уондършифт с голямо учудване изслуша своята домоуправителка, госпожица Грийнфилд.

— Кадълс пак ли дойде? Детето няма какво да яде? Но това е невъзможно, скъпа Грийнфилд! Каква е тази работа, да не е хипопотам? Не може да бъде!

— Да се надяваме, че не ни мамят, милейди — отбеляза Грийнфилд.

— Знаете ли, от тези хора човек може всичко да очаква — отговори лейди Уондършифт. — Отбийте се някоя вечер и сама вижте как яде. Не мога да повярвам, че дори голямо дете може да изпие шест пинти мляко на ден.

— А къде отива млякото тогава, милейди?

Но лейди Уондършифт навярно си имаше мнение за това, къде може да отива млякото. Ръцете ѝ трепереха от негодувание, присъщо на всяка аристократична натура при мисълта, че низшите слоеве от народа могат да бъдат толкова мерзки, колкото висшите, а и по-хитри от последните.

Госпожица Грийнфилд обаче се убеди, че в конкретния случай няма никаква измама, затова беше дадена заповед да се увеличи количеството мляко, отпускано на Кадълс. Но изминаха няколко дни и бащата отново дойде с молби и извинения.

— Вие сама благоволихте да узнаете, госпожице Грийнфилд, колко грижливо пазим дрехите му, но те просто се пръскат по шевовете, госпожице! Копчетата отхвъркват! Едно наскоро счупи прозореца, госпожице, а друго ме улучи ето тук.

Като научи, че нейните човеколюбиво дарявани дрехи биват късани от неблагоприятното дете, лейди Уондършифт поиска сама да поговори с Кадълс. Той влезе в приемната, бързо приглади косата си с ръка, спъна се в килима и спря, стиснал шапката като спасителен пояс.

Лейди Уондършифт обичаше да респектира хората от низшите слоеве на народа. Според нея Кадълс беше типичен представител на тези хора: невежи, мръсни, подли, блюдолизци, но същевременно предани, работливи и безгрижни. В отговор на въпроса, защо детето му расте толкова бързо и знае ли той, че тази работа е много сериозна, Кадълс произнесе цяла реч.

— Всичко идва от неговия апетит, ваша милост — извика той. — Но ние нищо не можем да направим, ваша милост. Той по цели дни рита и реве, ваша милост. И така реве, че не можеш да го слушаш. Идва ти да го махнеш от къщи. Наше дете е, вие добре знаете това, ваша милост. И ако не се грижим за него както трябва, съседите ще се застъпят.

Лейди Уондършифт реши да се консултира със селския лекар.

— Бих искала да зная — каза тя — дали е възможно да се дава на едно дете толкова голямо количество мляко?

— На едно обикновено дете на тази възраст — отговори докторът — се полага от една и половина до две пинти мляко на денонощие. Не мисля, че трябва да му давате повече. Това зависи от вашата добрина. Бихме могли да опитаме да му даваме нормално количество в продължение на няколко дни, но трябва да призная, че според мен детето е необикновено. То има хипертрофия на цялото тяло.

— Предполагам, че да му се дава повече мляко е несправедливо спрямо останалите деца в селото — каза лейди Уондършифт. — Току виж всички започнали да се оплакват.

— Аз също мисля, че не сте длъжна да давате повече, отколкото се полага. Трябва да се държи на реда. Нека се опита да свикне, а ако не свикне — ще го изпратим в болница.

— Но вие не мислите, че е някакъв изрод, въпреки ненормалния апетит и размерите му? — попита лейди Уондършифт след кратко мълчание.

— О, не! Разбира се, че не!... Впрочем ако растежът продължи със същите темпове, детето ще стане дебилно по закона на Макс Нордау. Това е един знаменит философ, направо гениален, лейди Уондършифт. Той откри, че ненормалното винаги е ненормално. Това е велик закон, който не бива да се забравя. Той много ми помага в практиката. Като видя нещо ненормално, аз веднага си казвам, че това е ненормално, и постъпвам според това заключение.

При тези думи погледът на доктора придоби необикновена дълбочина, гласът му премина в тържествен шепот, а държането му стана строго поверително.

* * *

— Ето на! Какво е това? — извика свещеникът, който четеше вестник на закуска няколко дни след пристигането на госпожа Скинър в Чийзинг Ейбърт. — Гигантски оси!... Къде отиваме? Сигурно ни пращат за зелен хайвер... Защо пък не и гигантски ягоди. Нелепици! — продължи свещеникът, като отпи последната глътка кафе и си

облиза устните. — То е ясно, че това са нелепици! — завърши той и захвърли вестника.

Но на другия ден бяха публикувани по-точни сведения и свещеникът трябваше да се убеди в достоверността им.

Но той не се предаде веднага. Беше излязъл на обичайната си разходка, но продължаваше да си мърмори за вестникарските глупости. Оса изяла куче! Каква дивотия! Точно в този миг той настъпи един гигантски дъждовник, но, както казахме по-горе, не направи никаква връзка между него и подвизите на осите.

„Това щеше да се разчуе — мислеше си той. — От Уайтстейбъл до тук няма и двадесет километра.“

По-нататък свещеникът видя друг дъждовник.

Сега вече нещо му просветна в ума. Вместо да продължи разходката си, той се върна, след това пое към къщичката на Кадълс и помоли да му покажат малкото.

— Я гледай ти! — извика той, като се опита да го вземе на ръце.

По пътя към църквата срещна доктора, който бързаше към дома на Кадълс, и го хвана за ръката.

— Какво става тук? — каза той. — Четете ли вестници напоследък?

Докторът кимна утвърдително.

— А видяхте ли детето? Какво значи всичко това? Оси, дъждовници, деца, а? Съвсем неочаквано. Поне да беше в Америка, а то при нас, в Кент...

— Трудно е да се каже какво значи всичко това — отговори докторът, — но доколкото мога да изследвам симптомите...

— Е?

— Според мен това е хипертрофия. Обща хипертрофия.

— Вие мислите, че е хипертрофия?

— Да. Обща, която се разпространява по всички тъкани на организма. Между нас да си остане, но съм убеден, че това е така. Но все пак човек трябва да бъде предпазлив в диагнозите.

— Да речем — каза свещеникът доста зарадван, когато разбра, че докторът е способен да намери обяснение за цялата работа. — Но все пак как изведнъж обхвана цялата област?

— И на това не е лесно да се отговори — замислено отговори докторът.

— Моля ви се — в Ършот, тук... та това прилича на епидемия.

— Да, и аз мисля така — каза докторът, — във всеки случай прилича на епидемия. Може би имаме право да я наречем епидемична хипертрофия.

— Но не мислите ли, че може да е заразна? — попита свещеникът.

— Не мога да ви отговоря — каза докторът, като потриваше ръце и се усмихваше.

— Но ако хипертрофията е заразна, то и ние можем да се заразим — извика свещеникът, като изблеци очи от страх. — Преди малко бях там — добави той. — Няма ли да е по-добре... да ида да се изкъпя и да изваря дрехите си?

Без да дочака отговор, свещеникът пъргаво се обърна и закричи бързо-бързо нагоре по улицата, а докторът го изгледа и тръгна към дома си.

Но по пътя той размисли, че болестта се бе появила в селото преди месец, а досега никой освен малкия Кадълс не се бе разболял. Затова след кратко колебание той реши да бъде смел, както се полага на лекар, и да рискува като истински мъж.

И не понесе никакви щети, разбира се, защото Хераклофорбията не можеше да подейства нито на него, нито на свещеника — техният растеж беше спрял завинаги.

* * *

Няколко дни след този разговор и след опожаряването на имението в Хиклиброу, Уинкълс дойде при Редууд и му показа едно оскърбително анонимно писмо, написано отгоре на това с променен почерк.

Вие, господа, само се възползвахте от едно естествено явление, за да рекламирате вашата храна — пишеше неизвестният автор. — Позволете да ви кажем, че тази храна не струва нищо и нейното действие случайно съвпадна с появата на епидемичната хипертрофия, която е

доста заразителна болест и изобщо не зависи от вас. Вие можете да ръководите нейното действие толкова, колкото и движението на слънчевата система. Направихте много с изгарянето на вашето имение. Такива епидемии е имало и преди, например в семейството на Анак. А ето сега в Чийзинг Ейбърт — вече съвсем далеч от вас и от вашата храна — се появи едно дете...

— Написано е много неясно — каза Редууд — и с несигурна, старческа ръка. Но все пак странно... някакво дете...

Като прочете още няколко реда, той изведнъж възкликна:

— Боже мой! Та това е госпожа Скинър, за която съвсем забравихме.

Още на другия ден той изневиделица се появи в къщата на Кадълс.

Госпожа Скинър скубеше лук в градината, когато го видя на пътната врата. В първия момент тя се вкамени, както се казва у нас, в провинцията, а след това скръсти ръце на гърдите си и зачака с трепет неговото приближаване.

Устата ѝ ту се отваряше, ту се затваряше, като че ли искаше да изрече нещо, и единственият ѝ зъб ту се показваше, ту се скриваше. Най-накрая тя несъзнателно и неочаквано за себе си направи реверанс.

— Искам да говоря с вас — каза Редууд.

— Заповядайте, сър — отговори госпожа Скинър.

— Къде е мъжът ви?

— Откакто съм тук, не съм го виждала, сър, и не съм получила нито едно писмо.

— Значи не знаете къде е?

— Тъй като не ми е писал, сър... — отговори госпожа Скинър и все гледаше да му препречи пътя.

— Никой не знае какво е станало с него — отбеляза Редууд.

— Май че никой.

— Странно е, че не се обажда.

— Той винаги така прави, сър. Грижи се за себе си, а за близките си — не. Умен човек е Скинър, ама винаги си е бил такъв.

— А къде е детето? — внезапно попита Редууд.

Госпожа Скинър се престори, че не разбира за какво става дума.

— Детето, което храните с нашия прах и което расте не с дни, а с часове.

Госпожа Скинър изгърва лука.

— Наистина, сър, не разбирам за какво говорите — забърбори тя и отново направи реверанс. — Вижте, дъщеря ми има дете.

— Покажете ми го — каза Редууд.

Ще не ще, госпожа Скинър го поведе към къщата.

— Истина е, сър, че дадох на баща му праха, който беше останал в кутията — заяви тя, — а след това май че взех още малко на тръгване от имението. Защото нали набързо се приготвих... за това ли да мисля...

— Хм! — многозначително произнесе Редууд, като видя детето. — Хм!

След това започна да го хвали пред госпожа Кадълс, което, разбира се, много зарадва почтената дама. После Редууд престана да й обръща внимание.

— Е, щом сте започнали, довършете докрай — каза той на госпожа Скинър на тръгване. — Само моля ви, не се преструвайте и този път.

— Да се преструвам ли, сър?... Как да се преструвам?

— О, вие прекрасно разбирате — отговори Редууд.

По изражението на бабата личеше, че тя наистина разбира.

— А вие на никого ли не сте казала? — продължи Редууд. — Нито на родителите, нито на доктора, така ли?

Госпожа Скинър кимна утвърдително с глава.

— Ако бях на ваше място, щях да продължа.

Редууд излезе от двора, спря и се огледа. Срещу портата, от другата страна на пътя, се издигаше червена тухлена постройка, обрасла с бръшлян и храсталак, с малки счупени прозорчета под покрива. Вляво от къщата зееше запусната кочина. Зад червената постройка започваше ограда с бодлива тел, а над вратата сред гъстата зеленина с тук-там пожълтели листа сияеше ярко осветена от слънцето бяла дъска, на която с едри букви беше написано: „Влизането в гората забранено.“

— Хм! — промърмори Редууд. — Хм!

В този момент размишленията му бяха прекъснати от тропота на колела и чаткането на конски копита. Иззад завоя изскочи файтонът на лейди Уондършифт. Редууд разгледа коларя и лакея. Първият беше типичен представител на хората, упражняващи тази професия, и караше файтона с такова достойнство, сякаш свещенодействаше. Други можеха да се съмняват в своето призвание и в общественото си положение, но той очевидно се смяташе за предопределен да вози лейди Уондършифт. Лакеят седеше до него със скръстени ръце на гърдите, очевидно също доволен от своята работа и от обществения си статус. Зад тях се виждаше самата господарка, облечена по селски, небрежно, но с лорнет в ръка, а до нея протягаха главички две млади госпожици.

Свещеникът, който в този миг прекосяваше улицата, почтително сне шапка, а Редууд продължаваше да стои неподвижно, с ръце, скръстени на гърба. Погледът му пробягваше от зеленината на гората към стената, а от нея към облачното небе. Но където и да погледнеше, той навсякъде виждаше гигантски деца по фланелени ризки, които седят на сламата и си играят с гигантски играчки.

„Да, сега започвам да разбирам какво ще ни донесе нашето откритие“ — помисли си той.

Малкият Кадълс, собственото му дете и децата на Косар някак се сляха в съзнанието му.

— Боже мой! — извика той, като се засмя на някаква внезапно хрумнала му мисъл, а след това се опомни и каза на госпожа Скинър, която го придружаваше: — Както и да е, но трябва добре да се храни и да му се дава достатъчно количество от праха. Аз ще се погрижа за това. Всяко тримесечие ще ви пращам по една тенекия. Тя ще ви стига.

Госпожа Скинър мърмореше нещо в смисъл, че „навярно съм взела в бързината“, „мислех, че няма да му навреди, ако му давам по малко“, и „както обичате, сър“. Изобщо стана ясно, че тя прекрасно разбира всичко.

Така детето продължи да расте.

— Един ден той ще изяде всички телета наоколо — каза най-накрая лейди Уондършифт.

— Ако Кадълс имат още едно дете, аз не знам...

* * *

Поради шума, който се вдигаше около храната, дори в такова усамотено селце като Чийзинг Ейбърт не можеха дълго време да повярват на теорията за епидемичната хипертрофия — била тя заразна, или не. Скоро госпожа Скинър бе длъжна да дава доста тежки и неприятни обяснения на лейди Уондършифт. Принудена да отговаря на въпросите ѝ, отначало тя само замълчаваше, като показваше единствения си зъб, а след това реши да се отърве от заслужените упреци с положението си на безутешна вдовица. Като гледаше с насълзени очи право в лицето на разярената благодетелка, тя говореше:

— Вие забравяте, милейди, какво преживях. И досега денем и нощем все мисля и не мога да се примиря със съдбата си. Малко ли е да загубиш опората си! В началото не можех да се отърся от унеса — гледам и не виждам, вървя, а не знам накъде. Как да разбере какво ще стане... Без да искам, грабнах от праха и дадох от него на внучето, като си мислех, че ще бъде в негова полза...

Като видя, че от госпожа Скинър нищо няма да научи, лейди Уондършифт се зае със семейство Кадълс, а като не успя и там, поведе дипломатически преговори с Бесингтън и Редууд. Нейните пратеници, доста тъпички енорийски настоятели, които зазубриха почти наизуст дадените им инструкции, се явиха пред злочестите учени със своите заплахи.

— Смятаме, че вие сте отговорен, господин Бесингтън, за щетите, причинени на нашата община — казаха те. — Смятаме за отговорен именно вас...

А когато това не подейства, те се обърнаха към адвокатската фирма „Бангерстън, Браун, Флап, Кодлинг, Браун, Тедър и Дакстън“, чийто представител — дребничко човече с хищни очички и остро носле — се яви пред Редууд, придружен от един агент на споменатата дама, и като си поговориха за щетите, попита:

— И така, господине, какво възнамерявате да предприемете?

Редууд отговори, че възнамерява да прекрати даренията на храна за Кадълс, ако той и Бесингтън не бъдат оставени на мира.

— И тогава се оправяйте с детето както можете — добави Редууд. — Преди да умре от недостиг на храна, то ще разори цялото

село. То е ваш жител и вие трябва да се грижите за него, така че трябва да ми бъдете благодарни, че ви давам храната безплатно. Що се отнася до госпожа Уондършифт — нали се смята за благодетелка и покровителка на селото! Нека носи отговорностите, свързани с това положение.

— Да, голямо зло ни сполетя — отбеляза височайшата дама, когато ѝ докладваха резултатите от преговорите с Редууд (като, разбира се, пропуснаха да ѝ предадат отзивите за нейната личност).

— Да, голямо зло ни сполетя — потвърди свещеникът.

А всъщност злото едва приближаваше.

ВТОРА ГЛАВА

ГИГАНТСКОТО МОМЧЕ

По мнението на свещеника малкият Кадълс беше безобразен.

— Прекалеността и излишеството не могат да бъдат красиви — твърдеше той.

Но в конкретния случай теорията, както често се случва, попречи на свещеника да прецени правилно реалността. Въпреки че детето живееше в такова затънтено място като Чийзинг Ейбърт, постоянно идваха любители фотографи да го снимат и тези снимки неопровержимо доказваха, че то е много красиво със своето весело, румено лице, правилни черти и гъста, черна, къдрава коса. Редом с него, малко вляво, се снимаше и големият Кадълс, за да се придобие представа за разликата в ръста им.

На третата годинка детето започна много „силно“ да расте (както би казал покойният му дядо) и затова малко погрозня, отслабна, загуби руменината си, но затова пък лицето му стана по-слабо, по-изящно, изобщо, както се казва, „по-интересно“. След първото подстригване косата му започна да се увива на големи кичури.

— Признак за израждане — казваше по този повод селският доктор. Но доколко това беше истина и доколко отслабването на детето бе резултат от лошото хранене — защото лейди Уондършифт със своето великодушие, съпътствано от чувство за справедливост, остави детето само на хляб, — този въпрос е неразрешим.

На снимките между третата и шестата си годинка детето е русо, кръглолико, чипоносо и много добродушно. Човек остава с впечатлението, че усмивката никога не слиза от лицето му, както при всички гигантски деца на неговата възраст. През лятото ходеше босо, с широка басмена ризка с връвчица, а на главата си носеше проста сламена шапка. На една снимка държи в ръка резен диня и широко се усмихва.

Снимките, правени през зимата, са доста по-малко и по-лоши. На тях то позира с панталони и куртка, ушити от стар килим в ярки цветове, с груби дървени обувки и с чорапи от зебло (ако се съди по

надписа „Джон Стикълс“). Под тези връхни дрехи носеше фланелена блуза с висока яка. Главата му също беше увита със зебло от чувал. На някои снимки е усмихнат, на други просто гледа в обектива. Още на петгодишна възраст в черните му добри очи вече се забелязваше едно особено изражение, което бе характерно за него през целия му живот.

По думите на свещеника, то причиняваше на селото големи щети. Като всички деца Албърт обичаше да играе, беше много любопитен, изобщо не беше срамежлив, но със съжаление трябва да признаем, че беше прекалено лаком. Въпреки „прекомерната щедрост“, по израза на лейди Уондършифт, той притежаваше „непростим апетит“, както го характеризираше селският доктор. Макар да получаваше от местната благотелка повече храна, отколкото можеше да изяде възрастен човек, той все пак си пооткрадваше по нещо за ядене, което пък затвърди мнението на лейди Уондършифт за алчността и неблагодарността на низшите слоеве от народа. Откраднатото изяждаше веднага с невероятна бързина. Наведен през оградата, той често си отмъкваше хляб от количката на хлебаря с дългите си ръце. От време на време от качето на бакалина изчезваше сирене и дори коритата за хранене на гълъбите на някои места се изпразваха твърде бързо. Като оглеждаха лехите с алабаш, стопаните често откриваха следи от грамадните му крака. Там, където алабашът беше изваден, празната ямичка беше зарита с детинска хитрост. Той ядеше алабаш в такива количества, в каквито хората ядат репички. Ябълки крадеше направо от дърветата и ги ядеше така, както другите деца ядат малини и ягоди.

В едно-единствено нещо тази лакомия беше изгодна за селото — малкият Кадълс изяждаше до последната шушка Храната на боговете, така че тя, „изчезвайки“ стремително, не можеше да причини появата на някакви гигантски животни.

Трудностите, които предизвикваше, бяха наистина много. „Той се бърка навсякъде и във всичко“ — казваше свещеникът. Албърт не можеше да ходи нито на училище, нито на църква поради невероятните си размери. За да се спазят наредбите на „глупавия и вреден закон за задължителното обучение“ — цитирам думите на свещеника, — настаняваха малкия Кадълс до отворения прозорец по време на уроците, но това нарушаваше дисциплината в клас. Децата гледаха предимно него, смееха се силно, когато заговореше: такъв

плътен глас нямаха дори възрастните. Опитът трябваше да се прекрати.

Същата история се повтори и с неговото ходене на църква, въпреки че тук, както ми се струва, можеше да се прояви повече настойчивост, защото момчето изглеждаше религиозно и обичаше музиката. По време на църковната служба то непрекъснато кръстосваше между тронове или седеше пред входа, слушаше звуците на органа и пеенето на хора.

Затова пък интелектуалното и нравственото възпитание на младия Кадълс, макар че се провеждаше под формата на откъслечно подхвърляни сентенции, се отличаваше с определеност и яснота. Свещеникът и всички околни със задружни усилия се стараеха преди всичко да му докажат, че неговата гигантска сила не ще му послужи за нищо и е донякъде лично нещастие, с което той трябва да се примири. Внушаваха му, че трябва да помни каквото му казват, да прави каквото му наредят, да се старае нищо да не чупи, дори нищо да не пипа. Освен това той трябваше да внимава да не настъпи нещо, да не рита, да не тича и да не скача. По-нататък той трябваше да поздравява по-големите, най-вече лицата, които принадлежат към по-висшите слоеве, да им бъде благодарен, че го хранят, поят и обличат със свои средства.

Всичко това детето заучи покорно, защото по природа беше много послушно и се отличаваше от останалите деца само по силата и апетита си.

В детските си години Албърт питаеше искрено благоговение към лейди Уондършифт, защото тя му се виждаше много величествена — във файтон или кабриолет, с камшик в ръка, дамата се отнасяше строго и високомерно към него. Що се отнася до свещеника, този почтен джентълмен напълно свикна с ролята на умния и слабия стар Давид, който се занимава с обуздаването на младия Голиат. Кадълс младши беше вече толкова голям, че никой не можеше да го възприема като седемгодишно дете, което жадува да си поиграе, по детски любопитно, по детски закачливо и обичливо, което послушно се подчинява и се нуждае от нови впечатления.

При разходките си из селото свещеникът често срещаше осемнадесетфутовото момче, което постоянно се мъчеше да задоволи двете основни детски нужди — да хапне нещо и да си поиграе. Видът

на това същество, както всичко необикновено и необяснимо, дразнеше и плашеше свещеника подобно на ерес.

Като активизираше остатъците от своето въображение (ако изобщо е имал такава), свещеникът си представяше всевъзможни бедствия — най-вече засягащи го лично, — ако тази сила излезе изпод контрол. Представете си, че младият Кадълс полудее? И тогава? А ако просто му скимне да спре да се подчинява?... Но нали храбрец е не човекът, който не се страхува, а който надмогва страха! Свещеникът се мъчеше да превъзмогне страха си и при среща с Кадълс винаги му подвикваше с твърд и властен тон, с какъвто произнасяше своите проповеди:

— Как е, Албърт Едуард, продължаваш ли да си добър?

В отговор младият великан се приближаваше към него, изчервен до уши, и неизменно промърморваше:

— Да, отче... Мъча се, отче...

— Така, така! — казваше свещеникът, като леко ускоряваше крачка и сдържаше дъха си. От уважение към мъжеството си той възприе правилото никога да не се обръща с лице към опасността, щом веднъж благополучно се е разминал с нея.

Трябва да се признае, че свещеникът възпитаваше младия Кадълс много умело. Той не го научи да чете и да пише, защото смяташе това за излишно, но го караше да наизусти правилата от катехизиса — например задълженията към близките, към Бога, който може жестоко да накаже Албърт Едуард Кадълс, ако той не се подчинява на свещеника и на лейди Уондършифт. Уроците се преподаваха в двора на къщата на свещеника, така че минувачите можеха да чуят детския заекващ, но същевременно басов глас, който повтаря основните догми на учението на господстващата религия.

— Задължавам се да се подчинявам на краля и на всички власти, а така също и на водачите, учителите, наставниците и духовните отци. Задължавам се да се държа смирено с всички по-стари и по-големи от мен...

Малко по малко Кадълс израсна толкова, че започна да плаши несвикналите с вида му коне. Затова му забраниха да се приближава до големия път, и то не само в селото, но и навсякъде. Това беше голямо лишение за момчето, защото пътят бе много интересен, и то не спазваше особено стриктно забраната, като се стараяше да гледа

отдалеч и да не плаши конете. Но затова пък блатата и нивите бяха изцяло на негово разположение.

Не зная какво би станало с момчето, ако не можеше да се разхожда на воля из полята, които се простираха на цели километри. Там то се губеше по цели дни, късаше клони от дърветата и правеше от тях грамадни букети — докато не му забраниха и това. Хващаше овце и ги разполагаше в прави редици, а те тутакси се разбягваха (нещо, на което той се смееше от все сърце), копаеше огромни ями и дупки — но му забраниха и това.

При разходките си из полето Албърт стигаше хълма над Ренгстън, но не отиваше по-далеч, защото оттам започваха оградените места и стопаните им го пъдеха — едни заради лакомията му, други заради ръста му, който всяваше страх у всеки срещнат. Те налитаха върху него с камшици и насъскваха кучетата си. Дори чух, че веднъж или два пъти стреляли по него със сачми от ловджийска пушка. В противоположната посока той стигаше до самия Хиклиброу, защото оттам през гората можеше да се видят Лондон, Чертъм и Дувърската железница. Но до нея не можеше да се приближи, защото навсякъде беше оградено и имаше табели: „Минаването забранено.“ Той не можеше да прочете надписите, но инстинктивно избягваше табелите.

Пътниците от преминаващия влак често го виждаха да седи край каменоломните на хълма. Беше напълно ясно, че влаковете му доставят приятни емоции: щом ги видеше, той започваше да размахва огромното си ръчище и да вика нещо.

— Бива си го този хлапак! — казваха си пътниците един на друг. — Едно от гигантските деца, отглеждани с Храната на рекламата. Казват, господине, че то не ставало за нищо. Било полуидиот и чисто и просто разорявало общината.

— Родителите му са много бедни, нали?

— Живеят за сметка на господарката на близкото имение. Бедни са наистина.

Обикновено целият влак се струпваше на прозорците.

— Добре че най-после прекратиха с това безобразие — отбеляза един дълбокоумен джентълмен. — И какво ще стане, ако се хранят няколко хиляди такива субекти, а?

— Напълно вярно! — обади се друг също толкова мъдър джентълмен.

* * *

Младият Кадълс беше много нещастен.

Да вземем например неприятностите с реката.

Момчето на Спендър го научи да прави корабчета от вестник и да ги пуска надолу по реката, а когато те изчезваха под моста в ейбъртския парк, Кадълс притичваше и ги хващаше в селището. Но трябваше да притичва през мястото на Тормет! Помислете си само в какво положение изпадаха свинете на Тормет, след като всякакви движения им бяха противопоказани! А и бродът беше точно под прозорците на замъка Ейбърт — под носа на лейди Уондършифт. Приятно ли е, кажете, да гледате мръсните смачкани вестници, пък и осемнадесетфутовия хлапак, който тича презглава сред стадо изплашени свине?

Тъй като не можеха да му наложат наказания, младият Кадълс дори се изхитри да си прави мънички постройки. Изкопал, да речем, пристанище за своята хартиена флота, след това направил канал, който кой знае как залял мазето на лейди Уондършифт, и най-накрая... отбил рекичката. Той я прегради, като пренасяше пръст със старата врата на плевнята (трябва доста да се е потрудил), водата изви към разсадника на замъка, като отнесе госпожица Спинкс, нейния триножник и най-хубавите ѝ акварелни рисунки. Впрочем самата Спинкс остана почти невредима, измокри се само до пояс и побягна вкъщи, но триножникът и рисунките бяха отвлечени. От разсадника водата сви край оградата, замъкна и нея и през зелената врата изскочи на завоя, където стигна трапа и отново влезе в коритото си.

Сам изплашен от последиците на своето начинание, младият Кадълс цели две денонощия не се прибра вкъщи. Върна го гладът и тогава над момчето се разрази такава буря, каквато съответстваше на размерите му повече от всичко друго, което му бе писано да понесе в родното си гнездо.

* * *

Веднага след тази сдучка лейди Уондършифт, загрижена за наказването на виновника, взе едно решение. Отначало то бе съобщено на иконома, и то толкова ненадейно, че той подскочи от изненада. Човекът прибираше чиниите след закуска, а лейди Уондършифт гледаше през прозореца към терасата, откъдето хранеха елените.

— Джон! — внезапно извика дамата с повелителен тон. — Този хлапак трябва вече сам да си печели хляба.

И тя с лекота доказва както на Джон, така и на всички останали в селото, включително и на Кадълс, че може да наложи своето решение.

— Дайте му каквато и да е работа — каза тя на свещеника, — трудът е призиванието на Кадълс.

— Както и на всеки друг човек, предполагам — съгласи се свещеникът.

— Аз винаги съм твърдяла същото. Леността е майка на всички пороци и дяволът ще намери работа за празните ръце, ако ние не им я дадем. Думата ми е за работническата класа. Винаги съм се придържала към това правило по отношение на младите си слугини. Е, каква работа да му намерим?

Оказа се, че е много трудно да се намери работа за младия Кадълс. Отхвърлиха доста занимания и се спряха на пощальонската служба: възложиха на Кадълс да разнося бързите писма и телеграмите, а освен това да носи чувала, който бе специално пригоден за целта. Това занятие се хареса на Кадълс и той гледаше на него като на игра, така че когато Кинкъл — управителят на лейди Уондършифт — видя с каква лекота той пренася тежките пакети, предложи да го пратят в каменоломните да троши камъни. Тази бляскава идея веднага бе приведена в изпълнение и като че ли реши въпроса окончателно.

Кадълс започна да работи в каменните кариери отначало като на игра, по детски, а след това привикна и не по-зле от възрастен копаеше, трошеше, товареше колички, откарваше ги на определените места и изобщо едва ли не сам разработваше цяла кариера.

Казват, че Кинкъл направил от него много полезен работник за лейди Уондършифт, а и безплатен, ако не се смятат разноските по издръжката му. Но това не пречеше на почтената дама да казва, че Кадълс е гигантски паразит, който живее за нейна сметка. По това време той носеше риза, направена от зебло, кожени панталони и дървени обувки, подковани с гвоздеи, а главата си покриваше със

старо, остро сламено покривало за сенник, но най-често ходеше гологлав.

Той работеше с лекота, но не можеше да се каже, че е особено усърден — поне свещеникът при една от своите разходки го завари да седи самотен и бездеен в очакване на закуската, сякаш така беше редно.

Тази закуска се състоеше от каша, изсипана в малка количка, която той сам закарваше на работното си място и лакомо изяждаше храната. Понякога в кашата му сипваха и малко захар. От време на време го караха да смуче парче каменна сол, както се дава на кравите и овцете. Щом се наядеше, той отиваше да пие вода направо от ручея, като минаваше покрай изгорялото имение в Хиклиброу. Точно това обстоятелство отново даде възможност за разпространение на Храната на боговете. Навярно устните на Кадълс често са били посипани с Хераклофорбия, която е попаднала във водата. Сигурно това е предизвикало появата на гигантската растителност по бреговете на ручея. А след това дойдоха гигантските жаби, пъстърви и най-накрая един толкова голям шаран, че ручеят се оказа малък за него.

На другата пролет към гигантската растителност по цялото течение на ручея и към гигантските риби се прибавиха и грамадни майски бръмбари — децата ги нарекоха летящи автомобили, — така че лейди Уондършифт бе принудена да замине за чужбина.

* * *

След време обаче храната започна да действа по-различно върху Кадълс. Въпреки скромното си възпитание, дадено му от свещеника и насочено да създаде от него макар и гигантски, но все пак селянин — работен човек, — той изведнъж започна да се интересува от неща, които не го засягаха, и да задава неудобни въпроси. В периода на пубертета Кадълс се изтръгна от опеката на свещеника. Как ли не се опитваше отецът да забрави този неприятен за него факт, но вътрешно не успяваше да се примири с него.

Младият гигант не трябваше да търси много далеч материал за размисъл. Обикновеният човешки живот си течеше край него както край всички нас — само гледай и мисли. Но неговото положение

поради изключителността си подбуждаше към размисъл много повече, отколкото е обичайно. Младият Кадълс скоро разбра, че не е човек като другите, а и много неща, достъпни за всички, бяха невъзможни за него. Игрите с момчетата, училището, църквата, хорът в местното дружество, силно осветените стаи на замъка, на които често се любуваше през прозорците, крикетът и тенисът — всички тези форми на общуване между хората бяха недостъпни за него. А с настъпването на периода на възмъжаването, когато наблюдаваше с особен интерес всяка проява на любов, особено интимните отношения, които играят толкова важна роля, той съвсем се обърка.

Веднъж, в една тиха неделна вечер, в уединена сенчеста алея в парка на Чийзинг Ейбърт двама влюбени решили да се нацелуват, като се възползвали от това, че никой не ги вижда. Според двойката тайната на тези целувки щяла да бъде опазена от безлюдната алея и дванадесетфутовите огради.

Но изведнъж за голямо учудване на двамата участници в нежната сцена те били вдигнати от невидима сила, при това всеки поотделно.

Като се опомнили, те видели под мишниците си палец и показалец, а срещу техните зачервени и смутени лица блестели ласкавите черни очи на младия Кадълс.

— Защо правите така? — попитал ги той.

Нещастните обекти на наблюдение отначало занемели, но след това мъжът пръв дошъл на себе си, естествено, и като си спомнил за дължностите на верния рицар, се развикал отчаяно, като заплашвал Кадълс със съд, ако не бъде пуснат обратно на земята. Навярно и Кадълс си спомнил уроците на свещеника, защото веднага се подчинил и не само предпазливо ги поставил на същото място, но дори ги побутнал един към друг така, че да могат да се прегърнат. След това ги погледнал малко нерешително и изчезнал.

— Бях бесен от ярост — твърдеше по-късно героят на приключението. — Просто не можехме да се погледнем в очите от срам. Знаете ли, ние се целувахме, когато той ни грабна... И кой знае защо, след това тя стовари всичко върху мен. Каза нещо обидно и след това мълча до дома си.

Великанът започна да преминава от мълчаливи наблюдения към експерименти и разпити. Но въпроси можеше да задава само на малцина и затова ги понасяше главно майка му.

Разговорите помежду им ставаха обикновено на двора, край къщата, където госпожа Кадълс переше дрехите на лейди Уондършифт. Великанът приближаваше и като внимаваше да не смаже някоя кокошка или пиле, предпазливо сядаше до стената на плевника. Още същия миг пиленцата, които много го обичаха, скачаха на коленете му и търсеха в гънките на ризата му вар, която сигурно им харесваше. Когато времето беше хубаво и любимото котенце на госпожа Кадълс стоеше на кухненския прозорец, то също скачаше на рамото му и тръгваше на пътешествие по грамадното тяло. От време на време допираше лапичка до лицето на Кадълс, а понякога хубавичко го издраскваше — от обич, разбира се. Великанът никога не се решаваше да прекрати тези закачки, защото се страхуваше да не нарани с грубите си пръсти някое от тези малки животинчета. Скоро започваха и разговорите.

— Мамо — попита веднъж синът, — ако работата е нещо хубаво, защо не всички работят?

Майката го поглеждаше и отговаряше:

— Тя е добра само за хора като нас.

— Защо? — продължи синът и като не получи никакъв отговор, прояви настойчивост: — Защо хората работят, мамо? Защо аз всеки ден троша камъни, ти переш дрехи, а лейди Уондършифт само се вози на файтон и обикаля чуждите страни, където аз и ти никога не можем да отидем?

— Е, нали затова е лейди — отговори госпожа Кадълс.

— Така ли? — каза синът и се замисли.

— Ако на света нямаше богати хора да ни дават работа — продължи майката след кратко мълчание, — от какво щяхме да живеем ние, бедните?

Това трябваше да се осмисли.

— Защо, мамо? — подновяваше въпросите си синът. — Нали ако нямаше богати, всички щяхме да бъдем бедни и тогава...

— Ах, какъв досаден хлапак си — казваше майката. — Откак умря баба ти, с теб не може да се излезе на глава. Питай по-малко — и по-малко ще те лъжат. Ако започна подробно да ти обяснявам, баща ти трябва да отиде да яде в гостилницата. Остави ме да изпера.

— Добре, мамо — отговаряше великанът, като поглеждаше учудено майка си. — Не знаех, че ти досаждам.

След това той дълбоко се замисляше.

* * *

Той отново се бе замислил в деня, когато свещеникът го видя за последен път. Младият Кадълс вече беше истински мъж.

Представете си един прегърбен старец с треперещи ръце, който едва пристъпва, с отслабнала памет и тих глас, но с все още живи и весели очи въпреки купищата неприятности, преживени от него през последните петнадесет години покрай Храната на боговете. Тези неприятности вече не го плашеха или дразнеха, той се примири и заживя с тях.

— Да, признавам си, че в началото ми беше неприятно — казваше той. — Отношенията край мен се промениха. Беше време, когато децата можеха да косят и да жънат, а сега възрастен човек трябва да отиде да реже класовете, и то със секира или трион. На нас, старите, ни е мъчно да виждаме пшенични класове, високи до двадесет и пет фута, каквито станаха тази година след напояването. Преди тридесет години използвахме някогашните коси, превозвахме снопите с каруци и се радвахме на богатата реколта... После пийвахме, пък току започваха сватбите...

Горката лейди Уондършифт! — продължаваше той след кратко мълчание. — Тези нововъведения никак не й харесваха. Тя беше от стария тип жени. Винаги съм казвал, че идва от осемнадесети век. Каквото да направеше или кажеше, излъчваше сила, енергия, власт! Сега вече няма такива...

Тя умря почти в нищета. Всичко заряза, пък и как да не го зарече, когато светът пред очите ѝ сякаш се обърна с краката нагоре! Да вземем например тази гигантска трева, която едва не превзе цялата ѝ градина. Покойната не се занимаваше с особена охота с градинарство, но обичаше реда, обичаше всичко да расте там, където е посадено, и така, както трябва. А това тук на нищо не прилича — не може да се излезе на глава с тази трева! Съсипа се...

Пък и нашето малко чудовище все ѝ досаждаше. Непрекъснато ѝ се навираше в очите. Най-накрая тя започна да си мисли, че той само това прави — наблюдава я през оградата. Не ѝ харесваше и това, че

стана по-висок от нейния дом. Това оскърбяваше силно развитото ѝ чувство за пропорция. Да, мъчно ми е за нея... горката... Все се надявах, че тя ще ме погребее, а то... аз я преживях. Майските бръмбари я довършиха. Те се навъдиха покрай червеите в блатото... Наистина големи колкото мишки... А как летяха... Пък и мравките...

Мира нямаше горката. Родното гнездо ѝ опротивя. „Ще ида — казва — в Монте Карло, не е ли все едно къде ще живея.“ И замина.

А там — хазарт. Ужасна смърт, казват... И умряла в хотел... Печален край! Все едно в изгнание... Да, човек не знае какво го очаква. Жалко, че аристокрацията — естественият водач на английския народ — губи почва под краката си... Вехне... Това е вярно!

Всъщност всичко е вятър — продължаваше свещеникът. — Е, неприятно е, разбира се. Децата например нямат такава свобода, както преди (заради мравките и другите вредни твари). Едно време казваха, че тази храна ще предизвика пълен поврат във всичко, но не излезе точно така! Има в природата нещо такова, което не се страхува от новото. Не зная какво е то. Не съм от онези учени, които всичко обясняват с етера или с атомите. И еволюцията, и тя е вятър! Това, за което говоря, го няма в никакви книги... Наречете го както щете — абсолютен разум, същност на човешката природа, вечност, мирова скръб... Наречете го както искате!

Така свещеникът дочака своя край. Той не усещаше приближаването на смъртта и всеки ден се разхождаше чак до воденицата, макар да не изкачваше хълма с предишната лекота. Но последния път не можа да стигне далеч. Кадълс не работеше и свещеникът го видя на около половин километър от върха на хълма. Гигантът седеше на могилата със свити крака и с глава, опряна на ръцете. Беше застанал ребром към свещеника и така се беше замислил, че не го забеляза и не се обърна.

Така той никога не узна, че свещеникът, който изигра толкова важна роля в живота му, го гледаше за последен път (в нашия странен свят хората често се разделят завинаги именно по този начин).

А свещеникът го гледаше, защото за миг бе завладян от мисълта, за какво ли мисли това чудовище, когато си почива от работата. Но той вече беше много немощен, за да се съсредоточи върху тази загадка, и мислите му веднага потекоха в обичайното си русло.

— *Aere perennius* — прошепна той на връщане по пътеката, която сега не вървеше направо, а се извиваше змиеобразно, за да заобикаля гигантската трева. — *Aere perennius!* Нищо не се е променило... Размерите нищо не значат... Скоро всичко пак ще си дойде в съотношение едно към едно и животът ще потече по старому... Вечният кръговрат...

И същата нощ незабелязано от никого и почти безболезнено той напусна по реда си този свят, в който употреби толкова усилия да отрича силата на промяната.

Погребаха свещеника край църквата, под високия кипарис. Върху скромния му надгробен паметник с епитафия, завършваща с думите: *Ut in principio, nunc est et semper*, почти веднага израсна гигантска трева, чиито семена вероятно бяха пренесени от същата долина, в която бе разпръсната Храната на боговете. Нито коса можеше да отреже тази трева, нито добитъкът я ядеше, затова гробът на свещеника навярно и досега е скрит от очите на човечеството.

**ТРЕТА КНИГА
ПОСЛЕДИЦИТЕ**

ПЪРВА ГЛАВА НОВИЯТ СВЯТ

Промяната настъпи постепенно, в течение на двадесет години. Разбира се, мнозинството я забелязваше, но тя за никого не представляваше изненада, която да го порази внезапно. Само един човек видя всички тези промени от упор, наведнъж и най-неочаквано. За нас ще бъде много полезно да тръгнем заедно с него и да споделим първите му впечатления.

Този човек бе престъпник, осъден на доживотен затвор (за какво престъпление, нас това не ни засяга), но след двадесет години затвор той бе помилван. В едно прекрасно лятно утро този нещастник, напуснал света като двадесет и три годишен младеж, напусна тесния свят на суровия и еднообразен труд и отново се завърна при ослепителната светлина на свободата. Облякоха го в дрехи, каквито отдавна бе отвикнал да носи, обръснаха му дългата брада и го пуснаха по белия свят като новороден — напълно отчужден от всичко и съвсем безпомощен. За щастие на този свят той имаше роден брат, който някога беше бедно малко момче, но вече се бе превърнал в представителен, богат и влиятелен джентълмен. За още по-голямо щастие този брат не се отвърна от затворника и дори дойде да го посрещне пред затвора и братски, от все сърце, го прегърна в името на общите спомени от родния дом. Двамата слязоха в Дувър и вървяха по улиците на града, хванати под ръка. Говореха малко, но чувствата им бяха изобилни.

Решиха да прекарат в ресторанта времето, което им оставаше до влака за Лондон, и там да си поприказват за миналото. Възкръсналият за живота разпитваше брат си за съдбата на роднини и познати, кроеше планове за бъдещето, с една дума, разговорът засягаше теми, които не ни интересуват, защото ние искаме само да видим промените, извършени за двадесет години, през очите на човек, който ги забелязва изведнъж.

Щом минаха Фракстън, бившият затворник се отърси от своите спомени. Застанал до прозореца, той се учудваше на слънцето и

непрекъснато повтаряше:

— Ах, колко е хубаво! Откога не е имало такова хубаво време!

Тъкмо тогава в очите му се наби фактът, че не всичко в природата е запазило предишните си размери.

— Я виж ти, я виж ти! — провикна се той, като седна и за първи път прояви радостно оживление. — Я виж какъв лопуш, висок колкото троскота! Едно време нямаше такова нещо. Или пък съм забравил.

Но това наистина беше лопуш, само че гигантски, и растеше не сред троскот, а сред гигантска трева, из която между другото точно в този миг пъплеше рота английски войници, които както винаги правеха учение по правилника, разработен след войните. Във великанската трева тези войници щъкаха като божи кравички, движещи се на групи сред пшеничните класове.

Тъкмо когато наблюдателите от влака гледаха тази сцена, влакът навлезе в тунел — стана тъмно. След това приближиха разпределителната гара Сандлинг, цялата обрасла с гигантски лен, пренесен от съседната долина и достигнал невъобразима височина. Навярно бяха почнали да го секат, защото на втора линия на гарата имаше цял товарен влак с ленени греди. Точно тогава току-що завърналият се в света гражданин за първи път чу за Храната на боговете. Братята продължиха да пътуват из краища, където всичко бе запазило предишните си размери. Те бяха потънали в оживен разговор. Единият обсипваше другия с въпроси, на които той се затрудняваше да отговори, защото никога не се бе замислял за нахлуването на гигантизма в обикновения живот като за единен процес, а гледаше на него като на поредица от невероятни факти, които вече са престанали да будят интереса на хората.

— Всичко това е дело на Храната на боговете — каза той, — така де, на Храната на рекламата, или Силната храна, както още я наричат. Нима нищо не си чул за нея? Силна храна! Как не! Сега тя влияе дори върху изборите. Знаеш ли, то е едно такова изкуствено вещество. Нима никой не ти е говорил за него?

Стори му се, че брат му страшно е подивял в затвора, щом не знае дори това.

Като продължиха разговора, те от време на време поглеждаха през прозореца за нещо по-интересно. Отначало нашият възроден гражданин проявяваше интерес към храната, така да се каже, като към

любопитен факт. Забавляваше го мисълта, какво би казал някой, ако научи за нея, или какво би станало, ако хапне от нея и т.н. (Но храната нито за миг не излизаше от ума му, както става винаги с хора, на които някой нов и странен факт е направил впечатление изведнъж, ненадейно.)

Това обаче ставаше по времето, когато гигантизмът се изявяваше спорадично по лицето на земята. На места храната още не бе разпространена, а имаше други места, където цялата почва и дори въздухът бяха наситени с нея. Първите места почти не бяха променени за тези двадесет години, а вторите не можеха да бъдат разпознати.

По пътя от Дувър за Лондон подобни контрасти се срещаха много често. За известно време събеседниците пътуваха сред обичайната селска английска природа, известна на нашия познайник още от детството: малки нивички, оградени с жив плет; тесни пътища, обрасли с дъбове, брястове и тополи; мънички върбалаци по бреговете в деретата; купи сено, които изглеждаха така, сякаш можеш спокойно да си ги пъкнеш в джоба; къщички играчки с пране, простряно да съхне край оградата; криви селски улички, тухлени двуетажни къщи с перденца на прозорците; полянки с цветя, с една дума — деветнадесети век все още не бе успял да загине в борбата с гигантизма. Гъсталаците от лопуш и трясък, оцелели след изсичането, но изсушени от вятъра, и останките от великански гъби или стебла на великанска трева, която някой се е опитвал да запали, единствени напомняха за нашествието на гигантизма.

Така влакът пропътува повече от двадесет километра из места, в които хората продължаваха да си живеят по старому, въпреки че наблизо, зад хълмовете, беше долината на Чийзинг Ейбърт, изцяло подвластна на великанското бъдеще. После отново започнаха да се забелязват признаците на гигантизма — например новият мост към Торнбридж, прехвърлен през широкото плато, образувано там, където Мидуей бе задръстен от великанска растителност, с която изобщо не можеха да се справят. След това отново започна двадесети век, а когато отдалеч сред мъглата се очерта Лондон, следите на гигантизма започнаха да се срещат на всяка крачка.

В югоизточния район на столицата, където живееше Косар с децата си, гигантизмът беше плъзнал на хиляди места и в хиляди форми, така че с него бяха започнали да се примиряват. Но

възвърналият се към живота гражданин остана поразен, когато за първи път и изведнъж видя резултатите от това нашествие: необикновените за неговите представи здания и приспособления; грамадните, оградени и лошо миришещи складове с някакви невиджани греди и летви, използвани като гориво за огромните машини в гигантските фабрики и корабостроителници, около които на тумби се събираха лондонските хлапаци, за да гледат как се движат великанските колела и лостове; особените пътища, направени за гигантските коли и файтони — пътища, застлани с дебел влакнест слой коноп; високите кули с парни сирени, които предупреждаваха населението за всяка поява на великански животни (такива сирени бяха поставени и на камбанариите на старите църкви, което бе особено обидно); мъничките, боядисани в червено войнишки бараки със стрелбища от триста ярда, където войниците всекидневно се упражняваха в стрелба с едрокалибрени пушки за лов на слонове, като за мишени им служеха чучела на гигантски мишки. От времето на Скинъррови такива мишки се появяваха шест пъти в югоизточните части на Лондон и станаха толкова обичайни гости там, колкото обичайни са тигрите в околностите на Калкута.

Братът на затворника купи в Сандлинг няколко вестника, които прегледаха по пътя. Новакът в живота на двадесети век се убеди, че сега вестниците имат по-голямо значение от преди, макар по размер да са станали по-малки и да се печатат с други шрифтове. Но най-много се учуди на безбройните рисунки, които изобразяваха чудни, невиджани неща. А и заглавията на повечето статии му звучаха съвсем непознато, като че ли са писани на чужд език: „Узаконяване на Храната на рекламата“, „Силната храна — обществено зло“, „Новата реч на господин Катергам“.

— Кой е този господин Катергам? — попита новият гражданин.

— Един смелчага — отговори братът.

— Някакъв политик, а?

— Искан да сваля правителството. Поставил ги е натясно.

— Я виж ти — каза новакът, — сигурно са си все същите — Чембърлейн, Розбери и всички други... Господи Боже мой! Какво е това? — извика той внезапно, като погледна през прозореца и хвана брат си за ръкава.

— Това са младите Косар.

— Господи! — извика пак новият гражданин, като изтърва вестниците и се втрени с безпомощно учудване в сцената, която се разкри пред очите му.

Сред дърветата се виждаше великанска човешка фигура, висока около четиридесет фута, която стоеше в свободна и красива поза с широко разтворени крака и с отметната назад дясна ръка, в която държеше голяма топка, очевидно с намерение да я хвърли. Великанът беше облечен с костюм от тънка и здрава метална сплав, подобна на броня, и препасан с широк стоманен колан със закачена на него огромна кесия. Обляна от слънчевата светлина, фигурата на великана блестеше като сребърна статуя на гладиатор. Но никой не успя да я разгледа по-внимателно, защото влакът се движеше доста бързо и след няколко секунди от прозореца се видя друга подобна фигура, която се бе приготвила да улови топката. Огромното пространство зад дърветата на север от Севънс вероятно бе отредено за резиденция на великаните.

На един от хълмовете, които ограждаха това пространство, се виждаше масивна стена, зад която се издигаше чудовищно голяма къща в египетски стил, построена от Косар за децата му, когато великанската детска стая изпълни своята роля. Зад къщата се намираще също такъв грамаден и мрачен каменен плевник, откъдето се чуваха титанични удари с чук върху къс нагорещено желязо. Чукът беше необикновено голям, както се виждаше от прозореца на влака.

Братята не бяха успели да се полюбуват на картината, когато вниманието им бе погълнато от полета на топката с големина на бъчвичка, която попадна в ръцете на втория великан.

— Хвана я! — извика новоизлюпеният гражданин, който едва си пое дъх от учудване.

Зрителите можеха да се наслаждават на тази сцена няколко секунди, защото влакът навлезе в тунела на Чийзинг.

— Боже мой! Боже мой! — извика отново новакът, когато мракът обгърна пътниците. — Какво е това? Ами че той е по-висок от всяка къща!

— Да, такива са младите Косар и заради тях се вдига цялата връва.

След като излязоха от тунела, пътниците видяха още кули, още червени бараки; а след това започнаха да се низят крайградските вили,

по чиито железни огради, столбори, стълбове, изобщо навсякъде, пъстрееха с всички цветове непознати за новия гражданин афиши и обяви. Често се виждаха и възвания против гигантизма и карикатури на неговите прояви. Думите „силна храна“, „храна на рекламата“, „Катергам“, „Джек — убиецът на великаните“ бодяха очите на минувачите.

Високопоставеният брат реши да отпразнува посрещането на своя родственик с обяд в добър ресторант, с музика и всички почести, както се казва, а след това да го заведе на театър — с една дума, да заличи от паметта му всички спомени от затвора. Но точно по тази причина целият план претърпя промени. Колкото до обяда — наобядваха се, но решиха, че ще бъде по-добре да задоволят любопитството на бившия затворник към Храната на боговете и поврата, направен от нея в обществения живот, вместо да отидат на театър.

— Тя не ми излиза от ума — каза той, — не мога да мисля за нищо друго.

— Е, както искаш, денят си е твой, братко. Можеш да правиш каквото си искаш. Ако желаеш, да отидем на големия митинг в Народната палата.

След това решение те се озоваха сред огромна тълпа пред малка осветена трибуна, където свиреше орган. Този орган се опитваше да заглуши крясъците на многобройната тълпа, която се стичаше доста мудно, но в един миг замлъкна.

Братята тъкмо се бяха скарали с един джентълмен, който невежливо блъсна единия от тях в гърдите, когато на трибуната се появи Катергам. Неговата мъничка черничка фигурка с червена топка вместо лице и с орлов нос изведнъж изникна в средата на трибуната. Какви викове! Какви приветствия! Боже мой! „Ура-а-а! Ура-а-а!“ — подхвана един човек близо до трибуната, викът се поде от цялата зала, дълго не спираше и разтърсваше стените на зданието.

Но никой не викаше с такова въодушевление, както новопоявеният се гражданин. Дори сълзи излязоха на очите му от усилието, макар че той не знаеше на какво точно се радва. Постойте обаче двадесет години в затвора и сами ще разберете какво значи да имаш възможност да активизираш дейността на дробовете си заедно с цяла тълпа, без никой да ти пречи.

Той спря да вика, когато почувства, че е останал сам.

Последва пауза: Катергам трябваше да почака, докато някакви дребнички хорица — членове на бюрото — извършат необходимите формалности. А през това време тълпата шумеше и на фона на този шум от време на време се чуваха възгласи: „Какво се бавят още?“, „Какво прави този старец?“, „Така никога няма да свършим!“, „Скоро ли ще чуем Катергам?“ и т.н.

Най-накрая Катергам се изправи зад катедрата и всички можаха свободно да огледат дребната фигурка на великия човек. Право да си кажем, тази фигурка бе поомръзнала на всички, защото хората можеха да ѝ се налюбуват по илюстрациите, безбройните карикатури, медалите, пуснати в чест на борбата с гигантизма, по антигигантичните знаменца и дори върху книжните кесии и подплатите на „катергамовите“ шапки. Изобразяваха го като моряк с фитил в ръка на брега на морето (навярно житейското) край оръдие с надпис: „антигигантичен закон“, което беше насочено към морско чудовище с надпис „гигантизъм“; или като въоръжен от глава до пети св. Георги, убиващ дракона; като титаничния Калибан, който пред входа на мрачната пещера се опитва да отклони удара на копие, на което е написано: „нови постановления за Храната на рекламата“; или като летящ Персей, който грабва красивата Андромеда (с отчетлив надпис на колана „цивилизация“) изпод ноктите на чудовище, по чиито части на тялото пишеше: „атеизъм“, „егоизъм“, „механика“, „гигантизъм“ и пр. Но най-често народното въображение представяше Катергам като „Джек — убиецът на великаните“, като го рисувахе съвсем достоверно (може би там беше малко по-висок и поширокоплещест). Именно в този си вид той се яви пред погледа на новия гражданин.

Шумът сред тълпата мигом спря, щом Катергам стана, но затова пък бяха подети приветствени възгласи. Катергам първо се поклони, а след това махна с ръка, шумът престана и настъпи такава тишина, каквата има само на многолюдно сбирание след продължителни викове. Когато човек е в пустиня, край него, разбира се, е тихо, но той все пак дочува звука от своите стъпки, дишането си и дори нещо повече: полъха на вятъра, шумоленето на тревата и пр. А в залата на Народната палата настъпи такава тишина, че до началото на речта на Катергам не се чуваше нито звук, а когато той заговори, само гласът му — силен и

ясен — изпълваше пространството, като достигаше и до най-отдалечените слушатели. Той говореше отмерено и разбираемо за всички.

Мъничката черничка фигурка, ярко осветена и говореща със силен глас сред огромната тълпа, направи огромно впечатление на новия гражданин. Зад оратора седяха неговите поддръжници, а пред тях се виждаха редици гърбове, вратове и полупрофили.

Катергам говореше за предишните наредби. „Слушайте, слушайте!“ — понесе се сред тълпата одобрителен шепот. „Слушайте, слушайте!“ — повтори от все сърце и новодошлият, който всъщност не слушаше особено внимателно думите на Катергам, а все повече се вживяваше в грандиозността на митинга. Катергам говореше за мъдростта на предците, за постепенното създаване на почтените институции, за традициите — нравствени и социални, създадени от английския народ. („Слушайте, слушайте!“ — извика отново новодошлият със сълзи на очи.)

— А ето сега — продължаваше Катергам — цялата тази мъдрост, всичките тези учреждения и традиции са потъпкани. Да, потъпкани! Нима защото на трима смахнати преди двадесет години им е хрумнало да смесят някакви вещества в една колба, трябва да бъде разрушен редът и всичко, което е свято за повечето от нас? (Викове: „Не, не, няма да допуснем.“) Ако е така, крайно време е да престанем да се колебаем, време е да се заловим за работа (одобрителни възгласи), време е да се откажем от полумерките.

Джентълмени, ние чухме — викаше Катергам, — че обикновената коприва достига гигантски размери. Отначало тя беше такава, каквато е всяка коприва през пролетта. Детинска работа беше да я изскубнеш от корен. Но ако оставите това на пръв поглед невинно растение и му дадете възможност да израсне, ще ви трябват секири и въжета, ще трябва да рискувате живота си, за да се преборите с него. Ще трябва доста да се потрудите и много от близките ви вероятно ще загинат...

Силно и продължително скандиране прекъсна думите на оратора, а когато шумът утихна, Катергам завърши речта си по следния начин:

— Учете се да се борите срещу гигантизма с неговите методи... Изскубнете копривата, преди да е станало късно!

Той млъкна и отпи от сложената пред него чаша с вода.

— Това е просто и ясно! — извика някой от тълпата и отново настана невероятен шум: всички викаха, спореха, разговаряха.

Новопоявилият се гражданин напусна митинга обявян в пот и страшно възбуден. По израза на лицето му можеше да се съди, че той е бил удостоен с блаженството да чуе гласа небесен. Сега вече знаеше! Сега вече всичко разбираше! Излезе от затвора точно в кризисния момент — в мига, когато окончателно трябваше да се решат сложните и заплетени социални въпроси. Във великата борба, която им предстоеше, той щеше да изиграе своята роля на свободен и съзнаващ своята отговорност човек. А що се отнася до същината на нещата, всичко беше ясно: от едната страна са тези чудовищни, облечени в ризници великани (сега той знаеше какво да мисли за тях), а от другата страна — този дребничък човечец с глас, проникващ до дъното на душата, надарен с изкуството да убеждава: това джудже, този „Джек — убиецът на великаните“. Всички трябваше да се обединят, за да „изскубнат копривата, преди да е станало късно“.

* * *

Най-високите, най-силните и най-знаменитите сред великаните бяха тримата синове на Косар. Ограденото място, което използваша за игра, бе до такава степен отрупано с всевъзможни модели на играчки и приспособления, че не можеше да става и дума за друго подобно място в света. То обаче започна да става тясно за тримата младежи. Най-големият от тях излезе много способен техник изобретател и сам си направи гигантски велосипед, който се движеше със скорост двеста и петдесет километра в час. Но за подобен велосипед нямаше нито подходящи пътища, нито мостове, затова той стоеше безполезен, опрян до стената, докато някой от великаните не се метнеше отгоре му, за да направи две — три обиколки на имението. Момъкът го беше изработил в детските си години, за да направи околотско пътешествие с него, но когато порасна, великанът се убеди, че подобно пътуване е немислимо.

— О, синко, първо трябва да построиш път за своя велосипед. Несъмнено! — каза старият Косар.

И в едно прекрасно утро тримата братя се заловиха да построят такъв път. Тъй като бяха много упорити, и тримата здравата се заловиха за работа. Светът откри начинанието им на няколко километра от Севънс по посока към канала. Прекрасно нивелираният и здраво валиран път беше прав като стрела. Възбудена тълпа от най-различни хора — земеделци, арендатори, агенти, представители на местните власти, адвокати, полицаи, дори войници — отиде при тях по обед, ако не се лъжа, седмица след започването на работата.

— Ние правим път — каза най-големият брат.

— Виждаме, че правите път — каза някакъв представител на органите на властта, — но се постарайте да уважавате чуждия имот. Вие нарушихте правата на двадесет и седем частни собственици, на девет общински съвета, на два завода и на една железопътна компания, без да говорим за правата на града.

— И таз добра! — извика най-големият Косар.

— Бъдете добри да спрете строежа.

— Но нима не ви е необходим хубав, прав, удобен път вместо тези непрестанни неудобни завои?

— Не казвам, че не ни е необходим, но...

— Но не трябва да се прави, така ли? — попита средният Косар, като заби лопатата в земята.

— Поне не по този начин — отговори длъжностното лице.

Неговият отговор обаче не се отличаваше с особена яснота и определеност.

Старият Косар, който беше дошъл да види работата на децата си и щетите, които са нанесли, ги смъмри строго, но и се засмя доста доволно. Той изглеждаше напълно удовлетворен.

— Ех, момчета, много ще има да чакате за такива неща — каза той.

— Някои казаха, че първо трябва да се съставят проект и разчети — отбеляза един от братята, — след това да се иска разрешение... и още не знам какво. Но това ще продължи с години.

— Не се бой, няма да закъснеем — отговори бащата, — и разчети ще съставим, и разрешение ще получим. А дотогава ще се задоволим само с макет на това, което искате да построите.

Като послушни синове те се подчиниха, макар и не много охотно.

— Така да е — каза единият от тях, — но няма вечно да правим макети, я! Искам да създам нещо истинско и полезно. Не сме създадени на този Божи свят толкова силни и големи, за да тъпчем на едно място, без да смеем да направим дори една по-продължителна разходка, нито пък да влезем в града. (Наистина тогава това беше забранено и им беше страшно досадно да бездействат...) Не може ли да се измисли нещо такова, което да е от полза за тези дребни човечета, но което те самите не могат да си направят? Колко хубаво ще бъде да има нещо такова!

— Добре, много от тях нямат жилища — каза другият момък, — да построим голям дом в предградията на Лондон. Голям и хубав, с необходимите удобства, така че да може спокойно да побере всички. А след това оттам да прокараме хубави пътища докъдето е нужно. Можем да направи всичко това, и то хубаво, така че те ще се убедят колко е глупаво да се напъхват в дупките, където живеят сега. Трябва да се направи канализация — те никога не се мият, почти нито една от тези дупки няма баня. А дребосъците, които имат бани, вместо да помогнат на другите, които нямат, ги презират, присмиват им се и ги наричат „мръсни муцуни“. Може ли такова нещо! Всичко трябва да се промени. Ще прокараме електричество за отопление и осветление. С него ще могат и да готвят. Това, сегашното, на нищо не прилича — жените, дори бременните, мъкнат дърва и въглища! Ще разгласим нашия проект. Ще изкопаем ето там, на хълма, резервоар за вода, а тук ще поставим електрически генератори. Всичко е толкова просто! А след това може би ще ни позволят и да си работим. Не е ли така?

— Разбира се — отговори най-големият брат, — ние ще разгласим този проект.

— А защо да не започнем още сега?

— Имаш право — каза най-старият.

Но и този план срещна съпротива. Отново изникнаха хиляди причини, сред които нямаше нито една по-съществена, и обществеността започна да убеждава братята да зарежат работата. Мястото, избрано за сградата, се оказа неудобно; фасадата на къщата била грозна и нарушавала ансамбъла на околните сгради, както и приетите строителни стандарти; новите водопроводи засягали интересите на старите компании и пр. Ето защо всички се настроиха срещу нещастните братя Косар: местните земевладелци се надигнаха

против тях като един, разтичаха се адвокати, заработиха канцеларии, доставчиците на строителен материал направиха стачка, народните трибуни анатемосваха опита да се развали прекрасната гледка, да се затули слънцето на бедняшките колиби. С една дума, великолепият проект на Косар подейства на местното население като тояга, пъхната в мравуняк.

— Ако знаех, нямаше да започвам — каза най-големият брат.

— Да, ще трябва да зарежем тази работа — подкрепи го вторият брат.

— Те са просто скотове, казвам ви! — заключи третият. — Не си струва човек да прави нещо за тях.

— Те само за това живеят — за да си подлагат един на друг динени кори — каза най-големият брат. — Права, закони, постановления — цялата тази игра на криеница. Е, няма как... да си живеят тогава в мръсните дупки. Ясно е, че не можем да им помогнем...

И децата на Косар оставиха къщата недостроена или по-право — незапочната, тъй като бяха успели да изкопаят само ямата за основите. След известно време тази яма се напълни с вода, заблати се, развъдиха се най-различни червеи, там попаднаха семена от растения и, Бог знае откъде, Храната на боговете (може би самите братя бяха виновни за това) и се започна познатата история: появи се гигантска растителност, гигантски комари полетяха из цялата околност и работата приключи с това, че братята, доста раздразнени от комарите (от които и самите те пострадаха), избраха една по-тъмна нощ, изкопаха канал и изведоха водата в дерето. Но великанската растителност, комарите и другите гигантски водни животни останаха, за да предават огромните си размери на бъдещите поколения вовек и веков.

* * *

Впрочем всичко това се случи, когато синовете на Косар бяха все още хлапаци, а сега те вече бяха зрели мъже. Но колкото повече растяха, толкова повече се стесняваха рамките на живота им. Успоредно с това проявите на гигантизъм ставаха все по-чести. Отначало малкото човечество ги смяташе за куриози, но след това

започна да си пати от тях. Гигантизмът във всякакви форми пропълзя току до праговете на дупките, в които живееха джуджетата, и започна да пречи на техния живот: променяше ту едно, ту друго; пораждаше нови професии, нови видове труд, сложи край на някои стари; откъсна хиляди хора от предишните им занимания, а не успяваше да им създаде нови; обърка границите и стойността на владенията; разстрои търговската мрежа и в редица случаи породил сблъсъци и катаклизми. Затова не е чудно, че хората го възненавидяха.

И тъй като е по-лесно да се ненавижда нещо конкретно, определено и живо, отколкото някаква абстракция, хората възненавидяха гигантските животни повече от гигантските растения, а гигантските деца повече от гигантските животни. Страхът от великанската коприва, от осите и тигрообразните мишки се превърна в наситена омраза към великанските представители на човешкия род. Тази ненавист стана главна действаща сила в политиката. Старите политически партии бяха заменени с две нови: партия на търпимостта, която се стремеше само да регулира гигантизма, и партия на непримиримите, или радикалите, начело на която стоеше Катергам.

Неговите речи всеки път ставаха все по-силни и по-силни, а заключителните им фрази — все по-изразителни. В началото той препоръчваше „да се отсекаят шиповете на трънката“, след това предложи „да се лекува слонската проказа“, а най-накрая „копривата да се изскубне от корен“.

Един ден децата на Косар, вече възрастни мъже, седяха сред развалините на детските си проекти и разговаряха. Целия ден бяха работили над един много сложен подземен канал, който баща им, който знае защо, ги молеше да прокопаят, и сега, по залез, седяха уморени в градината пред къщата и очакваха вечерята.

Представете си могъщите тела на тези великани, изтегнати върху купите сено от гигантската трева, прилична по-скоро на кръстци от сухи клони и коренища. Единият от тях почистваше калта от грамадните си обувки с железен лост, който държеше като клечица, другият се беше облегал на лакът, а третият дялкаше с ножчето си борова греда, като вдъхваше с наслада мириса на смола. Те бяха облечени не с обикновени дрехи, а с ризи, изтъкани от въжета, и с ризници от алуминиеви жички. Обувките им бяха кожени, подковани с желязо, а коланите, копчетата и катарамите бяха от стомана. Тяхната

едноетажна къща в египетски стил бе иззидана сред варовиците, наполовина в скалата, а откъм фасадата изглеждаше със стотина фута по-висока. До къщата имаше различни постройки: ковачница, работилница, леярна и прочие. През кръглите прозорци на къщата се виждаше зидана печка, в която искреше разтопен метал. Цялото стопанство беше оградено с каменни кубове, стегнати с железни скоби, сякаш за да подсилят картината на тази чудовищна по размерите си величественост. От мястото, където стояха великаните, се виждаха релсите и влакът, който точно в този миг влизаше в тунела и наподобяваше детска играчка като онези, в които малките патенца или корабчета изплуват изведнъж и след като бавно преминат пред погледа на зрителя, отново се скриват.

— Сега вече наистина искат да ни затворят — каза единият от братята. — Хората все повече стесняват обръча около имението ни.

— А как иначе? — каза най-малкият брат, като помълча за миг. — Искат да угодят на Катергам.

— Хм, и това няма да го задоволи, но и ние не можем повече да търпим — отбеляза средният.

— Скоро и при Редууд няма да можем да ходим. Последния път, когато отивах при него, едва успях да се промъкна по някаква тясна уличка, а наоколо беше осеяно с червени забранителни надписи... Какво става с Редууд? — добави той след малко.

— Защо, какво има? — попита големият.

— Станал е много разсеян. Дори не слуша какво му говориш. Все за любов мечтае.

— Ха, ха, ха — засмя се средният брат, като почука с лоста по обувката си. — Редууд открай време си е мечтател.

Всички помълчаха малко, а след това големият продължи:

— Тези ограничения започнаха да ми омръзват. В скоро време ще очертаят по един кръг около обувките ни и ще ни забранят да излизаме от него.

— Засега се търпи, но ще опитаме и другия край на тоягата, щом Катергам дойде на власт — каза най-малкият, като стисна в шепата си известно количество елови шишарки.

— Ако успее — каза големият.

— Не се бой, и това ще стане — отговори малкият.

Средният брат хвърли лоста, огледа оградата на имението и с видимо въодушевление извика:

— Вижте какво, братлета: вече не сме деца и трябва да си припомним думите на Редууд, който ни съветваше да не се отчайваме и да се държим като мъже, ако срещнем трудности по пътя си.

— Какво значи всичко това? — попита най-големият брат. — Какво да правим... когато ни е тясно?

И той огледа стените наоколо, хълмовете и малките човечета, които щъкаха по тях. Неизвестно защо братята си спомниха колко многобройни са тези хора и колко са лоши, упорити и жестоки.

— Малки са — каза най-малкият брат, — но са безброй, повече от песъчинките в морето.

— Отгоре на това имат и оръжие. Нашите братя от Съдърланд им го направиха.

— Пък и ние не знаем да се бием. С никой друг не сме воювали освен с комари и мишки.

— Така си е — каза най-големият, — но все пак сме силни. Ако стане нужда, ще се защитим.

При тези думи той шумно затвори джобното си ножче (дълго колкото човешки бой) и стана, като се опираше на издяланата от гредата тояга. Залязващото слънце обливаше небето с пурпурните си лъчи.

Когато младият великан се изправи, видя, че откъм вратата на къщата се приближава дребна фигурка. Тя му правеше някакви знаци, от които ставаше ясно, че работата е спешна.

— Хоп! — извика великанът, като се опираше на тоягата, дълга като мачта, и забърза с двадесетфутови крачки към баща си, като пътем подхвърли на братята си, че нещо се е случило.

* * *

Случило се бе това, че един младеж от джуджетата точно по това време и на същото място намери повод да излее чувствата си към гигантизма изобщо и към синовете на Косар в частност. Поводът бе следната случка: на път за Севънс той чу жален писък край една ограда

и се притича на помощ точно навреме, за да спаси две врабчета от нападението на великански мравки.

— Реакционери! — извика той, като приключи със спасителната операция и видя стените на дома на Косар. — Искам да зная кой още не е реакционер? Я погледнете тази земя, която някога беше прекрасна като всичко излязло от Божиите ръце, а сега е разровена, осквернена, обезобразена. Изкопаха трапове, построиха огромни хамбари, конструираха чудовищни машини! Погледнете онези трима изроди, които седят там и обмислят някое ново безумство! Погледнете всичко това и кажете може ли човек да не стане реакционер!

— Е, вие сте се нагълтали с тези приказки от Катергам — отговори неговият спътник, като се усмихна лекичко.

— Не съм се нагълтал, а го виждам със собствените си очи. Спомнете си за предишния ред и мир, от които се лишихме благодарение на Храната на боговете — последното изобретение на дявола, който иска да погуби нас и душите ни. Помислете какъв е бил светът, преди да се родим, и какъв е сега! Спомнете си колко красиви бяха тези склонове, тези хълмове, нивите, покритите със златни класове! Спомнете си как отрупаните с цветя огради отделяха имота на едно семейство от съседния, как скромните стопанства изпъстриха пейзажа и как хармонично звучаха камбаните на тази църква всяка събота. А сега с всяка изминала година гигантската растителност отнема все по-голяма част от жизненото ни пространство, притискат ни гигантски гадина и насекоми, а пък онези двукраки чудовища, които мразят всичко малко и изящно, отдавна вече смятаме за неприкосновени... Не искате ли да погледнете — продължи той, като посочи с дългия си показалец земята, — това са следите на един от тях. Полюбувайте им се! Затъвал е повече от фут в земята, а тук почвата е твърда. Представете си какво ли става в калта? Изровил е трифутови ями, капани за пешеходците. А освен това вижте колко трева е смачкал, спукал е дренажната тръба, разровил е пътеката. Какво е това, ако не разруха? И така е навсякъде: те разрушават всичко, направено от човека... И някои още смеят да говорят за реакционност! А какво да правим?

— Но какво искате да постигнете?

— Как какво? Да ги спрем, докато не е станало късно! — извика младежът, очевидно студент в Оксфорд.

— Но...

— Това е напълно възможно! Нужни са план, система и твърда решимост. Много сме меки с тях, а гигантизмът все повече се разраства... Дори и тук...

Младежът замълча за миг, а другарят му се възползва от паузата и каза:

— Всичко това са внушения на Катергам.

— Така да бъде — продължи студентът, — но дори и сега можем да ги победим, ако точно преценим какво ни е нужно и с кого трябва да се борим. Народните маси са с нас, и то много по-сигурно, отколкото преди две или три години. Законите също са на наша страна: конституцията, нормите на обществения ред, църквата, нравите, обичаите, традициите — всичко е с нас и против гигантизма. Защо да чакаме? Защо да се самозалъгваме? Ние не ги искаме, ние ги мразим, тогава защо да ги щадим? И така ли да продължава всичко, докато великаните ни смачкат?

Той бързо се обърна и посочи надясно.

— Ето, погледнете тази гигантска коприва. Сред нея се вижда запуснато стопанство. А някога в него живееха, и то не зле, скромни и честни люде! А сега погледнете натам — продължи той, като се обърна в противоположната посока и посочи младите Косар. — Ето ги, седят. Познавам баща им, истинско говедо, което от тридесет години си разиграва коня в нашето прекалено снизходително общество. И това ми било инженер! Всичко, което е свято за нас, за него няма значение. Абсолютно никакво значение! Великите традиции на нашата раса и на държавата ни, уважаваните институции, установеният от векове ред, бавният, но разумен ход на историята, направил от Англия велика и свободна страна — всичко това не значи нищо за него. Всичко това той е готов да замени за някакви си дивотии в бъдещето, за някаква грубо материална и неосъществима мечта... Той е човек, способен да прокара трамвайна линия през гроба на майка си, ако реши, че това е полезно... А вие говорите за търпимост, за компромиси, с помощта на които и ние, и гигантите да си живеем спокойно. Това е невъзможно, уверявам ви... Те искат да ни изядат, а ние искаме да си живеем мирно и кротко...

— Но какво може да се направи?

— Какво ли? Твърде много! Всичко! Най-напред да се забрани производството на храната. Засега великаните са малцинство, те са пръснати, разединени. Хванете ги, вържете ги, обуздайте ги! Каквото и да струва това, спрете тяхното размножаване! Забранете храната! Пъхнете в затвора нейните производители! Светът ще принадлежи или на нас, или на тях!... Каквото и да стане, затворете Косар! Знайте, че едно поколение, само едно поколение ще съумее да ни избави от гигантизма. Едно поколение — и след това тези великански уста ще замлъкнат, следите им ще изчезнат, ще свалим сирените от нашите камбанарии, ще счупим едрокалибрениите пушки за лов на слонове, ще изгорим цялата великанска растителност и ще заживеем пак както преди, ще възстановим стария добър ред, за който хората са създадени.

— Но за всичко това са потребни огромни усилия.

— Но целта си заслужава!... Ако се забавим, знаете ли какво ни чака? Великаните ще се размножат навсякъде и навсякъде ще разнесат и ще разпръснат тази дяволска храна. Полята ще обраснат с великанска коприва и трясина. Мазетата на къщите ни, подземията на градовете ни ще се напълнят с гигантски насекоми, дори в моретата ще се развъдят гигантски риби, които ще потапят корабите ни! Къщите, църквите, дори градовете ни ще обраснат с бурени, ще запустеят като стопанството, което ви показах... Човешкият род ще загине... И защо? Заради размерите! Заради някаква си бездушна планина месо!... И това вече е започнало. А ние си стоим и си казваме: „Колко неприятно!“ Роптаем, но бездействаме... Не, повече така не може да продължава!

Той замълча за миг и вдигна ръка.

— Нека всеки изпълни дълга си! Аз ще изпълня своя. Аз съм за реакцията, за решителните и безпощадни репресии... И наистина, какво ни остава, щом не мислим да употребяваме храната? Много се забавихме, изгубихме много време. Нямам намерение да търпя повече. Аз съм за реакцията!... За какво мислите? — добави той, като погледна към другаря си и забеляза неговата разсеяност.

— Всичко това е толкова трудно и сложно, че...

— А! Съмнения! — каза студентът с горчива усмивка. — Няма среден път — или ще изядеш, или ще бъдеш изяден. Ще изядеш или ще те изядат! Друг изход няма!

ЧЕТВЪРТА КНИГА
КРАЯТ НА НАЧАЛОТО

ПЪРВА ГЛАВА

ЛЮБОВТА НА ГИГАНТИТЕ

Точно преди изборите, които трябваше да предоставят властта в ръцете на Катергам, оглавил кампанията срещу гигантизма, в Англия пристигна онази принцеса с гигантски размери, която изигра толкова важна роля в началото на бляскавата кариера на доктор Уинкълс. Тя дойде по много важен повод — държавни съображения караха баща ѝ да я сгоди за един княз и предстоящата сватба щеше да предизвика голям международен отзвук. Но по някакви тайнствени причини сватбата все се отлагаше и това разпали въображението на широката общественост и породило най-различни слухове. Говореше се, че принцът се колебаел, че необятността на годеницата го плашела, че той — напълно обяснимо — се боял да не изпадне в смешно положение.

Колкото и да е странно, но преди пристигането си в Англия годеницата изобщо не подозираше за съществуването на други гиганти. В двореца на баща ѝ тактът и сдържаността бяха едва ли не единственото нещо, което се съблюдаваше строго, затова тя разполагаше с малко сведения за околния свят, а за гиганти не смееше и да продума. До случайната си среща с Редууд тя се смяташе за уникален феномен в целия човешки род.

Като попадна сред английския народ, толкова демократичен, но същевременно и толкова лоялен към кралската институция, тя бе принудена да живее едва ли не в заточение, защото огромни тълпи народ — с файтони, влакове и коли — се трупаха край двореца, в който живееше принцесата, с надеждата да я зърнат. И така, тя трябваше да става много рано, за да може да се поразходи. При една от тези ранни разходки принцесата срещна младия Редууд.

Големият парк на двореца, който ѝ служеше за резиденция, се простираше на двадесет километра на юг и на запад от главния вход. Старите кестени по неговите алеи бяха достойни за младата девойка, която се разхождаше под тях, защото изглеждаха високи дори в сравнение с нейния ръст. По това време на годината те бяха покрити с цветове. Отначало принцесата само им се любуваше, а след това

започна да си прави букет от тях, като избираше най-едрите, и така се увлече в това занимание, че не забеляза младия Редууд, докато почти не се сблъска с него.

Докато минаваше край кестените — единствените растения в околността, достойни за ръста ѝ, — принцесата се чувстваше самотна, а през това време нейният любим беше толкова близо до нея и ѝ се любуваше...

Трябва да призовем на помощ въображението си, за да разберем какъв възторг обзе момъка, когато той съзря красотата, която ние не сме в състояние да видим. Огромните, плашещи ни със своите размери форми на принцесата не го отблъскваха. За него тя беше стройна, пъргава и грациозна, създадена сякаш точно за него. В лека елегантна рокля, която подчертаваше красивите ѝ форми, с отворена яка, която откриваше бялата ѝ шия и част от гърдата ѝ, със сламена шапка, с букет в ръка, принцесата изглеждаше прекрасна в очите на Редууд.

Когато принцесата го забеляза, тя се стъписа като пред свръхестествено явление, което нарушава всички природни закони.

Тогава Редууд беше двадесет и две годишен строен, чернокос младеж, доста сериозен и замислен. Облечен бе в тъмна куртка и панталони в същия цвят, подчертаващи стройната му фигура.

Няколко мига двамата стояха мълчаливо, загледани един в друг, без да осъзнават значението на случайната среща.

Редууд не се учуди особено. Той знаеше за съществуването на принцесата и търсеше възможност да я види, но сърцето му отчаяно заби, когато срещна погледа ѝ.

— Вие сте принцесата — каза той. — Тази, която са хранили с Хераклофорбия! Поне така ми каза моят баща.

— Да, аз съм принцеса — отговори тя, като още не можеше да се отърси от изненадата си, — а вие кой сте?

— Аз съм синът на човека, който измисли Храната на боговете.

— Какво говорите? Не ви разбирам — възрази принцесата в пълно недоумение. — Каква храна на боговете?

— Нима не сте чувала за нея?

— Храна на боговете? Не, нищо не съм чувала!

Пребледняла, цяла разтреперана, принцесата добави след кратко мълчание:

— Нищо не знаех... Нима... Нима има и други гиганти?

— Никой ли не ви е казал? — извика Редууд учудено.

— Никой нищо не ми е говорил! — отговори принцесата, обхваната от чувството, че целият свят се променя пред очите ѝ, и се изчерви от внезапния прилив на необяснима радост.

— Вие нищо не знаете? — извика Редууд. — Никога не сте чувала за нас, за тези, които са сродени с вас чрез Храната на боговете?

Принцесата имаше усещането, че ще припадне или ще заплаче. След като се успокои малко, тя каза тихо като в сън:

— Нищо не са ми говорили... Мечтала съм наистина, за много неща съм мечтала, но дори не съм предполагала, че мечтите ми могат да се сбъднат... Разкажете ми, моля — добави тя оживено, — разкажете ми всичко, което знаете. Кой сте вие? Каква храна на боговете? Разкажете ми всичко подробно и ясно. Защо са крили от мен, че не съм сама на този свят?

* * *

Можете да си представите как двойката млади гиганти — оживени, зачервени, любувачи се един на друг, но същевременно объркани — се разпитват взаимно, разказват, редуват разговора с красноречиви паузи, с погледи и усмивки, които предизвикват още по-голямо смущение, но и по-голяма наслада. С една дума — пленителна сцена, която открай време се разиграва при срещата на двама души, родени един за друг, каквито и да са техните размери. Принцесата изведнъж разбра всичко, което беше скривано от нея в продължение на толкова години. Тя разбра, че не е някакъв изрод, някакво чудовищно изключение, а е член на братството, което бе още малобройно и пръснато по целия свят, но беше призвано да властва над света. Младият Редууд ѝ разказа за баща си, за Косар, за Храната на боговете, за борбата на джуджетата с гигантите и завърши с вдъхновена тирада.

— Ние сме още в самото начало на промяната — каза той. — Историята на джуджетата е само встъпление към историята на човечеството. Ние с баща ми вярваме, че ще дойде време, когато ние, гигантите, ще започнем свой собствен живот, ще творим и ще създаваме такива неща, каквито джуджетата не са и сънували... Но всичко това е в далечното бъдеще...

— А аз не съм и подозирала за тези неща! — извика принцесата.

— Понякога ми се струва — продължи Редууд, — че сме се родили твърде рано. Преди нас трябваше да има нещо друго. Светът не е подготвен да осъзнае величието, създадено от Храната на боговете. Породиха се различни сблъсъци, грешки... Джуджетата ни мразят, защото сме много по-големи от тях, пречим им, нарушаваме техните порядки... Но няма как. С всяка своя стъпка, без да искам, аз разрушавам плода на техните ръце, воювам срещу признати авторитети. Ето дори сега, за да се срещна с вас, трябваше да прекрача много забрани, да наруша техните закони. Не смея да влизам в града, не мога да минавам по мостовете, да се разхождам по полята, отделен съм от всички наши братя, също такива гиганти като мен, освен от тримата братя Косар, но и посещенията при тях от ден на ден все повече се затрудняват... От друга страна, те ни лишават от всякакви удобства, защото всичко, което са създали, е прекалено малко за нас, а самите ние си ги осигуряваме доста трудно поради липсата на подходящи инструменти и дори на свободно място... Изобщо, живеем много зле. Джуджетата не пропускат случая да ни причинят някоя пакост...

— Но ние сме силни — каза принцесата.

— Да, ние трябва да бъдем силни — съгласи се Редууд. — Ние чувстваме в себе си силата да извършим велики дела... Тази сила е в нас... Но преди това би трябвало... — и Редууд замахна с ръка, като че ли искаше да смете от лицето на земята всички джуджета.

— И аз съм си мислила за същото — каза принцесата, — макар да смятах, че съм единствена. Те винаги са ми внушавали, че да притежаваш сила, е голям грях, че е по-добре да бъдеш малък, отколкото голям, че истинската религия покровителства слабите и кротките, насърчава тяхното безгранично размножаване, че силните трябва да жертват своята сила за тях. Но животът ми диктуваше друго.

— И аз мисля така! — извика Редууд. — Тяло като вашето очевидно не е създадено за смърт и безплодно самопожертвование.

— Разбира се, че не.

— Пък и не може да се живее без никаква работа. Всички наши мислят, че рано или късно ще се наложи да се сблъскаме с джуджетата. Иначе те никога няма да ни позволят да живеем така, както искаме. Всички мислим така. Ето, и братята Косар казват същото.

— О, джуджетата са толкова дребнички и слаби! — каза принцесата.

— Не говорете така. Те са дребни, но са много, а и всички оръжия за борба са в техните ръце и са пригодени за тях. Стотици и хиляди години малките хора, с които трябва да се борим, са правили само това — измисляли са средства, за да се избиват един друг, и са станали професионалисти в тази област... Прекрасно лъжат и мамят например... Да, не знам как ще завърши този сблъсък, но той е неизбежен... Вашето положение е различно и може би мислите по друг начин, но ние сме решили... Щом ще се воюва — да са воюва... Само че не умеем да убиваме, пък и не искаме...

— Пазете се! — извика принцесата и в този миг прозвуча някакъв клаксон.

Той се обърна по посоката на звука и видя до десния си крак един яркожълт автомобил. Пътниците в кожени костюми и с огромни очила сърдито размахваха ръце и викаха нещо. Редууд отмести крака си и автомобилът, като бръмчеше по-силно отпреди, пое надолу по алеята.

— Я го виж ти, плашило такова! — извика един пътник.

Събеседниците замълчаха за миг, като гледаха след отдалечаващия се автомобил, след това принцесата каза:

— Всичко е толкова странно, че още не мога да дойда на себе си...

— Напразно са скрили всичко от вас — прекъсна я Редууд.

— Да, така е. Мислех си, че съм някакъв изрод и ще живея съвсем сама на този свят. Дори се бях примирила със самотния си живот и се бях приспособила към него. А сега за половин час всичко се промени — виждам света по друг начин, разкриват се нови хоризонти, широк простор за живот! Не съм сама, имам приятели!

— Да, приятели в радост и беда — потвърди Редууд.

— Но вие трябва всичко да ми разкажете — добави принцесата. — Все още не зная много неща, всичко ми се вижда като сън... Дори и вие... След известно време може би ще свикна, но сега... Сега ми се струва, че сънувам... чуйте!

Отдалеч до тях долитаха ударите на часовниковата кула в замъка. Един, два, три... — камбаната удари седем пъти.

— Трябва да вървя — каза принцесата. — Сега ми поднасят чаша кафе в стаята. Колко сериозно и добросъвестно изпълняват своите задължения тези малки служители и господата от моята свита!

— Трябва да ви кажа още нещо... — започна Редууд.

— И аз трябва да помисля върху това, което ми разказахте — прекъсна го принцесата, — да го обмисля насаме. Сега ще се прибера у дома, а утре призори отново ще дойда...

— Ще ви чакам.

— Цял ден ще си мисля... Просто не ми се тръгва!... — Принцесата отстъпи и измери Редууд с поглед от глава до пети. За миг очите им се срещнаха и светнаха от ласката на погледите им. Двамата се изчервиха.

— Да — каза принцесата, като се смееше щастливо, — виждам, че вие наистина съществувате. Но колко е странно всичко това! Нали?... Представете си, че утре дойда, а вие сте се превърнал в джудже като всички останали! Е, вече е време да си вървя. Да се сбогуваме, както правят това малките хора.

При тези думи принцесата усмихнато подаде ръка на Редууд. Драмата отново се изчервиха при допира на дланите им.

— И така, довиждане до утре, братко гиганте! — каза принцесата.

— Довиждане — едва можа да отговори Редууд.

* * *

Те се срещнаха общо четиринадесет пъти преди началото на края. Ту в парка, ту в боровата горичка, която обграждаше парка от югозападната му страна, ту на хълмовете сред покритите с клек падини. Две от срещите им бяха на кестеновата алея, пет — край езерото, направено по поръчка на краля, дядото на принцесата. Княгинята седеше на тревата, а Редууд полагаше глава в скута ѝ и не снемаше поглед от нея, разказваше ѝ за миналото си, за баща си, за възвишената задача, възложена на гигантите, за великото бъдеще, което им предстои.

От мисълта за съдбата на гигантите те скоро преминаха към неща, много по-близки на сърцето им. С всяка среща двамата великани

все повече се уверяваха, че помежду им се заражда нежно и силно чувство, което е по-различно от дружбата, и най-после нещата стигнаха дотам, че те го нарекоха с истинското му име, като по този начин встъпиха в ролите на Адам и Ева на обновения човешки род.

Докато седяха под величествените кестени, те откриха, че цялата природа се е променила и се е превърнала в истински рай. Слънцето и звездите престанаха да бъдат груби, материални небесни тела и се превърнаха в светилници, които горят пред престола на Всевишния; цветята сякаш само си мислеха как да угодят на двамата влюбени; самите те вече не се усещаха като отделни същества от плът и кръв и се сляха в едно ефирно, леко цяло, изпълнено с неизказано блаженство.

Външният свят отстъпи някъде встрани, времето сякаш спря, самата смърт бе победена, защото тя е съдба на индивида, а любовта унищожава индивидуалността. На влюбените им се струваше, че едва сега проникват в истинската същност на нещата и виждат скритата красота на света, която е недостъпна за погледа на същество, живеещо свой самостоятелен живот. И наистина те видяха тази красота, защото любовта я открива дори на малките души, а техните души бяха огромни, достойни за същества, откърмени с Храната на боговете.

Можете да си представите ужаса и негодуванието на „света“, когато той узна, че принцесата, сгодена за княз — истинска принцеса, в чиито жили тече кралска кръв!, — се среща с хипертрофиялия потомък на един прост професор по химия, който не притежава нито известност, нито богатство, нито обществено положение. Като че ли на този свят няма нито крале, нито принцове, нито здраво установен порядък — нищо освен великани и джуджета!

— Дано само вестникарите да не научат! — шепнеше сър Артър Падъл Бутлик.

Но след като вестникарите научиха, не се случи нищо особено. Само в „Брътвеж“ се появи редакционна бележка, която започваше с думите: „Упълномощени сме да опровергаем...“

И с това сплетните приключиха.

* * *

— Казват, че трябва да се разделим — каза принцесата на своя любим.

— Защо? — извика младежът. — Каква глупост още са измислили малките хора?

— Казват, че не сме имали „право“ да се обичаме — отговори принцесата. — Знаеш ли, че любовта към мен била престъпление към държавата? Един учен днес ми го доказва.

— Но какво ни засяга всичко това, мила? — извика Редууд. — Какво значат за нас тези безсмислени „права“, „престъпления към държавата“ и тем подобни пигмейски тънкости?

— Ей сега ще ти обясня — каза тя. — Днес при мен дойде един мъничък човечец с тих, мил гласец и с малки бели ръчички, които притискаше до сърцето си при патетичните пасажи в своята реч. Той бе леко плешив, почти побелял. Прибавете към това мъничко червеничко лице и остра брадичка и ще получите представа за доверения приятел на кралската фамилия. Свит като котенце на стола, той започна доста меко и красноречиво да ме убеждава, като ми повтаряше непрекъснато, че имам „особени задължения“ и че трябва...

— И мислиш ли — прекъсна я Редууд, — че в думите му има някакъв смисъл?

— От негова гледна точка, разбира се, че има. Ние, без да подозираме, сме потъпкали най-свещените неща за малките хора. Нали за тях кралете и князете са специален вид хора — обожавани арестанти, свещени играчки, обредна бутафория. За това обожание ние заплащаме със загубата на личната си свобода. Дължна съм да се омъжа за един принц — ти не го познаваш, а и това няма никакво значение, — за обикновен пигмейски принц. Но моят съюз с него ще заздравя политическите връзки между двете държави и това ще бъде от полза за Англия. Представи си само: ще заздравя връзките.

— И какво от това?

— Те искат аз да заздравя връзките, сякаш между мен и теб не е имало нищо друго освен просто познанство.

— Как така?

— Ето така. И това не е всичко. Той каза...

— Този специалист ли?

— Да, да. Той каза, че и за всички вас — другите гиганти — е по-добре да престанете да се срещате.

— Но... какво им пречи на тези хорица това, че се обичаме!
Защо изобщо се занимават с нас?

— Навярно ги интересуваме.

— А ти — каза Редууд, — ти не мислиш ли, че те нямат право да се бъркат в нашите работи?

— Разбира се, че съм съгласна.

— Откъде накъде ние, децата на новата природа, ще се подчиняваме на стария закон на тяхното пигмейско общество! Нима още с първите си крачки трябва да се съобразяваме с техните обичаи и да търпим гнета на остарелите им институции! О, кълна се, това няма да стане!

— Напълно съм съгласна с тебе, само че...

— Само че какво?

— Ако поискат да ни разделят...

— Но какво могат да ни направят?

— Наистина не знам... Как мислиш, какво могат да ни сторят?

— Какво ни засяга това? Ти си моя и аз съм твой. Какво повече ни интересува? Ти си моя и аз съм твой завинаги. Как могат да ни попречат със своите смешни правила, забрани и бутафорна важност? Да те отнемат от мен, когато ти си ми сто пъти по-скъпа от живота! Това е просто невъзможно!

— Така е — каза замислено принцесата, — но все пак какво ли могат да ни направят?

— Или искаш да попиташ какво трябва да направим ние?

— Да, може би.

— Какво трябва да направим ли? Ще продължаваме така, както сме започнали.

— А ако ни попречат?

Редууд се замисли и скръсти ръце на гърдите си.

— Да, права си — каза най-после той. — Трябва да се помисли какво могат да ни сторят.

— В тази мъничка страна, на острова... — каза принцесата и замълча.

— ... не можем да се отървем от тях, защото са навсякъде — завърши Редууд мисълта й.

— Но можем поне да опитаме...

— Къде да отидем?

— Все трябва да има къде. Да преплуваме океана. Там...

— Но и там ще си имаме работа с милиони джуджета, денем и нощем ще трябва да отблъскваме намесата им в живота си.

— И все пак това е единствената ни надежда, мили. В тази малка, претъпкана с хора страна не можем да имаме нито покрив, нито увереност в утрешния ден. Къде ще живеем? Къде ще се подслоним? Дори да побегнем, те ще ни преследват денем и нощем.

— Има място за нас на този остров — каза Редууд.

— Къде е то?

— Ами там, където живеят нашите братя. Те са се оградени с ровове от всички страни, изкопали са дълбоки пещери и проходи. Скоро един от тях дойде при мен. Не си спомням точно какво ми каза, но ми спомена за оръжие. Там, при тях, може би ще намерим приют... задълго — добави той след кратко мълчание. — Аз не съм го виждал... Ах, Боже мой! Съвсем забравих! През цялото време бях погълнат от мисълта за теб, а трябваше да намина при тях, да им разкажа за теб и за всичко, което става тук. Ако поискат да ни помогнат — те ще успеят. Тогава ще има надежда за нас. Не знам колко добре са се укрепили, но съм сигурен, че са направили всичко, каквото трябва. Още преди да се срещна с теб — сега си спомням това, — те много се стараеха да укрепят своите владения. Както знаеш, има избори, може би вече са приключили. Малките хора преброяват гласовете. Точно по тези избори много хора се надигнаха против нас, против всички нас. Трябва да се срещна с братята. Време е да им разкажа за отношенията ни.

* * *

Следващия път принцесата трябваше да чака Редууд доста дълго. Срещата им трябваше да се състои по обяд в онази част на парка, която се спуска към реката. Седнала на тревата, принцесата с нарастващо нетърпение поглеждаше на юг. Постепенно тя усети странната тишина, която я обгръщаше. Дори шпионите, които винаги я следяха, този път отсъстваха: не се виждаше жива душа. По Темза не плаваше нито една лодка.

Принцесата се опита да отгатне причината за тази тишина, но не успя, защото за нейна радост откъм гората се зададе Редууд, чиито

глава и рамене се извисяваха над гората.

Скоро той се скри зад високите дървета, а след това се показва вече съвсем наблизко. Принцесата отдалеч забеляза някаква промяна в походката му. Редууд очевидно бързаше и леко накуцваше, а когато тя стана да го посрещне, видя по лицето му ясно изписана болка и разбра, че той едва се държи на краката си и при всяка стъпка изпитва силна болка. Изплашена, девойката се спусна към него и протегна разтрепераните си ръце, но преди да го попита какво му се е случило, той сам заговори.

— Нима трябва да се разделим? — каза той.

— Защо? Какво се е случило? — извика тя.

— Но ако ние се разделим, това значи още сега...

— Какво има? Кажу по-бързо, не ме измъчвай!

— Няма да се разделя с тебе, но... Но ти готова ли си? — попита той вместо отговор.

— Ако твоите недомлъвки означават, че ни чака смърт, то аз съм готова и няма да те оставя да умреш сам — твърдо заяви девойката.

— А ако наистина означават точно това... — каза Редууд, като стисна ръката ѝ.

— Но кажи ми какво се е случило?

— Те се опитаха да ме спрат.

— Как така?

— На излизане от лабораторията, в която правя Храната на боговете за семейство Косар, срещнах дребен полицейски офицер в син мундир и с бели ръкавици. Той ми заповяда да спра. Оттук, казва, не можете да минете. На мен, разбира се, ми е безразлично и тръгнах по друг път, но там отново стои офицер и отново ми забранява да мина. Казва, че всички пътища били затворени!...

— И след това?

— Аз малко поспорих с него. Казах му, че тези пътища са обществени. Точно затова — отговаря той — са затворени за вас. Вие пречите на движението. Много добре — казвам аз, — за мен е безразлично, ще мина през полето. Но тук изскочиха иззад една ограда други офицери и ми казаха, че не мога да вървя и през полята, защото те били собственост на частни лица. Дявол да ги вземе частните лица — казах аз, — ще отида където трябва. И лекичко ги отстраних с ръка, много вежливо, уверявам те, и след това поех през полето. Не знам

откъде изникнаха, но отвсякъде ме заобиколиха хора. Един с мундир тичаше към мен и четеше някакво писмо, а когато свърши, се обърна и хукна презглава. Не успях да съобразя каква е работата и зад себе си чух залп от пушки...

— От пушки?

— Да, от тези, с които стрелят по мишки. Куршумите пропищяха край мен, един ме улучи в крака.

— И след това?

— Е, аз съм тук, дойдох при тебе, като ги оставих да си стрелят, колкото си искат. А сега...

— Какво?

— Това е само началото. Сега те тичат по дирите ми. Искат да ни разделят.

— Няма да успеят!

— Разбира се, че няма да успеят, но ние трябва да се скрием при нашите братя, у Косар.

— А как ще стигнем дотам? — попита принцесата.

— Отгук, на изток. Те ще дойдат от запад, значи ние трябва да вървим в противоположната посока. Ето по този алея. Почакай, аз ще тръгна напред да видя дали не са там.

Редууд се опита да стане, но принцесата го хвана за ръката.

— Не! — извика тя. — Няма да те пусна сам. Ще се опитам да вървя колкото може по-близо до теб. За тях аз все пак съм свещена особа. Ако съм до теб, те няма да посмеят да стрелят.

При тези думи тя се притисна до него, а той във внезапен порив на нежност я прегърна и целуна по бузата. Те замълчаха за минута.

— На живот и смърт! — шепнеше принцесата, след това го прегърна, приближи своето лице до неговите устни, и каза: — Мили, целуни ме още веднъж.

Редууд не трябваше да бъде молен и известно време влюбените се целуваха, а след това, хванати за ръка, тръгнаха към убежището, построено от братята Косар.

Така започна борбата срещу гигантизма.

Докато влюбените прекосяваха парка, сред дърветата се показаха множество джуджета на коне и напразно се опитваха да ги настигнат. В края на парка великаните отново бяха посрещнати от въоръжена тълпа джуджета и макар че Редууд поиска да се пребори с тях и да продължи,

принцесата го изведе по един обиколен път. Докато вървяха по него, над главите им пропищя куршум.

ВТОРА ГЛАВА

МЛАДИЯТ КАДЪЛС В ЛОНДОН

Без да знае нищо за хода на събитията, без да знае за новите закони, призоваващи към борба срещу гигантизма, без дори да подозира за съществуването на подобни настроения у представителите на човешкия род с нормални размери, младият Кадълс избра точно този ден, за да напусне своите варовикови кариери и да опознае околността. Все някога трябваше да се реши на това. В Чийзинг Ейбърт всички негови въпроси оставаха без отговор, защото новият наместник беше още по-прост от предишния, а и неизвестността го довеждаше до отчаяние.

„За какво работя в тези проклети кариери? — мислеше той. — Защо съм осъден да стоя само на едно място, без да мога да тръгна по широкия свят и да видя какво става там? Какво толкова съм направил, че ме осъждат по този начин? Не искам повече да търпя!“

Понеже беше човек на действието, той веднага превърна мисълта си в дело: грабна количката, вдигна я високо, удари я в земята и от нея не остана и помен. След това нарами цял ред вагонетки и ги запрати надолу по урвата. Взе грамадна буца вар и я хвърли след тях. После със силен ритник изкърти двадесетметровите железни релси на теснолинейката, която водеше към рудника.

— Много ми е притрябвало да копая тук до смъртта си! Да не съм червей? Да се ровя в камънака. Как не!

Решил по този начин съдбата си, в едно горещо пладне младият Кадълс закрачи през хълмове и долини към Лондон (може би защото случайно се бе обърнал в тази посока). Червените надписи, които срещаше на всяка крачка, както уплахата и учудването на всички срещнати, не му направиха никакво впечатление. Той не знаеше нищо за резултатите от изборите, които дадоха властта в ръцете на Катергам, знаменития „Джек — убиеца на великани“. Той не подозираше, че съгласно с нарежданията на правителството, разгласени по всички полицейски постове, на гигантите и изобщо на лицата с ръст над осем фута е забранено без специално разрешително да се отдалечават на

повече от пет километра от мястото, определено им за пребиваване. Той не забелязваше, че след него тичат полицаи. Той, бедният и невеж великан, бързаше да опознае света.

Някога лондончани бяха слушали за него. Знаеха, че е глупав, но добродушен; че местният свещеник, упълномощен от лейди Уондършифт, прекрасно умее да го държи в ръце; че въпреки своя идиотизъм той високо цени благодеянията, които му се правят, и проявява трогателна благодарност към своите покровители и наставници. Затова, когато от вестниците стана известно, че и Кадълс трябва да сподели съдбата на другите гиганти, много хора го съжалиха.

Изобщо вестниците този ден бяха пълни с различни разсъждения за гигантизма и средствата за борба против него — всички бяха единодушни само в едно: в неизбежността на тази борба. В правителствения вестник недвусмислено се говореше за изтръгване на копривата от корен. В „Таймс“ с едри букви бе отпечатано заглавието „Гигантът Редууд продължава да се среща с принцесата“. „Ехо“ помести статията „Слухове за бунт на гигантите в Нортънланд“. „Уестминстърски вестник“ по навик се изказваше уклончиво, като се стараеше и по въпроса за гигантите да обедини либералната партия, разцепена на седем фракции според броя на лидерите ѝ. Вечерните вестници единогласно съобщаваха за появата на гигант по пътя от Ню Кент.

— Искам да знам защо не пишат нищо за братята Косар — каза бледият момък, който седеше в кафенето и преглеждаше вестниците. — Според мен те са в дъното на цялата работа.

— Казват, че още един гигант избягал — отбеляза момичето на тезгяха, което бършеше чашите. — Винаги съм твърдяла, че това са много опасни съседи и трябва да се обуздаят.

— Иска ми се да видя Редууд — каза момъкът. — Видях принцесата — добави той след кратко мълчание.

— Как мислите, дали ще го пипнат? — попита момичето.

— Няма начин — отговори момъкът.

Когато младият Кадълс влезе в Лондон, умонастроенията там бяха точно такива.

* * *

Винаги си представям Кадълс такъв, какъвто го видях на пътя от Ню Кент, облян от лъчите на залязващото слънце, със смутено лице и ококорени очи. Улицата беше претъпкана с омнибуси, трамваи, файтони, велосипеди, коли и учудена тълпа от продавачи, жени, бавачки с малки деца и улични хлапета, които радостно припкаха в краката на гиганта. Стените и оградите бяха облепени със зацапани и изпокъсани предизборни афиши. Хората вдигаха врява до Бога. По прозорците на къщите и по вратите на магазините се трупаше народ, който бързаше да зърне нечуваното зрелище. Строителите зарязваха работата си на строежите и притичваха до фасадите. Само отделни полицаи, стъписани от неочакваната суматоха, се опитваха да въдворят ред, доколкото е възможно. Тълпата посрещаше Кадълс ту с подигравателни подвиквания, ту с открити ругатни, но той мълчаливо понасяше това от висотата на своя ръст и се учудваше на огромното множество човечета — той никога не беше виждал толкова хора наведнъж.

Като навлезе в самия Лондон, той бе принуден да забави ход, за да не смачка множеството, което се тълпеше от всички страни край него, за да го види. С всяка крачка тълпата ставаше все по-гъста, а на едно кръстовище, където се пресичаха две големи улици, той бе окончателно заставен да спре: тълпата го заобиколи от всички страни.

Великанът стоеше леко разкрачен, опрян с гръб на стената на една четириетажна сграда, която беше само с няколко фута по-висока от него. Главата му бе наведена, веждите склучени. Докато гледаше пигмеите, които щъкаха в краката му, той бе потънал в размисъл — опитваше се да примири сегашните си впечатления с предишните и да намери връзка между това множество, този бурен градски живот, и предишното си усамотение: ямите за вар, пеенето в църквата, любовниците, хванати от него в мига, когато се целуваха, проповедите на свещеника, неразрешените въпроси за небето и смъртта... Гигантът дълго гледа човечетата, най-после прокара пръсти през несресаната си коса и каза:

— Нищо не разбирам.

При звука на този необикновен за джуджетата глас, заглушен отчасти от звънците и клаксоните на омнибусите, които се опитваха да си пробият път през тълпата, хората изведнъж се развълнуваха. Чуха се възклицания:

— Какво става?

— Какво каза той?

— Каза, че нищо не вижда.

— Пита къде е морето.

— Иска да седне.

— Дайте му стол.

— Че не може ли, диването му с диване, да седне на някой покрив?^[1]

— И за какъв дявол сте толкова много? — отново заговори Кадълс. — Какво правите тук, мънички човечета? Защо съществувате? Какво правехте тук, докато аз копаех за вас вар в ямите?

Странният глас на Кадълс, който нарушаваше дисциплината в клас в Чийзинг Ейбърт, накара тълпата да млъкне, а когато той спря да говори, тя отново зашумя, отново започнаха да се чуват ту загрижени, ту иронични възклицания.

— Искаме реч! Искаме реч! — през смях завикаха група младежи.

— Той говори, не му пречете! — крещяха други.

— Какво каза той? Пиян ли е или какво?

— Ха, ха, ха! — кискаха се кондукторите на omnibusите, които бяха успели да дочуят част от думите на Кадълс.

Един пиян американски моряк досаждаше на всички:

— Трябва да го изслушаме, той иска нещо.

— Пръждосвай се вкъщи, отвратително чудовище! — извика един вехтошар, седнал в кола, запрегната с малко конче. — Пръждосвай се, че да не ми подплашиш коня! Няма ли кой да му покаже откъде изгрива слънцето!

Скоро Кадълс усети, че някой го бута по крака. Поогледа се и видя малка фигурка в тъмносин мундир, която викаше нещо и оживено ръкомахаше.

— Какво има? — попита Кадълс, като се наведе.

— Не можете да стоите тук! — извика полицейският инспектор. — Тук спирането е забранено.

— А къде да отида?

— Върнете се вкъщи... Тук не можете да останете, пречите на движението.

— На кое движение?

— На уличното, разбира се.

— А накъде води то? Защо са се скупчили край мен? Какво искат? Изморих се да копая варовик за тях и да живея в самота. Искам да зная какво правят те и как живеят.

— Много жалко, но тук не е място за подобни обяснения. Моля ви настоятелно да продължите.

— Ясно, че и вие нищо не знаете.

— Настоятелно ви моля да се махнете!... Сериозно ви съветвам веднага да се приберете вкъщи... Ние нямаме специални разпореждания по отношение на вас, но това е противозаконно, така че... направете си труда веднага да се махнете от тук. Направете път, господа, сторете път! Назад, моля!

Улицата се изчисти пред Кадълс и той пое по пътя бавно, с наведена глава, като продължаваше да си говори:

— Не разбирам, нищо не разбирам. Не знаех, че на света съществува такова място. Какво ли правят тук? За какво е всичко това? Къде съм попаднал?

Тълпата слушаше тези думи, подсмиваше се и ги запомни, така че те скоро станаха общоизвестни. Остроумните младежи дори от доброто общество започнаха да си подвикват един на друг: „Ей, хора! Я вижте колко много хубавици! Как мислите, защо е всичко това? Не знаех, че на света съществува такова място!“ В печата се появиха недопустими игриви подмятания, още по-игриви отговори, накратко, излизането на Кадълс от ямите обогати английската реч с нови изрази. И тук гигантизмът изигра ролята на новатор.

* * *

А какво всъщност търсеше той? Какво точно не разбираше? На него му трябваша неща, които светът на джуджетата не можеше да му даде. Младият Кадълс се нуждаеше от компанията на себеподобни — от същества, които да може да обича, на които да се подчини, с които и за които би могъл да работи за осъществяването на цели, съответстващи на ръста му. Той търсеше нещо сродно на себе си, нещо близко, което не съществуваше в света на джуджетата. А и той търсеше всичко това несъзнателно, без да може да изкаже с думи

своите потребности и дори без да е в състояние да ги формулира. През целия си кратък живот се въртеше в сферата на ограничения селски живот, а поради изключителността на положението си всъщност беше доста далеч и от него. За нищо нямаше определено понятие този изумително невеж човек. Той не знаеше какво са парите, не бе чувал нищо за търговия, за социален строй, за сложните отношения, които съществуват както между класите, така и между отделните хора.

Той имаше нужда... самият той не знаеше от какво. През остатъка от деня и цялата топла лятна нощ той скита из града, зяпаше уличното движение и съвсем непонятните за него занимания на малките хора. Дълго време прекара например на ъгъла на Пикадили, като гледаше как хората почти се бият за места в омнибусите. След това го забелязаха да стърчи над парка в Кенсингтън, но като видя стотиците хора, които играеха там на крикет, без да му обърнат капка внимание, и като разбра, че не може да отгатне смисъла на това, което правят, той си отиде.

Към полунощ отново дойде на Пикадили около цирка и завари там много народ. Хора и файтони сновяха по улиците, като че ли бързаха за някаква много важна работа. Вратите на ресторантите почти не се затваряха: едни влизаха, други излизаха. Явно правеха нещо там. Великанът зяпаше всичко това, а минувачите зяпаха него, едни се смееха, други му се караха.

— Защо е всичко това? — мърмореше си тъжно той. — Какво правят те? И колко бързат! Защо ли? Не разбирам...

Изглежда, никой не забелязваше нито пияните и изрисувани жени, скитащи наоколо, нито парцаливите бедняци, които се криеха по ъглите. На никого не правеше впечатление пустотата и нищожността на собствения му живот. Безкрайна нищожност и безкрайна пустота! Никой от тях не усещаше, че сянката на бъдещето, сянката на гиганта вече препречва пътя им...

Точно пред очите на Кадълс, от другата страна на улицата, на покрива на една къща светеха някакви магически букви, които най-накрая образуваха надпис, но той веднага изчезваше, за да направи място на друг. Ако Кадълс можеше да прочете тези надписи, той би получил пълна представа за основните нужди и стремежи на пигмейското общество. Първо се появи едно голямо Т, след него и други букви и най-накрая светна целият надпис:

Тонизиращо вино Типър

Хоп! Този надпис изчезна и на негово място също буква по буква се изписа друг:

Сапун за неувяхваща младост

Забележете, не такъв, с който да се поддържа чистотата, а специален — „за неувяхваща младост“.

След това като последната страна на триъгълника, върху който се гради животът на съвременното пигмейско общество, блесна надпис:

Жълти хапчета Янкер

С пукването на зората Кадълс прекрачи оградата на Риджънс парк, легна на тревата — там, където зиме правят пързалки — и спа около два часа. В шест сутринта той си поприказва с някаква мърла, която откри да спи близо да Хамстед Хилс, и подробно я разпита защо живее.

* * *

Скитанията на Кадълс из Лондон завършиха сутринта, защото той много огладня. Като видя близо до една фурна количка, натоварена с пресни, дъхави хлябове, той в първия миг малко се поколеба, но след това коленичи и започна да лапа. Докато хлебарят изтича за полицаи, изгладнелият великан успя да изпразни цялата количка, а грамадната му ръка, пъхната през прозореца на фурната, шеташе из долапите и лавиците. Като грабеше франзели и продължаваше да дъвче, младият Кадълс тръгна по улицата и започна да оглежда колбасарските магазинчета, за да намери нещо по-вкусно. Тъй като по това време в Лондон имаше голяма безработица и продуктите от първа необходимост бяха много скъпи, то гладната тълпа на квартала се отнесе към неговата постъпка с голяма симпатия: ръкопляскаше, смееше се и викаше „браво“.

— Искам да ям — отговори Кадълс на полицаия, който се опита да му внуши някои елементарни понятия за правото на собственост.

— Браво! Браво! — викаше тълпата.

Но пред колбасарницата гигантът беше спрял от шестима полицаи, които го заудряха с палките си по краката.

— Чуйте, уважаеми! — каза полицейският пристав. — Нали знаете, че ви е забранено да напускате мястото, където живеете! Хайде, аз ще ви придружа до дома ви.

Но това не беше толкова лесно. Беше нужно много време, за да бъде обуздан гигантът. Доста дълго полицаите тичаха подире му по улиците, като бутаха колички, натоварени с въжета и вериги, с които се опитваха да завържат арестанта, но така и не успяха.

А не можеха и да го убият.

— Той не е със заговорниците — каза Катергам. — Не искам да си цапам ръцете с кръвта на невинен... Докато не опитам всички други средства... — добави той нерешително.

Отначало Кадълс не разбра, че искат да го арестуват, а когато разбра, посъветва полицаия да не се шегува и като направи една огромна крачка, се изгуби от погледа на преследвачите си. Като прекоси Хароу Роуд, където ограби една фурна, той пое към Сейнт Джоунс Ууд и седна в някаква градина. Но полицията го наобиколи и тук.

— Ще ме оставите ли най-после на мира? — извика Кадълс, скочи и отново закрачи през градините, като събори няколко огради, стъпка петнадесетина качета с растения и развали доста пътечки.

Полицаите обаче не мирясваха. Повечето от тях тичаха по улиците край оградите, а един от тях, доста пъргав и енергичен, вървеше по петите му. Когато гигантът излезе на Иджър Роуд, той, разбира се, предизвика обичайния смут сред тълпата. Надойдоха още полицаи (някои бяха с пушки) и един от тях на кон стъпи върху крака му, поради което бе смъкнат от седлото.

— Оставете ме на мира! — отново извика нещастникът. — Аз не правя нищо лошо.

До тази минута Кадълс нямаше оръжие, защото бе захвърлил въжето си още в Хайд парк, но сега почувства нужда да се въоръжи. За тази цел той свърна към западната сточна гара, изкърти висок стълб на електрически фенер, нарами го и пое, или по-точно закрета напред.

От Уолтхайм зави на запад и през гробищата излезе на Хайгейтския хълм, откъдето се виждаше целият Лондон. Там той поседна в една градинка с гръб към някаква къщичка. Беше по обяд. Скитането от ранна сутрин беше уморило гиганта, а преследванията на полицията го ядосаха. Впрочем сега тълпата не му досаждаше.

Минувачите бяха започнали да се страхуват от видимо разсърдения вѳоръжен великан и стояха на разстояние, наблюдаваха го отдалеч иззад най-различни „прикрития“.

— Какво са се залепили за мен! — мърмореше Кадълс, като сърдито си гризеше ноктите и гледаше към града, който се простираше в краката му. — Трябва да ям. Сякаш не могат да бъдат по-спокойни.

Умора, скръб, смут и безсилие бяха изписани на лицето му.

— Нищо не разбирам — продължаваше да мърмори той. — Нищо не разбирам! Какво им сторих? Защо ме преследват? Никъде не мога да отида!... Виж ти! Лоши хора!... Иди, че работи за тях! Вади камъни! Как ли пък не!... Не ти дават никъде да отидеш!

В този миг иззад каменната стена на градината се подаде познатата му фигура на полицейския пристав, възседнал кон.

— Махайте се оттук! Оставете ме на мира! — раздразнено извика гигантът.

— Трябва да изпълня своя дълг — каза полицаят леко пребледнял, но с решителен глас.

— Казвам ви, оставете ме на спокойствие! Аз също искам да живея, както и вие... Искам да ям, искам да мисля, искам да гледам... На кого преча?

— Така повелява законът — каза полицаят, като продължаваше да стои до стената. — Законите не ги създаваме ние.

— Нито пък аз — каза Кадълс. — Вие, малките човечета, сте ги измислили още преди да се родя... Хубави са вашите закони! Да не мога да ям, да не мога да се движа, да си почивам, а само да работя за вас! Човек няма къде глава да прислони!... Какво ли само не измислихте!

— Аз в тези неща не се бъркам — каза полицаят. — Работата ми не е да споря и да доказвам, а да изпълнявам закона.

При тези думи той се качи на оградата и се приготви да скочи в градината, а след него се показаха и други полицаи.

— Ей, вие там, чуйте ме добре! — каза Кадълс, като приближи и стисна здраво железния стълб. — Не искам да се карам с вас, оставете ме на мира!

— Покажете му заповедта — каза полицаят, като се опитваше да се овладее. Един от полицаите веднага му подаде лист хартия.

Преди да прочете заповедта на гиганта, приставът се опита да му я обясни със свои думи.

— За вас, знаете ли, има заповед да се върнете вкъщи, при варниците. Идете си доброволно, защото иначе ще стане по-зле.

Кадълс само изръмжа в отговор.

Тогава полицаят гръмко прочете заповедта, а след това даде знак на своите подчинени и на оградата се възправиха четири фигури, въоръжени с пушки. Фигурите бяха с кафяви мундири.

Щом видя пушките, Кадълс кипна, защото си спомни как стопаните от Еркстън ходеха на лов за мишки.

— По мен ли ще стреляте? — извика той, като излезе извън себе си от ярост и страх.

— Ако не се подчините на закона... — започна полицаят, но отново бе принуден да прекрачи стената и да скочи на улицата, защото железният стълб на великана се спускаше отгоре му от петдесетфутова височина.

— Бум, бум, бум, бум! — чуха се четири изстрела от едрокалибрени оръжия и едновременно с това каменната стена се пропука от удара на гиганта, а парчета от нея изхвърчаха на улицата. Стрелците се разбягаха на различни страни, но по ръката на единия от тях заедно с прах от стената се посипаха и капки от някаква топла червена течност.

Въпреки страха си от гиганта смелите полицаи изтичаха встрани, обърнаха се и отново стреляха. Нещастният Кадълс, пронизан от два куршума, свирепо се обърна назад, за да види кой го бе ранил така болезнено в гърба. Бум! Бум! — внезапно се чу отново и след това земята сякаш изчезна под краката му, къщите, дърветата, покривите се завъртяха пред очите му, а вместо тях се появи чистото синьо небе и се надвеси сякаш на няколко метра над главата му.

Един от зрителите, който наблюдаваше цялата сцена от покрива на съседната къща, разказваше, че няколко секунди след падането си Кадълс бавно вдигнал ръка, допрял я до раната на гърдите си и след това я приближил към очите си. Лицето му придобило страдалчески израз. След това ръката на гиганта безжизнено се отпуснала, а тялото след няколко конвулсивни движения останало неподвижно.

Първият стрък от гигантската коприва, най-малко опасният според Катергам, бе отскубнат от неговата решителна ръка.

---

[1] Кадълс казва: „I don't see it“, а хората разбират думите му по различен начин: see — виждам, sea — море, seat — място за сядане. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

ДВА ДНИ ОТ ЖИВОТА НА РЕДУУД

Щом властта попадна в ръцете на Катергам, той веднага заповяда да бъдат арестувани старите Косар и Редууд като главни сеячи на гигантската коприва.

Не беше трудно да арестуват Редууд. Той наскоро бе претърпял сериозна операция и едва бе станал от леглото си. Седеше в меко кресло пред камината, отрупан с вестници, от които за първи път научи за борбата на Катергам с гигантизма и за страшния облак, надвиснал над принцесата и над неговия син. Това беше същата сутрин, когато бе убит младият Кадълс и когато младият Редууд бе ранен по пътя му към мястото на срещата с принцесата. В информацияте последните новини фигурираха доста завоалирани. Старецът препрочиташе неясните пасажи изтръпнал от страх и с нетърпение очакваше нови сведения, когато изведнъж вратата на стаята му се отвори.

— Вечерният вестник ли? — попита старецът, като се изправи, но вместо да донесе вечерния вестник, слугата въведе полицейски пристав, зад чийто гръб надничаха двама-трима полицаи.

— С какво мога да ви бъда полезен? — учтиво попита Редууд.

След този въпрос той два дни не получи никакви сведения за сина си.

Полицаяте бяха докарали и файтон, за да отведат Редууд, но когато разбраха, че е болен, решиха да го задържат под домашен арест до оздравяването му. Къщата бе обкръжена от полицаи и временно се превърна в затвор. Това беше същата къща, в която се бе родил младият Редууд, първият човек, захранен с Хераклофорбия. Майка му бе умряла и старецът живееше сам в тази къща вече осем години.

Редууд вече беше сух, побелял човечец с малка остра брадичка и все още живи черни очи. Като младеж той беше строен и вежлив в обноските си, запазил бе своя тих гласец и сега, но на лицето му се беше изписало нещо неизразимо: онази решителност и сдържано достойнство, с които се отличават хората, прекарвали цял живот в

размисъл над съдбовни въпроси. Контрастът между външността на Редууд и престъпленията, в които го обвиняваха, учуди дори полицейския пристав, на когото бе заповядано да го арестува.

— Виж ти — каза той на един от своите подчинени, — едва не преобърна света с главата надолу, а изглежда като кротка овчица. Ще си кажеш, че е по-почтен човек от нашия съдия Хенгброу... Да, всичко идва от маниерите! Един е мил и сдържан, а друг е все навъсен и непрестанно се кара.

Но Редууд не запази задълго репутацията си на мил и сдържан човек. Когато научи за своето арестуване и трябваше да присъства на обиска на жилището си, той много се развълнува и дори повиши тон. Най-много се тревожеше за съдбата на младия Редууд, за когото полицаите не искаха да му дадат никакви сведения.

— Но аз ви казвам, че е мой син — напразно повтаряше старецът. — Мой единствен син! Питам ви и ви моля за него, а не за храната.

— Много съжалявам, че не мога да ви кажа нищо за него, господине — отговори полицаят, — но ние имаме строги разпореждания...

— Кой ги е дал? — настояваше старецът.

— Забранено ни е да даваме сведения, господине — отговори полицаят и затвори вратата след себе си.

— Кръстосва стаята — съобщи един от полицаите на пристава, когато той след известно време дойде да види какво прави пленникът.

— Това е добре, ще се успокои.

— Не знаех, че гигантът, който ухажва принцесата, е негов син.

Редууд бързо разбра, че между него и външния свят е издигната стена. Изведнъж се чу как той отива до вратата, опитва се да я отвори, след това започна да блъска, за което получи забележка от часовия. После отиде до прозореца. Минувачи бяха започнали да се събират около къщата и да гледат нагоре. Полицаят побърза да разпръсне множеството. След това Редууд започна непрекъснато да дърпа звънеца и полицаят бе принуден да заяви, че ако продължава така, ще пререже жицата.

— Господине, звънете само ако имате нужда от нещо — добави той, — а ако звъните, за да протестирате, ще стане по-зле за вас: ще

прережем жицата и тогава никой няма да се отзовава на вашите повиквания.

— Но нима не можете да ми съобщите...

Полицаят затвори вратата.

* * *

Редууд застана до прозореца, впил поглед в улицата.

Тя обаче не можеше да му съобщи нещо особено за живота на външния свят. Обикновено доста спокойна, този ден тя бе по-тиха от всякога. От време на време ще изтрополи някой файтон; ще премине обикновен минувач или хамалин; ще притичат група деца; ще мине бавачка с бебе или готвачка с покупки — и нищо повече. Хора прииждаха и от долната, и от горната страна на улицата, но всеки гонеше личните си интереси, а обществената им позиция по нищо не можеше да се отгатне. Като виждаха, че къщата на Редууд е обкръжена от полицаи, някои от минувачите тръгнаха по другия тротоар, над който от съседната градина бяха надвиснали листата на гигантски лопуш, а други отиваха при полицаите и питаха какво се е случило.

Отсрещната къща, номер 37, беше сякаш изоставена. Веднъж на прозореца на третия етаж, навярно от спалнята, се подаде главата на слугиня. Редууд започна да ръкомаха. Отначало тя прояви интерес и започна да му прави някакви неясни знаци, но след това видя полицаая, обърна се и махна с ръка. След доста дълго време от номер 37 излезе един старец и без да погледне встрани, тръгна нагоре по улицата.

Така измина цялата сутрин.

Следобед на съседната голяма улица се чуха виковете на вестникарчетата, но никое от тях не сви по улицата, където живееше Редууд. Това наведе стареца на мисълта, че полицията е завардила кръстовищата. Той се опита да отвори прозореца, но полицаят, който пазеше отвън, го спря.

Часовникът на църквата удари един.

Донесоха обяд на Редууд.

Той хапна няколко залька, изпи доста уиски и отново отиде на прозореца. Времето течеше много бавно. Редууд поспа час-два.

Събуди се от някакви далечни удари или тласъци. Прозорците дрънчаха като при земетресение, но това трая само за миг, после всичко утихна. След известно време тласъците се подновиха, после намаляха и накрая съвсем престанаха. Доловеното от Редууд странно явление беше толкова необикновено и едва доловимо, че той се усъмни дали наистина е имало нещо и без да се спира повече на това, премина към размисли върху собствената си съдба.

Защо беше арестуван?... Вече два дни Катергам е начело на правителството. Навярно е започнал да изскубва копривата от корен...

Да изскубва копривата! Но какво може да направи Катергам? Всъщност той е религиозен човек и не може безпричинно да прибегва към насилие.

Да изскубне копривата! Може би Катергам възнамерява да изпрати принцесата отвъд пределите на Англия? Тогава, то се знае, младият Редууд ще има доста неприятни изживявания. Може би... Но да арестуват баща му? Защо не му казват нито дума за съдбата на неговия син?... Трябва да се предполага, че тук има нещо друго... някаква по-всеобхватна мярка.

Може би искат да арестуват всички гиганти и да ги натикат в затвора?

Старият Косар сигурно също е арестуван... Но не трябва да се забравя все пак, че Катергам е религиозен човек.

Колкото и да потискаше своите лоши предчувствия, Редууд ясно разчиташе две думи, изписани с огнени букви върху черната завеса, която скриваше околния свят от него. Редууд старателно не им обръщаше внимание, но те се навираха в очите му, натрапваха са на съзнанието му.

„Всеобщо изстребление!“ — старецът не можеше повече да отклонява своя поглед.

Не! Това е невъзможно! Напълно невъзможно! Все пак Катергам е човек религиозен! Цивилизован човек! А и вече е твърде късно! Изминали са толкова години! Гигантизмът пусна корени, започна да буди надежди. В колко много области могат да бъдат полезни гигантите!

Редууд скочи и започна да се разхожда из стаята, като си мърмореше:

— Не, не, това е невъзможно! Човешкият род още не е толкова побеснял! Невъзможно! Немислимо! Нелепо! Каква е ползата да се убиват хората гиганти, когато гигантизмът вече трайно се е вкоренил в низшата природа? Могат ли хората да се справят с тази природа без помощта на гигантите? Не, той не може да направи подобно нещо! Наистина не може! Всеобщо избиване на гигантите в никакъв случай не трябва да се извършва!

След като произнесе тази тирада, старият, Редууд внезапно замлъкна. Какво е това?

Този път вече не се лъжеше — стъклата на прозорците дрънчаха от някакви глухи, далечни удари. Редууд се спусна към прозореца и погледна към улицата. Убеди се, че слухът му не го мами: в отсрещната къща също бяха усетили тласъците. Някаква жена от прозореца на спалнята на горния етаж и някакъв мъж от прозореца на приемната — един етаж по-долу — с явно безпокойство подадоха глави и бързо се скриха. Виждаше се, че и полицаят на улицата също се вслушва напрегнато.

„Залпове — помисли си Редууд, като се отдръпна от прозореца, — пушечни залпове?...“

В тази минута му донесоха чай, много силен, точно такъв, какъвто обичаше. Навярно бяха попитали готвача му. След като изпи чая, Редууд не можеше повече да стои на едно място и закръстосва из стаята. Сега умът му беше по-свеж, способен на логически заключения.

Стаята, в която се намираше, му бе служила двадесет и четири години за кабинет. Беше обзаведена след сватбата и оттогава подредбата в нея не бе променяна. В ъгъла до прозореца имаше голямо писалище с множество рафтчета, чекмеджета и преградки, до писалището — въртящ се стол, по стените — лавици с книги, наредени по азбучен ред, а до лъскавата бронзова хамина стоеше мека кушетка. Турският килим с ярки цветове, копринените пердета и електрическите лампи, заместили газените, бяха единствените по-нови придобивки на кабинета.

Но заниманията на Редууд с Храната на боговете бяха оставили доста следи в тази стая. На една от стените в няколко редици бяха закачени снимки на младия Редууд, на синовете на Косар и на други гиганти — в различни възрасти и в различни пози. Дори наивното лице

на младия Кадълс бе намерило място в тази колекция. В ъгъла на специална поставка стоеше стрък гигантска трева от Чийзинг Ейбърт, а отпред на лавицата — три празни главички от гигантски мак, големи колкото шапки. Най-накрая над камината като украшение стърчеше грамаден череп на гигантска свиня от Окчам.

След като отново обиколи стаята няколко пъти, Редууд се спря пред снимките, особено пред тази на сина си.

Те му напомниха много позабравени личности и приключения: нерешителния Бесингтън, братовчедката Джейн, Косар по време на нощната акция в стопанството, след това гигантската детска стая, първите думи на малките великани, първите прояви на тяхната взаимна привързаност. Сега всичко това възкръсна пред очите му като през бинокъл в слънчев ден — на голямо разстояние, но с ясни и отчетливи очертания.

Изведнъж го обзе тревожната и пророческа мисъл, че точно сега зад черната завеса, която го отделя от външния свят, зад това проклето мълчание младите Косар, неговият син и другите плодове на великото откритие, дало началото на ерата на гигантите, може би се борят — борят се за своя живот! А може би точно в този миг синът му лежи ранен, пребит, мъртъв!

Редууд се дръпна назад ужасено и се заразхожда из стаята.

— Това не може да бъде! — извика той. — Това не е възможно! Не може всичко да свърши така!

Вик на ужас, който често излиза от човешките уста и който хората чуват безброй пъти, преди да са достигнали до един философски възглед за света...

— Това не може да бъде! Господи Боже мой! Какво е това?

Редууд се спря като закован.

Сега вече се тресяха не само прозорците, а цялата къща сякаш се разклащаше из основи. Редууд имаше усещането, че някакъв удар се стоварва върху покрива на къщата. Чу се звън от счупени стъкла, падащи на улицата, и след това настъпи тишина, нарушавана само от стъпките на случаен минавач.

Тези стъпки накараха Редууд да се опомни. Той се спусна към прозореца, който се оказа счупен. Сърцето на стареца заби отчаяно. Той почувства, че е настъпил решителният миг, че нещо си отива окончателно и безвъзвратно. И отново го споходи мисълта за

собственото му безсилие — проклетата завеса сякаш още по-плътно се спусна пред очите му.

От прозореца се виждаха съвсем малко неща — пред къщата не бе запален уличният фенер и на небето от югоизток се издигаше лек, колеблив червеникав пламък. Нито се забелязваше някакво движение, нито до слуха му достигаха звуци или викове — нищо не можеше да му обясни тайнственото значение на току-що станалата катастрофа.

Червеникавият пламък ту се усилваше, ту почти изчезваше. Когато се загубваше, Редууд започваше да се съмнява в съществуването му, а щом лумнеше наново, той се мъчеше да отгатне произхода му. Цялата нощ старецът посвети на това занимание. От време на време му се струваше, че вижда огнените езици на далечен пожар, а малко след това си казваше, че това дори не е пламък, а просто отражението на уличните светлини на големия град. Сутринта то изчезна окончателно в пламъците на зората.

Какво значеше всичко това? Навярно пожар, но дали е близък или далечен? А и трудно можеше да се определи дали се извива дим или по небето се носи облак.

Към един часа над мястото на пожара се замяркаха светлините на прожектор, които кръжаха до сутринта. Какво значеше всичко това? Този въпрос измъчваше Редууд през цялата нощ, но до окончателен отговор той така и не успя да стигне поради липса на сведения, защото никакви други звуци или светлини не се видяха през цялата нощ. Наистина отдалеч се чуваха някакви викове, но това можеха да бъдат възгласите на някоя пияна компания от съседната улица.

Цялата нощ Редууд прекара до прозореца, а призори, победен от умората, реши да легне на кушетката, сложена между писалището и камината, срещу въглените, които мъждукаха слабо под черепа на гигантската свиня.

Тридесет и шест безкрайни часа прекара старецът под арест, без да знае нищо за великото противоборство на дребните хорица и зараждащия се гигантизъм.

Черната завеса, която скриваше от него случилото се през последните два дни, се вдигна така ненадейно, както се бе спуснала. На следващия ден вечерта вниманието на Редууд бе привлечено от трополенето на файтон, който спря пред къщата. От него слезе около

тридесетгодишен мъж, гладко избръснат, добре облечен и с прекрасни маниери. След минута той вече беше в стаята.

— Господин Редууд — каза мъжът с учтив поклон, — не искате ли да дойдете с мен при господин Катергам? Той желае да ви види колкото може по-скоро.

— Желаете да ме види? — едва можа да промълви Редууд. — А какво направи той със сина ми? — попита старецът след кратко мълчание.

— С вашия син ли, господине? Той вече е по-добре. Поне такива са последните новини.

— Как така по-добре?

— Но нали вчера беше ранен, господине. Нима не сте чул за това?

Това предположение — че е чул каквото и да е — страшно ядоса стария Редууд.

— Вие знаете, че бях затворен и не съм могъл нищо да чуя! — извика той сърдито.

— Господин Катергам се страхуваше за вас, господине... По улиците беше опасно и всичко можеше да се случи... Арестуваха ви, за да ви избавят от някоя неприятна случайност, господине.

— Арестуваха ме, за да не мога да помогна на сина си или да му съобщя нещо — грубо го прекъсна старецът. — Но кажете какво се е случило. Разкажете ми всичко! Нима сте ги избили?

— За съжаление не, не успяхме, господине — кратко и ясно отговори мъжът.

— И вие имате смелостта да ми отговаряте по този начин?

— Откровеният ми отговор доказва, че не сме имали намерение да ги избиваме. Ние започнахме боя, но не бяхме достатъчно подготвени.

— И как свърши всичко?

— Свърши се с това, господине, че гигантите... донякъде... победиха...

Целият свят за миг се промени в очите на Редууд. Спазмите, които бяха стегнали гърлото му, завършиха с въздишка на облекчение.

— Значи гигантите победиха, така ли? — извика с възторг Редууд.

— Битката беше ужасна, разрушенията нечувани... И всичко това поради едно фатално недоразумение. На север и в централните райони всички гиганти са избити.

— Значи сражението все още продължава?

— Не, господине, бялото знаме е развято. Има примирие.

— Кой вдигна бяло знаме, гигантите ли?

— Не, господин Катергам. За всичко е виновно едно фатално недоразумение. Затова господин Катергам иска да ви разкаже точно как стоят нещата. Гигантите настояват за вашето посредничество.

— А къде е синът ми и как е той? — прекъсна го нетърпеливо Редууд.

— Той беше ранен.

— Какво? Разкажете ми подробно.

— Той отиваше с принцесата... преди укрепленията на братята Косар да бъдат окончателно обкръжени... при тях в Чийзинг... на излизане от дъбовата гора се натъкнаха на пехотен отряд. Войниците бяха много разтревожени този ден и появата на вашия син създаде паника.

— И го застреляха?

— Не, господине, напротив, спуснаха се след него. Само някои от тях започнаха да стрелят въпреки строгата заповед.

Редууд поклати недоверчиво глава.

— Уверявам ви, господине. Макар че заповедта не се отнасяше за вашия син, а за принцесата.

— Това ми е ясно. И после?

— След това гигантите се спуснаха с викове към укреплението, като прекосиха великанския глог. Но тук един войник се объркал и стрелял. Казва, че вашият син се намесил...

— Ето на...

— Но няма нищо, господине. Сигурни сме, че раната му е лека.

— Откъде научихте?

— Той сам ни писа, че вече е по-добре. Оправя се.

Редууд стоя мълком около минута със скръстени ръце, а след това даде воля на своето негодувание:

— Така е! Започнали сте една безсмислена война, направили сте неппростими и жестоки грешки, а сега казвате, че не сте искали да ги избивате!... А какво стана с другите?

Младият човек явно не разбра въпроса.

— С другите гиганти — поясни Редууд. — Каква е тяхната участ?

— Тридесет души са убити, господине — отговори смутено мъжът.

— А останалите са ранени?

— Да, господине.

— И Катергам иска да ме види! — извика Редууд, като се задъхваше. — Къде са ранените?

— Някои още по време на боя се скриха в укрепленията... сигурно са знаели...

— Как да не знаят... Ако не беше Косар... Старият Косар там ли е?

— Да, господине. Всички гиганти са се събрали там освен онези, които не са участвали в боя и сега се движат свободно благодарение на примирието.

— Значи вие сте разбити! — каза Редууд.

— Не, господине, не сме разбити. Не може да се каже такова нещо. Но гигантите нарушават военните норми — миналата нощ и сега, след като ние прекратихме нападението. Тази вечер започнаха да бомбардират Лондон.

— Че какво нарушение има тук?

— Ами стрелят с бомби, пълни с отрова!

— Каква отрова?

— Да, господине, отрова. Храната...

— Хераклофорбията?

— Да, господине. Господин Катергам...

— Е да, разбира се, че сте бити! Сега ми е ясно! На какво можете да се надявате? С какво могат да бъдат възнаградени вашите усилия? Вие ще се нагълтате с Хераклофорбия заедно с уличния прах! Той прониква навсякъде! За какво ще се биете тогава? А отгоре на това говорите и за военни норми! Боже мой! И защо аз да се намесвам? Притрябвало ми е да спасявам убийци! Вашият сапунен мехур се пукна и направи много пакости — какво мога да сторя аз сега?

— Въпросът е там, господине — почтително го прекъсна младият човек, — че гигантите не искат да говорят с никой друг освен

с вас. Те настояват за вашето посредничество, а ако вие ни откажете, то аз се страхувам... страхувам се, че кръвопролитие ще се поднови...

— От ваша страна — може би.

— Не, господине, от двете страни... Светът е решен да се отърве от гигантизма.

Редууд се огледа и очите му се спряха на портрета на сина му. Като помисли малко, той каза на пратеника на Катергам:

— Е добре, да вървим.

* * *

Срещата му с Катергам протече съвсем не така, както си представяше. Редууд беше виждал сегашния министър-председател само два пъти: първия път на един банкет, а втория — по коридорите на палатата, затова си го представяше такъв, какъвто го рисуваха във вестниците: „Джек — убиецът на великаните“. Накратко, Редууд познаваше легендарния Катергам, който никек не приличаше на истинския.

Като влезе в кабинета на държавния мъж, Редууд съвсем не видя лицето, което си бе представял. Черните очи, косата, орловият нос на великия оратор си бяха на мястото наистина, но лицето му не излъчваше нито високомерно презрение, нито сила, нито величие. Пред Редууд стоеше мъничък, слаб, измъчен от безсъние човек със сенки под очите. Този човек явно се намираше в затруднение и страдаше, силно страдаше. Той посрещна Редууд доста бодро, но веднага се издаде: с един жест показва, че се поддържа изключително с лекарства — преди да заговори, бръкна в джоба си, извади някакво хапче и бавно го сложи в устата си.

Въпреки страданията си, въпреки че беше с дванадесет години по-млад от Редууд и бе направил множество грешки, Катергам все пак притежаваше някакъв магнетизъм, ако можем да се изразим така, с който покоряваше събеседниците си. Още от първата минута той поведе разговора, определяше тона и насоката му. Това ставаше някак от само себе си. Щом влезе в кабинета, Редууд се смути и стисна протегнатата му ръка, макар че не искаше да го прави. След това

Катергам започна просто и ясно да излага средствата, с които трябва да се предотврати катастрофата.

Той говореше доста пространно и спокойно, като в парламента, и дори няколко пъти каза „господа народни представители“. От време на време умората си казваше думата, веднъж Катергам се подпря (по време на цялата аудиенция двамата събеседници стояха прави) и глътна още едно хапче.

Редууд рядко изказваше мнение и накрая му се стори, че е обикновен слушател на някакъв необикновено артистичен монолог, произнесен с великолепен глас и завладяваща интонация. Монологът се лееше безспирно — ту привеждаше необорими доводи, ту поразяваше с енергичната си нападателност, — но мисълта на оратора очевидно течеше по предварително определена схема, без да свърне встрани и пренебрегвайки всички пречки и странични обстоятелства. Вместо противник, себеподобен, човек, с когото можеш да поспориш и поговориш, когото можеш да заставиш да поеме нравствената отговорност за извършените от него постъпки, Редууд видя пред себе си носорог, цивилизован носорог, изскочил от демократичните джунгли и устремил се презглава напред. В посоката, в която препускаше разярено животно, нищо не можеше да го спре, а встрани то дори не поглеждаше. Подобни хора сякаш са родени да си пробиват път през тълпата. За тях няма грешки, няма бедствия, поужасни от логическото противоречие, и наука, по-важна от механичното „съгласуване на интересите“. Икономика, географски особености, психологически пречки за тях не съществуват, както не съществуват рязаните пушки, влаковете или географската литература за техния прототип — носорога. Те знаят само митинги, публични диспути и гласуване — най-вече гласуване! Те са въплъщение на гласуването, макар че зад това гласуване няма нито една сериозна мисъл.

И ето, тази непобедима говореща машина бе пусната в действие.

От думите на Катергам ясно се виждаше, че той дори и сега, сред разразилата се криза, няма ни най-малка представа за причините, които са я предизвикали. Той не знаеше и не искаше да знае, че на света съществуват физични и икономически закони, действия и противодействия, привличане и отблъскване, които дори единодушното решение на цялото човечество не би могло да отмени, а

съпротивата срещу тях е равносилна на гибел. Той не знаеше, че съществуват морални закони, които не се подчиняват на някакво си „обществено мнение“, които не могат да бъдат заглушени с никакви викове „господа народни представители“. Беше ясно, че дори от шрапнела, дори от Страшния съд Катергам ще се скрие зад някакво лукаво решение на парламента.

В момента той явно се интересуваше не от самия двубой, не от силите, които се борят на живот и смърт, а от въпроса, как ще погледне на всичко това „парламентарното мнозинство“ — единствената реалност, достъпна за него. Той трябваше или да разбие гигантите, или да потъне в тълпата, да се откаже от властта, т.е. да престане да олицетворява боготвореното от него мнозинство. Въпреки неуспеха, въпреки грубите грешки, въпреки опасността от непоправими последици за обществото, въпреки че ръцете му бяха омърсени и можеха да потънат до лакти в кръвта на убитите — той не губеше надежда, все още вярваше, че с речи, с оправдания, с нареждания и постановления работата може да се оправи, скъсаната верига отново да стане цяла. Разбира се, той бе поразен и огорчен, освен това страшно уморен и болен, но... ако можеше да запази своето влияние над мнозинството, ако можеше отново да говори!...

Докато Катергам говореше, Редууд имаше чувството, че той ту се издува, ту се свива, ту се отдалечава, ту се приближава. Ролята на Редууд в тази среща се оказа нищожна. Той едва успяваше да вмята прости фрази като: „Така е!“, „Да, господине!“, „Имате право да го предположите“, „Защо тогава започнахте...“

Но съмнително е дали Катергам чуваше тези фрази. Речта му заобикаляше възраженията на Редууд, както реката заобикаля скалите. Този невероятен човек стоеше в своя официален кабинет, в своята тържествена поза и говореше ли, говореше до безкрай — говореше красиво, убедително, без да спре дори за миг, сякаш се страхуваше, че в паузата сред неговите доводи ще проникне нещо чуждо, противоречиво и въплътено в думи, а той забелязваше единствено тях. Стоеше сред баналното и зле поддържано великолепие на държавната машина, в която неговите противници един след друг изнемогваха под бремето на вярата, че възможността да се месят в живота на държавата представлява творческата сила в този живот. А отвън леко се

полюляваше и почукваше по стъклото един лист от гигантски бръшлян, който затъмняваше със сянката си цялата стая...

Колкото повече Катергам говореше, толкова повече Редууд се убеждаваше, че речта му е лишена от смисъл. Разбираще ли този човек, че докато говори, вселената не спира своя ход? Разбираще ли той, че през това време гигантизмът шества непобедимо по земята? Пък и дали знаеше, че времето съществува не само заради парламентарните дебати и че Върховният съдник разполага с други наказания за пролятата кръв освен парламентарния контрол и цензурата?

Редууд пожела неудържимо да прекрати най-последно този безспирен монолог и да се върне към работата си, към здравия смисъл, към обсадения лагер, в който беше раненият му син. Заради него той търпеше неудържимото красноречие на Катергам, но в един момент почувства, че още малко, и това красноречие ще притъпи неговата бдителност, ще го хипнотизира, ще го приспи. С гласа на знаменития оратор той трябваше да се бори физически, както с жестовете на хипнотизатор.

В светлината, в която Катергам разглеждаше фактите, те избледняваха и се губеха. Човек лесно можеше да ги пренебрегне.

Какво всъщност каза този човек?

Всичко и нищо. Говореше много подробно, много картинно и съвсем безсмислено. Дълго приказваше за кръвопролитие — колко е неуместно, нежелателно, вредно. Много бе казано и за гигантизма — колко е уродлив, противоречащ на законите на природата, недопустим. Но всичко това нямаше никакво практическо приложение, не водеше до нищо. Главното в речта на Катергам бе, че той предлагаше да се прибегне до компромис.

Предлагаше на гигантите да капитулират, да се махнат от обществото на малките хора и да създадат своя собствена общност.

— А къде? — едва успя да вмъкне Редууд.

Този път красноречието на Катергам, срещнало препятствие, се изля в друга посока. Като погледна за пръв път Редууд в очите и придаде на гласа си голяма убедителност, той започна да бърби за прелестите и удобствата на подобен самостоятелен живот, а колкото до мястото, той смяташе, че този въпрос е второстепенен и може да се

реши по-късно. И завърши с предложението Храната на боговете да се приготвя само там, където ще живеят гигантите.

— А принцесата? — попита Редууд.

— Е, принцесата е специален случай — нашият разговор не се отнася за нея.

— Но това е глупаво! — извика Редууд.

— После ще поговорим по този въпрос. А сега, след като постигнахме съгласие, приготвянето на Храната на боговете трябва да се прекрати...

— Но аз не съм дал никакво съгласие — прекъсна го Редууд.

— На земята не могат да живеят едновременно два човешки рода — малък и голям! Ако родът на гигантите се размножи...

— Няма да споря по този въпрос с вас — каза Редууд. — Да говорим само за моя син и за неговите другари. Затова дойдох тук. Кажете точно какво искате от тях?

Говорещата машина отново заработи.

— На гигантите ще бъде предоставено всичко. Те прекрасно могат да си живеят (някъде в Северна Америка или в Южна Африка) както намерят за добре, без да пречат на никого, и да си организират живота така, както искат!

— Но това е невъзможно! — извика Редууд. — Сега гигантите са много, те са пръснати по целия свят, как ще ги съберете?

— О, ние ще сключим международни съглашения! Това не е трудно. Вече сме говорили по този въпрос. Само си помислете колко хубаво ще бъде! Великаните ще заживеят отделно, по свой вкус, без да пречат на някого и без някой да им се бърка в работите. Нека правят каквото си искат, дори ще бъдем доволни да установим търговски връзки с тях. Те могат да бъдат напълно щастливи! Помислете си само...

— Но при условие че нямат деца, така ли?

— Да, разбира се. Не можем да им позволим да се размножават. По такъв начин, господине, ние ще спасим света от ужасните последици на вашето откритие. Все още не е късно. Но ние искаме да бъдем хуманни. Въпреки че имаме средства да ги заставим, не трябва да забравяме и милосърдието. Ето, сега опожаряваме местата, където вчера и днес попаднаха техните бомби. Храната трябва да се изгори. И можете да бъдете сигурен, че ще я унищожим на всяка цена. По този

начин без излишни жестокости, без да нарушаваме каквито и да било права...

— А ако гигантите не се съгласят? — възрази Редууд.

— Как така няма да се съгласят? — учудено извика Катергам. — Те трябва да се съгласят.

— Не мисля, че ще поискат.

— И защо да не поискат? — удивено каза Катергам.

— Но само си го представете, какво ще се случи тогава?

— Е... какво! Ние не можем да допуснем гигантизмът да се разпространява. Разберете, господине, не можем да направим това! Нима вие, учените, сте лишени от въображение? Нима нямате чувства? Ние не можем да позволим нашата планета да стане жертва на тези чудовищни същества, които създаде вашата храна. Не можем, не искаме, не трябва! И забележете, това е само началото. Досега се ограничавахме само с мерки против уличните безредици и с полицейски контрол. Но зад нас е цялата нация, цялото човечество! Зад хилядите загинали стоят милиони! Ако не исках да избягна кръвопролитията, господине, то след първите атаки щяха да последват и други, борбата щеше още да продължава. Не знам дали можем да унищожим храната, но сме в състояние да унищожим гигантите! Ако смятате, че няколко десетки чудовища могат да се противопоставят на цял народ, на целия човешки род, който ще ни се притече на помощ, жестоко се лъжете! Ако мислите, че вашата храна може да измени човешката природа... идете и им предайте моите предложения!

Катергам завърши своята реч ненадейно и направи величествен жест. Навярно и на него му омръзна да повтаря едни и същи неща по различен начин.

Настъпи кратко мълчание.

— Идете при тях — повтори Катергам.

— Добре, ще отида — отговори Редууд.

Аудиенцията приключи и Катергам някак си изведнъж се сви, превърна се отново в мъничък, стар, блед, изнемощял човечец. Той пристъпи напред, като че ли слезе от картина, и подаде с любезна усмивка ръка на Редууд като доказателство за това, че въпреки всички сблъсъци в обществения живот отношенията между хората са поставени на основата на неизменното благоразположение.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

СЪЮЗЪТ НА ГИГАНТИТЕ

Редууд веднага се качи на влака, който пътуваше за Нанк през Темза. Пътем видя реката — тя отразяваше крайбрежните огньовете и дима, който се виеше над северния бряг, над местата, където бяха паднали бомбите на гигантите. По тези места имаше много народ, всички се бяха заловили със систематичното изгаряне на Хераклофорбията, разпръсквана с бомби по повърхността на земята. Южният бряг беше потънал в мрак. По някакви съображения дори и уличното осветление бе угасено. На фона на небето се очертаваха тъмните силуети на пожарникарите, покривите на техните кули и на други високи здания. Като погледна разсеяно всичко това, Редууд се обърна с гръб към прозореца и потъна в размисъл.

Преди да е видял гигантите, Редууд не можеше да реши нищо. Той се беше уморил от силните чувства и от бурните преживявания през последните два дни. Но бе твърдо уверен, че трябва да ги надмогне, да се справи с тях, затова изпи на тръгване няколко чаши силно кафе и сега умът му беше бистър.

Като прехвърли през ума си всички пречки, свързани с великия преврат, в който бе въвлечен, като обмисли положението в последните дни, той видя в нова светлина бъдещата съдба на света и последиците от откритието, направено случайно от него и Бесингтън.

— Бесингтън си мислеше, че Хераклофорбията ще стане прекрасна храна за деца — промърмори си той през смях.

След това си припомни мъчителните си изживявания, след като захрани своя син с Хераклофорбия. Колко отдавна беше това и колко незначително му се виждаше сега! Да вземем например пиленцата на Бесингтън! Всичко започна от тях. Бавно, но сигурно, въпреки всички пречки и трудности, храната се разпространи по целия свет. И сега...

„Дори да можеха да избият всички, нещата пак са необратими“ — отсъди Редууд.

Тайната за приготвянето на Хераклофорбията бе известна на всички. Самият Редууд се постара да направи това. Гигантските

растения и животни и множеството гигантски деца щяха да устоят на всички мерки, които дребното човечество би предприело срещу тях.

„Работата е свършена! — каза си Редууд, като обмисли участието на своя син и на другите вече пораснали гиганти. — Как ли са те? Дали ще ги намеря измъчени, прекършени от току-що заглъхналата битка, готови да се подчинят, или напротив — все още силни, готови за по-жестоката утрешна борба? Ето, синът ми е ранен... Всъщност леко...“

Редууд бе запознат само отчасти с приготовленията на семейство Косар. За миг го обхвана недоволство срещу Косар и синовете му — правят каквото си поискат, не се съветват с никого. Но от друга страна, с кого и за какво да се съветват тези силни, умни, здрави и образовани хора? Да, всички техни приготовления бяха хаотични и продължителни. Ако говорим истината, никой не очакваше нападение. Кой би предположил, че властта ще попадне в ръцете на Катергам? А когато катастрофата избухна, вече беше късно за съвети.

Но трябва да се признае и това, че старият Косар нямаше особено високо мнение за практичността на своите съратници Бесингтън и Редууд, макар цялата работа да бе тяхно дело... Но както и да е, семейство Косар се бяха подготвили...

Мислите на Редууд потекоха в нова насока. Той беше принуден да признае, че винаги малко е завиждал на своя приятел Косар и дори понякога душата му се бунтуваше срещу него. Как стана така, че най-големият от всички поврати на земното кълбо попадна в ръцете му? Храната принадлежеше на Редууд и Бесингтън, но Косар дойде и им я грабна.

Сега Редууд започна мислено да сравнява синовете на Косар със своето момче, но отново стигна до основния въпрос, в какво ли състояние ще намери сега гигантите, обсадени в техния лагер.

* * *

Редууд се отърси от мислите си, когато влакът спря на гара Чертъм. Той я позна веднага по високата противоиша кула, издигната на Кемдън Хил, и по цъфналите храсти гигантска цикута край пътя. Частният секретар на Катергам дойде да му съобщи, че ще трябва да продължат с кола, защото релсите са извадени на половин километър

от Чертъм. Редууд излезе на предната платформа, осветена само от един ръчен фенер и изложена на напора на студения нощен вятър. Запустялата околност, обрасла с гигантска трева, и обезлюденото селище (всичките му жители преди началото на войната бяха евакуирани в Лондон) се набиваха на очи още от пръв поглед.

Секретарят на Катергам придружи Редууд до автомобила, който осветяваше с фаровете си пущинака, и поръча на шофьора да се грижи за професора, а след това се сбогува с него.

— Надявам се, че ще ни съдействате — каза той, като му стисна ръката.

Щом Редууд седна и сложи предпазните очила, автомобилът потегли отначало бавно, а след това все по-бързо и по-бързо. Като направи няколко завоя около вилите, той излезе на широкия път, набра скорост и изчезна в мрака.

Мракът наистина беше почти пълен, както и тишината. Нито една светлинка освен звездите, нито един звук освен лекото бръмчене на автомобила по прекрасния път — нищо не привличаше вниманието на пътниците. Бледите, смътни силуети на вилите от двете страни на пътя пробягваха край колата и с тъмните си прозорци, подобни на празни очни кухни, напомняха голи черепи. Шофьорът, седнал до професора, или беше мълчалив по природа, или бе станал такъв поради необичайната обстановка. На всички въпроси на Редууд той отговаряше едносрично и някак неохотно. На юг по небето се движеше лъчът на огромен прожектор — единствената проява на живота, който бе замрял около безшумно движещия се автомобил.

Сега пътят минаваше край редица гигантски трънки и изсъхнали стебла на коприва, които приличаха на дърветата през зимата. Те бяха страховито надвиснали над пътя. Почти нищо не се виждаше и само на фона на небето се очертаваха странните контури на върховете на гигантската растителност. Отвъд Кестън пътят минаваше през планина и автомобилът намали скоростта. На върха шофьорът спря и посочи с ръка някаква безформена маса.

— Там са — каза той.

Пред очите на Редууд се издигаше висок окоп, огряван от лъча на прожектора, но той явно се намираше на доста далечно разстояние.

— Не знам дали можем да продължим нататък — каза смутено шофьорът.

В този миг лъчът на прожектора ги освети и замря, сякаш се втренчваше в тях. Редууд и шофьорът стояха мълчаливо и се опитваха да видят пътя.

— Карайте — каза най-после Редууд.

— Не знам дали е възможно — отговори шофьорът, чиито съмнения още не се бяха разсеяли.

Все пак той направи опит да запали мотора, а лъчът на прожектора ги следеше. Като измина няколко метра, шофьорът започна непрекъснато да натиска клаксона. Заслепеният от лъча на прожектора Редууд имаше чувството, че се движат не по повърхността на земята, а в някакъв сияен облак. Всъщност тази илюзия скоро се разсея, защото автомобилът навлезе в тясна улица, която беше оградена с къщи от двете страни и стръмно се спускаше надолу.

Отново настъпи пълен мрак. След това пак излязоха на открито, равно място, осветявано от прожектора. Отново се заредиха гигантски растения и изведнъж — стоп! Пред автомобила изскочи един гигант. Горната половина на тялото му бе осветена от прожектора, а долната се губеше в мрака.

— Спрете! По-нататък няма път! — чу се познат на професора глас. — Кой е там? Професоре, вие ли сте?

Редууд измърмори нещо вместо отговор и ръцете му веднага се озоваха в ръцете на стария Косар, който също беше тук, в краката на гиганта. Косар помогна на стареца да слезе от автомобила и да свали предпазните очила...

— Как е синът ми? — попита най-напред Редууд.

— Нищо му няма — отговори Косар.

— А вашите момчета?

— Невредими са. Мъжки се биха.

През това време гигантът говореше нещо с шофьора и след като разговорът приключи, автомобилът потегли назад и фигурата на Косар изведнъж потъна в мрака, пронизван дотогава от фаровете на автомобила. Техните светлини като малки петна бързо изчезнаха зад Кестън Хил.

— Бях арестуван и цели два дни не знаех нищо за вас — каза Редууд на Косар, без да може да види къде е той.

— Воювахме през цялото време! — каза Косар. — Хвърляхме им от храната. Наистина! Тридесет бомби! Не е лошо, нали?

— Бях при Катергам.

— Знам, знам — каза Косар с горчив смях. — Сигурно се вайка за случилото се.

* * *

— Как е синът ми? — отново попита Редууд с настойчивостта на измъчен човек.

— Не се безпокойте, всичко е наред. Гигантите очакват вашето послание.

Редууд тръгна след Косар по дълъг тунел, залян от слаба червеникава светлина, в чийто край имаше грамадна яма, изкопана от гигантите с оглед личната им безопасност.

На пръв поглед тази яма бе едно грамадно пространство, заобиколено от всички страни със стръмни стени и плътно доближени постройки, машини и купчини вързопи. Навсякъде цареше мрак, тук-там разсейван от лъчите на прожектори, които светеха над главите им, и от слабата червена светлина, която идваше от един отдалечен ъгъл, където двама гиганти сред страшен грохот коваха желязо.

Редууд вдигна поглед и забеляза на фона на небето познатите му стари навеси и работилници, които сега бяха в окопа, обграждащ ямата и полуразрушен от артилерията на Катергам. В самия окоп смътно се различаваха амбразури на грамадни оръдия, край които на камари бяха струпани цилиндрични снаряди със съответстващи размери. Наоколо се виждаха странни предмети, някакви непонятни машини и съоръжения, нахвърляни в безредие. Сред този хаос ту изникваха отнякъде, ту отново изчезваха гигантски фигури, които сновяха осветявани от прожектора или скрити в неговата сянка. Тези грамадни фигури напълно съответстваха на обстановката, затова пък Косар и Редууд се чувстваха като бръмбари, допъззели в двора на огромна фабрика.

Едни от гигантите работеха, други лежаха или седяха, като се опитваха да заспят. Недалеч от входа на груба постеля от борови клони лежеше или може би спеше един гигант, по чието тяло на няколко места се виждаха превръзки. Навярно беше ранен.

Редууд се втренчи в него, но като се убеди, че това не е неговият син, отново зададе постоянния си въпрос:

— Как е синът ми?

Оказа се, че той лежи наблизко. Беше в сянката на ниска стоманена стена и бащата го позна само по позата, защото лицето му не се виждаше. Той бе подпрял главата си с ръка, сякаш е дълбоко замислен или много уморен. До него можеше да се различи фигурата на принцесата, слабо осветена от червеникавия пламък, идващ от ковачницата. Тя се беше опряла с ръка на стената, гледаше своя любим и нещо му говореше.

Редууд понечи да тръгне към тях, но Косар го спря.

— Почакайте — каза инженерът, — първо трябва да ни съобщите предложенията на Катергам.

— Да, но... — започна Редууд.

В този миг синът му вдигна глава и заговори на принцесата, но толкова тихо, че Редууд не чу нищо. Принцесата сведе още по-ниско глава и на лицето ѝ, осветено от огъня, заблестяха сълзи.

— А ако ни победят... — чу се гласът на младия Редууд.

Принцесата се приведе още по-ниско и отново каза нещо...

В този тих разговор имаше нещо толкова интимно и съкровено, че дори старият Редууд, чието сърце бе изпълнено с обич към сина му, се почувства излишен. Това усещане го поразя. За първи път той ясно осъзна, че бащата никога не може да има толкова голямо значение за сина, колкото синът — за бащата. За първи път осъзна всички предимства на бъдещето пред миналото. За бащата няма място между сина и неговата любима... Ролята на бащата е изиграна.

Като извърна решително глава към стария Косар, Редууд с твърд глас каза на своя приятел:

— Добре, ще ви съобщя същността на мисията, с която дойдох при вас...

Ямата беше толкова голяма и така претъпкана с най-различни неща, че Редууд доста трябваше да обикаля, за да намери място, откъдето можеха да го чуят всички обитатели на импровизираната крепост.

Отначало воден от Косар, той заслиза по пътеката, като се провираше под някакви машини, подпрени една до друга, след това се изкачи по една метална стълба, или по-точно по някаква наклонена

плоскост, която се простираше на дъното на ямата от единия до другия ѝ край. Тази наклонена плоскост представляваше широк и много дълбок ров, който изглеждаше тесен поради височината на стените му и много потискаше Редууд с невероятните си размери. Високо горе играеше лъчът на прожектора, осветяващ от време на време фигурите на гигантите, които се обаждаха един на друг, за да свикат военния съвет и да изслушат предложенията на Катергам.

Наклонената плоскост се спускаше в някаква изпълнена с мрак и неясни тайни пропаст, в която Редууд замислено слизаше, воден от Косар. Ставаше все по-тъмно и Косар бе принуден да хване Редууд за ръката.

— Всичко това е някак странно — каза Редууд.

— Огромно е — отговори неговият водач.

— Не само огромно, но и странно, непонятно. Най-странното е, че изглежда непонятно дори на мен, а аз в известен смисъл съм създал всичко това... Трябва да си призная, че...

Той замълча, като че ли не можеше да намери подходящите думи, и след това продължи:

— Аз не съм мислил преди за тези неща... Работех в кабинета си, а времето си течеше. Сега виждам, че това е... нов свят, Косар! Нов свят, нови надежди, нови, непознати усещания, необикновени средства! Ами ако това... е зародишът на новото бъдеще — началото на новия ред в света?

Косар мълчеше, но по вървежа му можеше да се предположи, че е много развълнуван. Редууд продължи:

— Това е началото, Косар, началото на един нов свят. Те светкавично ни надмогнаха. Имат свои чувства, свой опит, свой път. Ние създадохме новия свят, но той се изплъзна от нашия контрол и надхвърли границите на нашите представи. Ето тази яма например...

— Планът ѝ е съставен от мен — каза Косар.

— А кой я направи?

— Синовете ми.

— Ето там е работата... Можем да го измислим, но да го изпълним, да го развием...

— Е, то се знае, че не е по силите ни! — извика Косар, въодушевен по стар навик. — Разбира се, че ни надмогнаха! Несъмнено! Всеки плод идва с времето си! Сега е техният ред, нека

работят! Ясно е! От това, че ние сме създали новия свят, не следва, че ще живеем в него. Изобщо не следва! Ние сме земекопачите. Свършихме работата си и си отиваме! Да! Ние мислихме, потихме се, мъчихме се, сега е техен ред. Всяко нещо идва по реда си! Просто и ясно! За какво има да се тъгува. Всичко е както трябва!

Косар млъкна, докато помагаше на Редууд да слезе по стъпалата.

— Затова идва и смъртта — изведнъж заговори отново Косар. — А как иначе? Не може без нея.

* * *

След още няколко завоя и изкачвания Косар и Редууд стигнаха до една издатина, от която се виждаше почти цялата яма и която беше като естествена катедра за Редууд, предназначена за разговора му с гигантите. Те вече се бяха събрали около тази издатина на различни места, в различни пози. Най-големият от синовете на Косар през това време минаваше по окопа и осветяваше с прожектор околността, за да се увери, че примирието няма да бъде нарушено по време на тяхното съвещание. Редууд ясно виждаше двамата ковачи — полуголи, осветени от огъня на пещта, откъдето не се решаваха да се отдалечат въпреки интереса към съобщението, което щеше да направи професорът. Лицата на другите ту бяха осветявани от случайни отражения, ту се изгубваха в мрака — гигантите не смееха да осветяват цялата яма, тъй като така можеха да подпомогнат евентуалното нападение.

От време на време някоя група се очертаваше доста ясно и Редууд се любуваше до насита на мощните фигури на гигантите. Едни от тях бяха с метални ризници, други — с конопени дрехи, кой каквото имаше. Някои седяха върху вързопите и машините в различни пози, опрени един на друг или облежани на стените, но всички внимателно гледаха Редууд в очакване на речта му.

А той се опитваше да започне тази реч и все не успяваше: глас не му достигаше. Най-после погледна сина си едновременно нежно, решително и строго и намери сили да заговори така, че гласът му да бъде чул и от отдалечените слушатели.

— Катергам ме изпрати — започна той — да ви предложи условия за капитулация.

Гласът му отслабна за миг, но след кратко мълчание той сподави вълнението си и продължи:

— Тези условия са неприемливи. Сега, когато пред мен сте събрани всички заедно, аз виждам, че те са неприемливи, но все пак съм длъжен да ви ги съобщя, защото обещах, а обещах да ви ги предам, защото исках да видя сина си... и всички вас. Пак повтарям — исках да видя сина си.

— Е, кажете най-после условията.

— Ето предложенията на Катергам. Той иска всички вие да се махнете от този свят.

— Къде? — чу се от всички страни.

— И той самият не знае. Някъде далеч от всички населени места. Освен това той иска да не произвеждате вече Храната на боговете, да нямате деца и след като прекарате живота си както искате, да изчезнете завинаги.

Редууд замълча.

— Това ли е всичко? — попита някой.

— Това е.

Последва гробно мълчание. Редууд седна на стола, който му подадоха, кръстоса крак върху крак и започна нервно да се поклаща с чувството, че е някаква глупава играчка сред тези грамадни хора, събрани заедно. Един познат глас го накара да забрави всичко друго.

— Чухте ли, братя? — извика този глас някъде от мрака.

— Чухме — обади се друг.

— Какъв ще бъде нашият отговор, братя?

— На Катергам ли?

— Разбира се — не! Не сме съгласни!

— А след това какво?

Мълчанието продължи няколко мига, а след това някой отговори:

— Честно казано, тези хорица са прави. От тяхна гледна точка, разбира се. Те съвсем основателно са се опитвали да унищожат всичко, което надминава обичайните за тях размери, независимо дали това са растения или животни. Напълно основателно те искаха да унищожат и нас. Разумно е, отново от тяхна гледна точка, да не искат да се размножаваме. Те ясно виждат, а и ние трябва да го разберем, че

гиганти и джуджета не мога да живеят заедно. Колко пъти Катергам е казвал, че светът трябва да принадлежи или на тях, или на нас.

— Но ние сме само петдесетина души — отбеляза някой, — а те са милиони...

— Е, все едно, но нашите интереси се преплитат.

Продължително мълчание.

— Тогава да мрем ли?

— В никакъв случай!

— Тогава те да измрат, така ли?

— Защо?

— Ами така казва самият Катергам! Той твърди, че светът трябва да принадлежи или на нас, или на тях. Друг изход няма. Сега Катергам се отказва от мисълта да ни изтребят. Исква да прекараме живота си някъде далеч и след това да измрем един след друг, без да създадем потомство. Тогава малките хорица ще изкоренят гигантската растителност, ще изтребят всички гигантски животни, ще заличат всички следи от Хераклофорбията и ще се отърват завинаги от гигантизма. Светът отново ще принадлежи на тях. Тогава те спокойно ще се наслаждават на своя пигмейски живот, ще си правят пигмейски услуги един на друг и ще извършват пигмейски жестокости. Тогава може би ще успеят да осъществят всичките си мечти: да спрат войните, да се ограничи размножаването на човешкия род и да остане един вселенски град, който да се занимава с пигмейски работици, да се наслаждава на пигмейското изкуство и да се любува на себе си, докато дойде новият ледников период.

От един далечен ъгъл на ямата се чу силен шум, падна някакъв железен лост.

— Да се направи Храната на боговете е много лесно — продължи ораторът. — Ние ще я направим за целия свят.

— И после какво?

— Ние сме петдесет, а те са милиони.

— Но още се съпротивляваме.

— Да, засега.

— Ако е рекъл Господ — ще устоим.

— Така е, но помислете си какво ще ни струва това. Колко хора ще изгинат!

— Защо да мислим за загиналите? — извика някой. — По-добре помислете за бъдещите поколения.

— Братя! — отново започна младият Редууд. — Какво ни остава? Какво ни остава, освен да се бием с тях, а когато победим, да ги принудим да ядат от храната? Сега те не могат да избегнат своята участ. Какво ще стане, ако се откажем от своите предимства и приемем предложенията на Катергам! Помислете си какво ще се случи! Нека предположим, че ще успеем да заглушим своите инстинкти, да задушим своите сили и способности, да се откажем от всичко, с което ни е дарила съдбата — от всичко, което ти, татко, си ни дал, — и мълчаливо, покорно ще отнесем в гроба своята мощ, ще потънем в нищото, сякаш никога не сме съществували. Нима пигмейският живот ще си остане такъв, какъвто беше преди? Разбира се, те могат да се борят с гигантизма, но дали ще успеят да го победят? И дори ако ни избият всички, тогава какво? Ще ги спаси ли това? В никакъв случай! Защото гигантизмът не е само в нас, а в Храната, дори в самата същност на природата, в законите на нейното развитие, в пространството и времето. Да расте, да расте безкрайно — ето какъв е законът на живота! Друг закон аз не познавам.

— А да обичаш ближните и да им помагаш?

— И това значи да растеш... Защо да помагаме на своите близки да останат малки и нищожни?

— Но те отчаяно се съпротивляват на нашите усилия да ги накараме да пораснат — каза някой.

— Те винаги ще се съпротивляват — отново заговори младият Редууд. — И ако отхвърлим, и ако приемем техните условия, те все ще се опитват да ни изтребят. И по-добре е да го направят открито, чрез война. Мирът между нас може да бъде само неискрен, рано или късно те ще ни нападнат отново. Не, братя, не се заблуждавайте: те така или иначе ще постигнат своето. Войната е обявена и може да свърши само с пълната победа на едната от страните. Ако не ни достигне предвидливост, ние ще се превърнем в оръжие срещу своите собствени деца, срещу великото дело, за което сме призвани от съдбата. Войната едва започва. Целият ни живот трябва да бъде непрекъснатата борба. Мнозина от нас ще загинат, мнозина ще паднат убити. Победата не идва лесно, тя ще ни струва скъпо. Бъдете сигурни! Но какво от това! Трябва твърдо да защитим позициите си! Да оставим след себе си ново

войнство, което постоянно да расте и да осигури окончателната победа.

— Но какво да правим сега?

— И сега, и по-късно трябва да разпространяваме Храната, да наситим с нея целия свят!

— Трябва да им дадем някакъв отговор, да им предложим някакви условия.

— Нашите условия са — свобода за производство и разпространение на Храната на боговете. Никакви компромиси между пигмеите и гигантите не може да има. Или едните, или другите! Какво право имат родителите да засенчат светлината на своите деца и да искат те да не ги надминават по размери? Така ли е, братя?

Гигантите отговориха утвърдително.

— Това е добре и за техните деца — каза някакъв глас в мрака, — поне ще станат истински хора.

— А и за родителите не е лошо да станат родоначалници на нов човешки род — подкрепи го друг.

— Но в следващото поколение все пак ще има и гиганти, и джуджета — каза старият Редууд, като гледаше сина си.

— Не само в следващото, но и в другите след него. И джуджетата ще нападат гигантите, и гигантите ще притискат джуджетата, така ще бъде, татко.

— Значи нескончаема борба, така ли?

— Да. Нескончаеми сблъсъци. Целият живот е такъв. Нищожното и великото никога няма да се разберат помежду си. Но у всеки човек, татко, живее стремежът към величие, което жадува за благоприятни условия за своето развитие, т.е. за Храната на боговете.

— Значи аз трябва да се върна при Катергам и да му кажа...

— Не, татко, ти ще останеш при нас, а отговорът ни още утре сутринта ще стигне до Катергам.

— Той ще ни нападне.

— Нека! — отговори младият Редууд.

Ковачите отново се заловиха за своята работа и ритмичните им удари послужиха за музикален съпровод на току-що разработената тема за гигантизма. Разтопеният метал светеше по-силно отпреди и даваше възможност на Редууд подробно да разгледа импровизираната крепост, различните бойни машини, готови за действие. Встрани, на

най-високото място, бе къщата на Косар. Около нея се виждаха величествените и прекрасни фигури на гигантите с блестящи ризници. Те бяха готови за бой.

Тези фигури бяха толкова могъщи и грандиозни, движенията им толкова решителни и свободни, че сърцето на професора не можеше да им се нарадва.

Сред гигантите бяха неговият син и първата гигантска жена — принцесата.

Редууд си припомни своите размисли през последните два дни, миналото, когато жена му не го пускаше в детската стая и когато тайните мечти за бъдещето му се струваха кощунствени за един скромн учен.

А сега? Сега в тези млади гиганти той виждаше неоспоримото доказателство за правилността на своите разсъждения, възплъщението на най-смелите си мечти. Те отиваха и далеч по-напред — твърдо вярваха в това, за което той не смееше дори да си помисли. Не се ли заблуждаваха? Тяхната вяра нямаше ли да ги доведе до окончателния им край?...

Треската и умората напълно изтощиха стареца. Точно в навечерието на своето осъществяване неговата собствена вяра бе разколебана. Наистина ли са прави гигантите? Дали ще победят? Тази героична решителност и тези възвишени стремежи може би са просто мечти, юношески увлечения. Може би заради своята вяра те ще загинат сред този арсенал от средства за борба, направени от самите тях. Може би всички тези оръжия са само играчки, създадени от детско въображение — картонени крепости, дървени топове — и призори ще се стопят в нищото.

Може би той, старият учен, и всички гиганти живеят с огромната илюзия, че великото им бъдеще, предусещано в тази крепост, е възможно. Още утре срещу тях ще се надигнат безброй малки човечета, светът на завистта, на мръсното скъперничество и на безвкусния, безсмислен разкош, светът на суетата, интригите и лицемерието, на авантюристите, измамниците и спекулантите — този свят, в който няма творчество, въображение, вяра и надежда, а само низост, глупост, рутина и злоба срещу всеки, който поиска да разруши всичко това. Ще се надигне срещу тях този свят и ще ги смаже със своята численост...

Редууд сякаш вече виждаше как гигантите потъват в безграничния океан на пигмейството. Ето, те стоят пред своята гибел и не могат да я предусетят!

Всичко е било само сън. Разбира се, че пигмейският свят ще победи! Още утре гигантите ще бъдат избити, Храната на боговете унищожена, а той, старият мечтател, ще се събуди арестуван в своя кабинет! В какво е същността на пигмейския живот, ако не в това, да се чувстваш заключен в малка стая!

Да, той ще се пробуди от своя дълъг сън и ще се озове сред битки и кръвопролития, които ще му докажат, че неговата храна е била най-гибелната от всички заблуди, че вярата и надеждата, които са го крепили през целия му живот, са били само красиви пеперуди, полетели над бездната... Пигмейството е непобедимо!

Разочарованието на стария учен беше толкова дълбоко и болезнено, че той закри очите си с ръце и се страхуваше да ги разтвори, за да не види, че опасенията му вече са се сбъднали.

През това време до него достигнаха гласовете на гигантите, които разговаряха под съпровода на тежките удари на чуковете. Опасенията му започнаха да се разсейват. Ето ги гигантите, за които бе мечтал цял живот! Все пак неговият блян се сбъдна! Нищо не може да бъде по-реално от неговото възплъщение! Защо тогава да не станат реалност и всички тези велики мечти за ново бъдеще, за което той вече мечтае не сам, а заедно с тези, които ще го осъществят? Защо пигмейството, низостта, жестокостта да са вечни, непобедими?

Редууд отвори очи.

— Готово! — казаха ковачите, като захвърлиха чуковете си.

Тогава някъде отгоре зазвуча глас. Изправен в окопа, най-големият син на Косар каза:

— Ние не се стремим да изместим малките хора от лицето на земята и да останем единствените нейни обитатели. Самите ние не сме нищо повече от крачка напред по пътя от тяхното нищожество към бъдното величие и ще се бием не за себе си, а за правото да бъде сторена тази крачка. Защо съществуваме, братя? За да служим на разумния и свободен дух, създателя на живота. Ние се бием не за себе си, защото сме само очи и ръце на този дух. Така ни учеше ти, татко Редууд. Духът се проявява както чрез нас, така и чрез пигмеите. Ние сме произлезли от тях, а от нас трябва да се роди един по-велик свят.

Земята не е място за забава или успокоение — в противен случай ще трябва доброволно да подложим вратове под ножовете на пигмеите, защото няма да имаме право на живот. А те от своя страна ще трябва да отстъпят мястото си на мравките и другите буболечки. Ние се бием не за себе си, а за непрекъснатия растеж, за непрекъснатото развитие на живота. Няма значение дали ще умрем — важното е, че животът ще победи чрез нас. Да се расте по Божията воля е вечният закон на живота! Да се излезе от тези пукнатини, да се проникне отвъд мрака, на простор и светлина — ето неговата повеля! Да растеш, да растеш вечно, за да стигнеш до разбирането за Бога, ето смисъла на живота! Земята е само първото стъпало към него. Безстрашният дух трябва да се стреми отвъд нея... Натам!

Така завърши своята реч младият Косар, като направи красив жест към небето. Точно в този миг лъчът на прожектора обля в светлина тялото му, покрито с блестяща ризница, лицето и очите му, които горяха вдъхновено.

След това светлината угасна и от яркото видение остана само един гигантски силует на фона на звездното небе.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.